

VEČERNIK

POŠTNA PLAČANA V GOTOVINI

Leto XII.
Štev. 272

TELEFON 25-67

POŠTNI ČEKOVNI RAČUN IL409

Maribor, četrtek 1. decembra 1938

NAROČNINA NA MESEC:
Prejeman v upravi ali po pošti 10.— din,
dostavljen na dom 12.— din, tujina 25.— din

Cena
1.— din

Generalna stavka ni uspela

Daladierjevi vladi se je z odločnimi ukrepi posrečilo onemogočiti splošno stavko — Stavka, ki se je pričela davi ob 4. uri, je le delna

PARIZ, 30. nov. Reuter. Generalna stavka, ki se je začela drevi ob 4. uri, je samo deloma uspela. V pokrajinah je uspeh stavke večji, v Parizu pa se lahko reče, da je popolnoma propadla. Vlaki so vsi odšli pravočasno, podzemna železnica vozi v redu, avtobusi tudi. V električnih, plinskih in telefonskih podjetjih je obrat normalen. Edino časniki so izšli v zmanjšanem obsegu. Vsi državni uradniki so se odzvali pozivu vlade in ostali na svojih mestih. Drugačen pa je položaj na deželi, kjer je veliko državnih uradnikov stopilo v stavko navzlic izjavi Daladierja, da bodo takoj odpušteni. Stavka v kovinski industriji in rudnikih je popolna. V severni Franciji je bilo več težkih izgredov. V Valenciennesu je vojska zasedla tvornice, stavkujoči pa so hodili od hiše do hiše in kontrolirali, kdo je šel na delo. Tudi v dveh drugih mestih so bili težki izgredi. V nekem kraju je 400 delavcev s komunističnim poslancem na čelu zasedlo magi-strat. Daladier še ni proglasil obsednega stanja, kakor ga ima pravico po dekretu ki ga je izdal Blum. Videti je, da do tega tudi ne bo prišlo, ker so sedaj še bojovnik iz svetovne vojne stopili na stran vlade. Radikalno-socialistična unija pa je tudi intervenirala pri Glavni delavski zvezi, naj se stavka prekine. Zahteva pa sklicanje parlamenta za petek.

VLADA JE ENERGIČNA.

PARIZ, 30. nov. Za današnji spopad je izdal ministrski predsednik Daladier, celo vrsto ukrepov, da uveljavi v vsakem primeru državno avtoriteto. Splošna stavka je bila napovedana za 4. uro jutraj. Dosej še ni nobenih točnih poročil, v koliko je levičarjem uspelo ustaviti delo v državnih in zasebnih obratih. Socialistična stranka je napela vse sile, da bi Daladierjevo vlado zrušila še pred stavko. Leon Blum je poslal včeraj vsem poslancem brzojavke, s katerimi jih je poklical za petek k seji v parlamentu, na kateri naj bi se razpravljalo o notranjem političnem položaju. Zdi pa se, da je našel le

majhen odziv, ker so poslanci pojmovati ta poziv kot marksistični maneuver, s katerim naj bi poslance in javnost zmedli in zapeljali. Stavkovno vodstvo je bilo prepričano, da Daladier pri svojih ukrepih ne bo vzdržalo, toda dogodki so pokazali, da je ministrski predsednik trdno odločen, odstraniti dosedanje metode v Franciji. Daladier je odredil tudi, da se obtožita glavna tajnika železničarskih sindikatov Jargot in Semat zaradi hujškanja proti oblasti. Po poročilih s stavkovnih ozemelj, zlasti iz Valenciennesa, so prišle tja vojaške čete, ki so nadomestile del civilne garde, ki je bila odpoklicana v Pariz. Iz raznih krajev poročajo o incidentih

in zlasti aretacijah stavkujočih, ki se niso odzvali vpoklicu na orožno vajo. Vsa Francija pa zre z napetostjo v izid tega velikega boja. Ječe se polnijo, ker zapirajo brezobzirno vse, ki jih zalotijo pri hujškanju ali uporabi proti izdanim vladnim ukrepom.

STAVKA VEČINOMA PONESREČENA.

PARIZ, 30. nov. Kakor kažejo današnje jutranje ure, je splošna stavka, ki jo je uprizorila Stokovna zveza proti Daladierjevi vladi, ponesrečen poizkus, ki je le deloma uspel. V Lilleu po semkaj prišlelih vesteh ne stavkajo. Včeraj so bili tamkaj izgredi, pri katerih je policija aretirala mnogo delavcev, na kar je delavstvo demonstriralo po ulicah. V Enghuanu je policija stavkujoče delavstvo razgnala. V Lilleu so danes zjutraj časopisi izšli kakor po navadi. V Lionu pa je izšlo le nekaj listov. V Clermont-Ferrandu in v Ruonu pa niso tiskali nobenega časopisa. Delavstvo arzenalov v Toulonu in Cherbourgu stavka v celoti. V mnogih mestih se je delavstvo branilo, da bi začelo stavkati. Tudi učiteljstvo ni sledilo pozivu k stavkanju. V Montpellieru stavkajo tiskarski delavci le delno, tako da so izšli časopisi v manjšem obsegu. V Roubaixu ne stavkajo železničarji. V Dünkirchenu doslej tramvajski in avtobusni uslužbenci še niso začeli stavkati. V Bordeauxu stavkajo uslužbenci Tramvajske družbe.

Nemčije, se Poljska postavlja na stran sovjetske Rusije in prevzema sama prejšnjo vlogo ČSR.

Atentati v Romuniji

BUKAREŠTA, 30. nov. Romunija je vsa pod vtisi atentatov, ki jih izvršuje železna garda proti Židom in svojim nasprotnikom. V Temišvaru je bil izvršen atentat v gledališču in je bilo po zasebnih vesteh pri tem ubitih 10 ljudi, skoraj 100 pa ranjenih. Ubit je bil tudi Simeon Hirsch, glavni tajnik cionistov v Romuniji. V Tarbulu je bomba teroristov ranila več Židov. V Cluju je pa bil ubit rektor univerze dr. Defanescu, ki je bil znan kot neizprosni nasprotnik železne garde (iašistov). Med romunskimi Židi je nastala velika panika.

BUKAREŠTA, 30. nov. Bivši vojni minister v Gogovi vladi je bil razrešen vseh vojaških dolžnosti, ker je sodeloval z »Železno gardo«.

Spremembe v slovaškem sodstvu in šolstvu

BRATISLAVA, 30. nov. »Slovensky Dennik« poroča, da je slovaško prosvetno ministrstvo postavilo doslej na razpologo osrednji vladi v Pragi okoli 300 učiteljev in profesorjev ter 26 univerzitetnih profesorjev, ki jih zamenjajo Slovaki. Dalje je stavila na razpolago večje število državnih pravdnikov in njihovih namestnikov ter sodnikov. Dokončne spremembe pa bodo izvršene, ko bo sprejet sklep o vrhovnem sodišču in vzhodnem upravnem sodišču, kar se bo zgodilo na prvem zasedanju novega slovaškega parlamenta, ki bo izvoljen 18. decembra letos.

BOJI V PALESTINI.

JERUZALEM, 30. nov. V Palestini so še vedno hudi boji. Včeraj je bil ubit en angleški vojak in 43 Arabcev.

Dr. Emil Hacha izvoljen

GLASOVALO JE 312 POSLANCEV IN SENATORJEV, DR. HACHA JE DOBIL 272 GLASOV, 40 GLASOVNIC JE PA BILO PRAZNIH. DR. CHVALKOVSKY PREDSEDNIK VLADE.

PRAGA, 30. novembra. Danes dopoldne sta se sešla na Hradčanih parlament in senat k slavnostni seji z edino točko dnevnega reda: izvolitev novega predsednika ČSR. Na galerijah so se zbrali tudi vsi diplomati in drugi odličniki. Pred gradom stoje častne čete in vojaštvo, Sokolstvo itd. tvori špalir ob vsej cesti do Hradčanov. Vse mesto je v zastavah. Edini kandidat dr. Emil Hácha je izvoljen z vsemi glasovi razen komunističnih in glasovi Nemcev, ki so se abscentirali z izjavo, da je volitev predsednika izključno zadeva Čehov, Slovakov in Ukrajincev, v katero se kot narodna manjšina nočejo vmešati. Po glasovanju so odšli zastopniki osrednje in avtonomnih vlad pod vodstvom generala Syrovega k novoizvoljenemu prezidentu dr. Hachi in mu sporo-

čili izvolitev. Dr. Hacha se je nato podal k prisegi pred narodno predstavništvo na Hradčane. Pot novega prezidenta na Hradčane je pravi triumf. Vlada generala Syrovega bo še danes odstopila in bo postavil novo zunanji minister dr. Chvalkovsky, ki obdrži še nadalje tudi zunanje politični portfelj. Vojno ministrstvo prevzame eden izmed generalov, vodja nove Narodne stranke Beran pa postane minister brez portfelja. Osrednja vlada bo imela 6 skupnih ministrov, 5 ministrov slovaške, 5 češke in 5 ukrajinske avtonomne vlade.

PRAGA, 30. nov. Dr. Hacha je dobil pri volitvah 272 glasov, 40 glasovnic je bilo praznih, volilo pa je skupaj 312 poslancev in senatorjev. Volitev je vodil predsednik Malypetr.

Zahod ne bo branil Poljske

ZARADI UKRAJINSKEGA VPRAŠANJA FRANCIJA IN ANGLIJA NE BOSTA RUŠILI VARNOSTI ZA HODNE EVROPE.

PARIZ, 30. nov. »Le Temps« razpravlja o poljsko-ruskem zblizanju in pravi, da je le posledek nemških namenov v Ukrajini. Poljska in Rusija se enako bojita ukrajinskega vprašanja. Na podlagi objavljenih izjav seveda še ni mogoče vedeti, kako daleč se bo razvilo to novo zblizanje. Izgleda, da gre za enkrat le za pripravo terena. Gotovo pa je, pravi list, da je ukrajinsko vprašanje že postavljeno na dnevni red in bo povzročilo lahko zelo daleč seznajajoče spremembe v evropski mednarodni politiki. »Temps« pa opominja Poljake, da v primeru sprožitve ukrajinskega vprašanja ne bodo mogli dosti računati na

aktivno pomoč Francije. Ukrajinsko vprašanje gotovo ne zasluži, da bi Francija zapustila zahodnoevropsko nevarnost (mir z Nemčijo). Neuspeh ideje srednje Evrope, za katerega je odgovorna tudi Poljska, je rodil ta posledek, da se odslej zahodni velesili za vzhodnoevropske krize neprimerno manj brigata, kakor sta se nekoč.

PRAGA, 30. nov. Tu spremljajo z zanimanjem pričetek preorientacije poljske zunanje politike in ugotavljajo sledeče: Ko je stala ČSR ob strani sovjetske Rusije, je padla Poljska proti njej na strani Nemčije, ko pa stoji sedaj ČSR na strani

Zapiski

Niti angleške politike

V angleški politiki je vedno bolj opazna tako imenovana »clivedenska klika«, imenovana po gradu Cliveden, ki je last lorda Astorja, potomca ameriške milijarderske rodbine, izvirajoče iz Heidelberga. Tudi konservativni poslanec lady Astor je nemško-ameriškega porekla. Astorji imajo glavne deleže pri »Timesu« in »Observerju«. Na Clivedenu prihajajo vsak teden vodilni uredniki teh listov z vsemi mogočimi osebnostmi Anglije in kontinenta v stik. Tu je lady Astor vpeljala v angleško družbo v Ribbentropa. Uredniki »Timesov« dobivajo tu navodila za svoje politične članke. Na tem gradu je Neville Chamberlain že maja meseca dejal ameriškim novinarjem, da je za odcepitev Sudetov od ČSR. Tu se je rodil zloglasni članek »Timesov« z dne 7. sept., ki je zahteval od praške vlade odstopitev sudetskega ozemlja Nemčiji. Tu se shaja angleška aristokracija, ki redno poseja Berlin, Monakovo in Nürnberg. Tu je mogoče srečati tudi lorda Lothiana, sira J. Simona in S. Hoara, Ago-Khana, indijskega maharadžo, ki se v »Timesih« odkrito zavzema za Mussolinija in Hitlerja, sira Horace Wilsona, ki je spremljal Chamberlaina v Godesberg, ter mnogo drugih vplivnih osebnosti, ki njihovo zavzemanje za Nemčijo ne ostaja samo v salonih, temveč se uveljavlja jo z njim tudi v praktični politiki. (»Voix Européennes«.)

„Mein Kampf“ v japonščini

Prvi popolni prevod Hitlerjeve knjige »Mein Kampf« na japonščino bodo v kratkem izdali v Tokiju. Delni prevod bi že moral iziti v aprilu, pa ga je cenzura prepovedala, češ da je pomanjkljiv in bi ga utegnili bralci napačno razumeti. Profesor Kino Gorai, ki je pripravil popolni prevod, se je potegoval pri Adolfu Hitlerju že l. 1931 za pravico prevajanja, stvar pa se je razbila, ker je zahteval Hitler 10%. Po tesnejši povezanosti med Japonsko in Nemčijo pa je Japoncem uspelo doseči, da je znižal nemški kancelar svojo zahtevo na 5%.

Diktature in demokracije

Medtem ko diktature vedo, kaj hočejo, so demokracije same med seboj in notranje neenotne ter zasledujejo samo politiko slepega egoizma in oportunizma. (»Diario de Noticias«, Brazilija.)

Sedaj še ne...

»Times« poročajo iz Pariza, da je zunanji minister Bonnet dal Leonu Blumu in zunanjemu ministru republikanske Španije Alvarezu del Vayu garancije, da francoska vlada ne bo priznala pravic vojskujoče se stranke generalu Francu.

„Novine“ o listi dr. Mačka

»Novine«, glasilo JRZ in vp. župnika Klekla od 27. nov. prinašajo: »Kdor hoče grozodejstva rdečih, ki so jih vršili v Rusiji, Španiji, Mehiki, ponoviti, naj glasuje za komuniste, ki so se obesili na dr. Mačkovo listo. Zverine k nam ne spadajo. Kdor hoče klati, ropati, uničevati nedolžne ljudi, kdor hoče rušiti cerkve, zažigati cerkvene predmete, opljuvati svete hostije, jih v blato teptati, kdor hoče sramotiti podobe Marije, dobre rebeške matere in podobe svetnikov, kdor hoče oskranjevati Bogu posvečene device, kdor hoče moriti duhovnike, naj le glasuje za komuniste, ki so se obesili na dr. Mačkovo listo. Tak tako ne spada med miroljubne ljudi, ki se zbirajo okoli dr. Korošca in dr. Stojadinovića...«

Današnja številka ima 28 strani

Maribor, 30. novembra.

Na letošnji Jurjev dan sem izdal kot rokopis tiskano spomenico o narodni koaliciji Slovencev, v kateri sem postavil glavno vprašanje tako-le:

»Ali res ni mogoče, da si Slovenci, zavedajoč se dolžnosti, ki bi jih imeli kot zrel pripadniki kulturnega naroda, in zavedajoč se svoje odgovornosti za bodočnost naroda, zase in za svoje organizacije slovesno obljubijo in dogovorijo za daljšo dobo let politično pomirjenje (Treuga Dei) ter se iz proste, dobre volje obvežejo, da bodo — naj bodo udeleženi na oblasti ali ne, naj imajo v javnih zastopstvih v svojih rokah večino samouprave in eksekutive ali ne, torej v vseh primerih, bodisi v vladi ali opoziciji — svoje javno udejstvovanje, eni kakor drugi, usmerjali po načelu pravice in časti, pri tem se pa strogo ravnali po sklepih in pravilih, ki jih bodo skupno določili ter s tem vestno izpolnjevali medsebojne slovesne obveze.«

Z najboljšim namenom, da služim dobri skupni stvari Slovencev, njihovim politični, zlasti pa gospodarski moči ter s tem tudi skupnim koristim vseh Jugoslovancev, sem predlagal osnutek stvarnega načrta za uresničenje »narodne koalicije«, kakor sem krstil akcijsko politično skupnost narodne koncentracije Slovencev.

Pri tej priliki sem poudarjal, da so preveč zastrupljeni studenci medsebojnega spoštovanja, preveč globoko zasekane rane političnega razdora in razkroja ter da je preveč ekstremistov, fanatikov in kratkovidežev, da bi vsi Slovenci čez noč krenili na novo pot. Moj poziv je zato naslovljen na slovensko razumnost, ki bi se moralo zavedati nevarnosti, v kateri je slovenski narod. Zato sem spomenico poslal le nekaterim javnim delavcem, med njimi tudi glavnim, tedaj odgovornim političnim faktorjem.

Ni važno, da je lepa vrsta dragocenih priznanj dala spomenici o narodni koaliciji popoln moralen uspeh. Tudi ni važno, da spomenica še ni imela od sedaj praktičnega političnega uspeha, ker pač prizadeti in odločujoči politični faktorji niso hoteli še izvajati konsekvenc, kakor bi to bilo potrebno. Važno, silno važno in odločujoče pa je, da so veliki svetovni dogodki zadnjega časa dali moji spomenici o narodni koaliciji prav. Od Jurjevega do danes je preteklo zopet nekaj mesecev in dogodki, ki so se odigrali v raznih državah, so nov memento tudi za Slovence, ki ga ne morejo več preslišati še tako gluha ušesa in ne prezreti še tako omračeno oko.

Zato danes zopet vprašujem: »Ali se Slovenci, ki živimo na najobčutljivejši postojanki Jugoslavije, pravilno zavedamo veličine in pomembne odgovornosti svojega položaja? Ali se pred mlajšo generacijo in pred bodočnostjo naroda in države zavedamo dolžnosti, ki nam jih nalaga ta položaj? Kdo danes še misli, da se bomo Slovenci ohranili, če si bomo še naprej dovoljevali razkoš medsebojnega ubijanja?«

Ko gledamo ob 20-letnici Jugoslavije pravilno in pravično 20, 30 ali 50 in več let nazaj, vidimo sicer, da je naš napredek od ustanovitve Jugoslavije dalje velik in celo ogromen. Naš napredek je relativno celo večji kot napredek marsikaterega velikega naroda, saj smo morali Slovenci v kratki dobi nadomestiti cela desetletja, če že ne stoletja, da smo ustvarili za siko to, kar je eksistenčni minimum za vsak narod.

Prav je, da s tem napredkom vendarle še nismo zadovoljni; saj se z eksistenčnim minimumom noben narod, ki hoče živeti in rasti korakoma z drugimi narodi Evrope, ne more in ne sme zadovoljiti. Toda tudi ta napredek do eksistenčnega minimuma, kakor kažejo najnovejši zgledi svetovne zgodovine, se lahko čez noč sesede in uniči, ako ne bomo znali ohraniti in utrditi vsaj tega, kar že imamo in ako ne bomo znali svoje narodne svobode in sreče spopolnjevati z intenzivnim, smotrnim in složnim delom na vseh poljih javnega življenja. Zato ni ob 20-letnici Jugoslavije nobena beseda in noben nasvet za Slovence bolj važen kot ta, da, če hočemo praznovati še srečnejšo drugo dvajsetletnico v Jugoslaviji, moramo kreniti na nova pota, ki jih nam diktirajo novi časi, nove razmere in nove potrebe.

Če nočemo, da nas ne bo strla kruta

Incident v Primoštenu

URADNI KOMUNIKE O DOGODKIH V NEDELJO, DNE 27. t. m., V PRIMOSTENU V DALMACIJI.

BEOGRAD, 29. nov. AA. Na dan 27. t. m. popoldne je bilo v Primoštenu v šibeniškem okraju zborovanje pristašev bivše HSS. Po končanem zborovanju je skupina štiri do petsto ljudi, večinoma članov protizakonite organizacije hrvatske seljačke zaščite vkorakala v dvoredih proti gornjemu Primoštenu ter vzklikala proti državi. Orožniška patrulja treh ljudi, ki je bila v bližini tega zborovanja, se je podala za to skupino, ko je slišala nedovoljene vzklike, in ker je bila obveščena, da je v tej skupini ljudi nekaj oboroženih, ki prete z maščevanjem nad svojimi političnimi nasprotniki iz tega kraja. Ko je ta skupina ljudi zapazila, da jih orožniki zasledujejo, so nekateri med njimi ustavili sprevod in zahtevali, da se orožniki odstranijo. Ko je vodja patrulje zavrnil to zahtevo, je nekdo iz skupine poveljeval: Zaščita, napred! Takoj nato so bili orož-

niki obkoljeni. Eden udeležencev je skočil na vodja patrulje in zgrabil njegovo puško z namenom, da mu jo odvzame, drugi pa je potegnil samokres ter ustrelil na drugega orožnika. Ko je cilj zgrešil, je sprožil še drugič, medtem pa so ostali navalili na orožnike, da jih razorože. Orožniki, ki so bili obkoljeni in napadeni, so jih najprej opozorili, naj se razidejo, ker pa to ni nič pomagalo, so se v silobranu poslužili orožja, po predpisih svoje službe najprej bajonetov in zatem strelav. Oddali so nekaj strelav iz pušk, nakar so se napadalci razbežali in je bil red vzpostavljen. Pri tem napadu sta bila dva napadalca na mestu mrtva, ranjenih pa je bilo vsega skupaj 11 ljudi, od katerih sta dva pozneje umrla. Na kraj sam sta se podala neki višji uradnik in višji orožniški častnik radi preiskave.

Chamberlainova misija

NJEGOVA NALOGA V RIMU BO PRIPRAVITI POPOLN SPORAZUM IN SODELOVANJE ŠTIRIH VELESIL.

PARIZ, 30. novembra. Potovanje Chamberlaina v Italijo je izzvalo v Parizu zelo veliko zanimanje. Vendar izjavljajo tu, da francosko zunanje ministrstvo s tem potovanjem ni iznenadeno, ker je le nadaljevanje politike direktnih stikov v duhu monakovskega sporazuma. Predsednik angleške vlade v Rimu ne bo razpravljal samo o ureditvi angleško-italijanskih odnosov, kolikor se tičejo sredozemskega in afriškega vprašanja, ker bi se dalo vse to urediti diplomatskim potom. Chamberlain bo skušal tembolj pridobiti Mussolinija za posredovalca v Berlinu, da bi se

Nemčija pridobila za načrt splošne pomiritve v Evropi. Govorilo pa se bo tudi o Mussolinijevi vlogi v odnosih med Nemčijo in Francijo. Mussolini bo po vsem tem moral posredovati, da se izboljša angleško-nemško in nemško-francosko razmerje in ustvari podlaga za skupnost štirih velesil.

RIM, 30. novembra. V Londonu proučuje vprašanje Mussolinijevega obiska v Londonu. Ta obisk bi sledil Chamberlainovemu v Rimu. Mussolinija bo spremljal zunanji minister grof Ciano.

Obsedno stanje v Sofiji

KAKO JE BOLGARSKA VLADA PREPREČILA MANIFESTACIJE ZA REVIZIJO MEJ.

BEOGRAD, 30. novembra. Tukajšnja »Politika« objavlja poročilo iz Sofije pod naslovom: »Da prepreči manifestacije na obletnico neuilne mirovne pogodbe, je vlada Kuseivanova včeraj ves dan blokirala Sofijo.« List poroča, da je bolgarska vlada 27. t. m. ustavila v Sofiji ves promet. Blokada je bila izvršena na enak način kakor prejšnje tri, ko so se spremenjali režimi. Okoli 4. ure jutraj so oddelki policije in vojske zasedli vse ulice, ceste in trge ter ustavili ves promet. Ob 7. uri je sofijska oddainica pojasnila pre-

bivalstvu, da se je to zgodilo zato, da se prepreči manifestacije za revizijo mej. Blokada je trajala vse do polnoči. Ustavljen je bil tudi ves krajevni in medkrajevni telefonski promet. Incidentov ni bilo nobenih. Ljudje sploh niso smeli iz hiš na ulice, ki so bile popolnoma prazne. Ker včeraj zaradi blokade demonstracije niso bile mogoče, so jih hotele organizirati danes skupine mladine, toda policija jih je razgnala. Na univerzi so ustavili do 1. decembra vsa predavanja.

Konec časov izžemanja

JAPONSKI TISK PROTI POLITIKI FRANCIJE, ANGLIJE IN USA NA DALJNEM VZHODU. NEKDANJIH PRIVILEGIJEV NI VEČ. —

TOKIO, 30. novembra. Japonska vlada je objavila podrobne podatke o podpiranju Kitajcev s strani sovjetske Rusije. Na podlagi te objave so bile podane tudi izjave vojnega ministra in drugih referentov na zborovanju zastopnikov oboroževalne industrije o neizogibnosti končnega spopada med Japonsko in sovjetsko Rusijo. Včerajšnji japonski listi pa ostro kritizirajo tudi stališče drugih velesil, ki prav tako podpirajo maršala Čangkajška. Zlasti pa napadajo Francijo in Anglijo in pravijo, da podpirata Kitajce na jugu v enaki meri,

kakor jih sovjetska Rusija na severu. Ob tej priliki berejo levite tudi Združenim državam Severne Amerike in jih opozarjajo na to, da opuste svoje vztrajanje pri mrtvih črkah neklih trgovinskih privilegijev na Daljnem vzhodu, ki jih je življenjska stvarnost že davno razveljavila. Nekdanji časi, ko so tuje velesile izžemale po mili volji Daljni vzhod, so za vselej minili.

BELGIJSKI POSLANIK PRI FRANCU. BRUXELLES, 30. nov. Belgijska vlada je imenovala poslanika v Burgosu.

usoda bratske CSR, moramo Slovenci najprej gledati, da ne bomo obkoljeni od samih sovražnikov od zunaj in od znotraj. Obračunati je treba z metodami starega političnega udejstvovanja in medsebojnega boja. Če so ogroženi temelji človeških pravic, če na svetu ni več pravice in poštenja, če ni miru in reda, ni več idealov in v obupu se začne kruta realnost. Državlanska vojna v Španiji kaže, kam gre usoda narodov, ki podležejo nebrzdanim strastem ter vplivom brezkompromisnih ideologij. Slovenci si moramo zato postaviti bratje v ljubezni in ne v sovraštvu, kristjani v dejanjih in ne samo na jeziku in na papirju.

Samo za trenutek smo bili Slovenci — ramo ob rami z brati Srbi in Hrvati — sami svoji in čisto Slovenci. Le za tre-

nutek je plapolala na naših domovih čista slovenska zastava, brez črnih, žoltnih in drugih barvnih primesi suženjske preteklosti. Bilo je to v najbolj vzvišenem času slovenskega naroda, pred dvajsetimi leti, ob rojstvu Jugoslavije, ko je ves slovenski narod bil v popolni politični skupnosti in idealni koncentraciji enodušen in ko je slovenski narod tudi enodušno priznaval svojega narodnega voditelja.

Zakaj danes ni več te enodušnosti? Zakaj smo tako kmalu zopet zašli nazaj v tradicije suženjstva, v katerih smo razdeljeni in razcepljeni izgubljali še svojo staro od dedov in pradedov podedovano posest?

Vsaj ob dvajsetletnici Jugoslavije si obljubimo, da se bomo poboljšali! ...

Adolf Ribnikar.

Zaradi praznika 1. decembra izide prihodnja številka »Večernika« šele v petek 2. decembra.

Konferenca za naselitev Židov

HAAG, 30. nov. Sem je prispel iz Chicaga Luis Raxiu, ki predstavlja ameriško finančno skupino v organizaciji za financiranje naselitve Židov. Sodeloval bo na konferenci evropskih članov Mednarodne družbe za kolonizacijo, ki je bila nedavno ustanovljena v Haagu. Na konferenci se bo razpravljalo o naselitvi Židov v kolonijah držav, ki so zastopane v tej družbi. Angleška, francoska, ameriška, švicarska in holandska finančna skupina so že obljubile svojo pomoč za to naseljevanje.

SEJE ANGLEŠKEGA PARLAMENTA.

LONDON, 30. nov. Finančni minister sir John Simon je izjavil na včerajšnji seji parlamenta, da bo Anglija najela za 400 milijonov funtov (okoli 100 milijard din) posojila za oboroževanje. Še letos bodo najeli 180 milijonov funtov. Podtajnik za zunanje zadeve Buttler je izjavil, da je Franco zaplenil dve veliki angleški ladji. Vlada je že protestirala. Laburist Alexander pa je trdil, da je Franco zaplenil še več angleških ladij.

KRIZA V ODBORU ZA NEVMEŠAVANJE.

LONDON, 30. nov. V odboru za nevmešavanje so nastopile izpremembe. Belgija je izstopila. Švedska pa je tudi odpoklicala svojega delegata s podpredsedniškega mesta.

NOVI PROTIŽIDOVSKI UKREPI.

BERLIN, 30. nov. V soboto je prepovedano nemškimi Židom, da gredo na ulice. »Angriff« piše, da bodo vsi nemški Židje poklani, če bo izvršen atentat na kakšnega voditelja narodno-socialistične stranke. Bürckel pa je na Dunaju prepovedal samolastne nastope proti Židom.

WASHINGTON, 30. nov. Zunanje ministrstvo USA je objavilo poročilo komisije za revizijo trgovinskega in finančnega razmerja med USA in Filipini. Ta revizija ima namen, pripraviti neodvisnost Filipinov. Novi sporazumi določa: 1. Neodvisnost Filipinov se uveljavi leta 1946. 2. 15 let po uveljavitvi samostojnosti ostane v veljavi preferencialni trgovinski režim med USA in Filipini. 3. Carine se bodo uvažale še dalje le postopoma, tako da bo konec preferencialnega sistema popolnoma šele leta 1960.

Volivno gibanje

Shodi in govori ministrov

ČRNOMELJ, 29. nov. AA. Včeraj ob 14. je dopotoval notranji minister v Črnomelj, kjer so ga sprejeli predstavniki javnih uradov. V povorki je nato notranji minister s kandidatom dr. Kocetom odšel v šolsko poslopje, kjer je bilo zborovanje, ki ga je otvoril Janko Papež, ki je pozdravil dr. Korošca, kandidata dr. Koceta in ostale prisotne. Dr. Korošec je imel daljši politični govor o notranji in zunanji politični situaciji. Za notranjim ministrom je govoril dr. Koce, ki je v svojem lepen indokumentiranem govoru prikazal vse tisto, kar je v treh letih in pol vlada dr. Stojadinovića storila za Belo Krajino in kaj še namerava zanj storiti. Nato se je bavil z delom opozicije in poudaril, da opozicija nima pravice govoriti o neki svobodi, ker vsi dobro vemo, kakšna je bila svoboda takrat, ko so nekateri voditelji sedanje opozicije bili na vladi in ko so v Sloveniji preganjali slovenski narod in uničevali slovenske pravice. Dr. Koce je pozval vse prisotne, da glasujejo za listo dr. Stojadinovića.

TUZLA, 29. nov. AA. Prometni minister dr. Mehmed Spaho je imel danes veliko zborovanje v svojem volivnem okraju Tuzli. Navzoč je bil tudi minister brez listnice Džafer Kulenović, nadalje bivši minister dr. Branko Kaludjerčić, senator Čerić in drugi. Minister dr. Spaho je imel daljši govor, v katerem je opisal delo vlade dr. Stojadinovića.

Dr. Korošec bo imel volivna shoda v nedeljo v Celju in Mariboru.

Kandidati JRZ iz Slovenije so se zbrali včeraj v Celju. Prisoten je bil tudi minister dr. Krok.

BORZA, Curli, 30. novembra. Beograd 10, Pariz 11.48, London 20.49, New York 440, Milano 23.16, Berlin 176.30, Praga 15.05, Budimpešta 87.50.

m Mariborsko mestno kopališče je jutri za stranke zaprto.

Novice

Obrtništvo ob dvajsetletnici!

JUGOSLOVANSKO OBRNTIŠTVO JE DOKAZALO SVOJO ŽIVLJENJSKO SPOSOBNOST.

Ni zgolj slučaj, da si je obrtništvo že pred leti izbralo 1. december kot svoj praznik. Povsem drug pomen ima ta dan, kot pa dan našega zaščitnega patrona sv. Jožefa, ki je tradicionalen, medtem ko je današnji dan važen mejnik naše zgodovine, praznik naših upov in predvsem dan naše svobode.

Ko je pred dvajsetimi leti naš narod ramo ob ramo spontano zahteval zlom suženjskih verig in si tako rekoč šele začel sam kovati svojo usodo —, je v prvih vrstah borcev za svobodo stalo tudi naše obrtništvo. Zavedalo se je svojega poslanstva in nalog pri bodočem oblikovanju narodove bodočnosti. In kot nešteto generacij popreje, je tudi točasno pokolenje, prežeto z duhom neomejenega zupanja v lastno silo, brez oklevanja pristopilo k stvarnemu delu. Nobena sila ne bi bila mogla streti vsega idealizma in one močnejše volje, ki je vselej dičila obrtnika-borca in mu dajala legitimacijo za trditev, da je krepak obrtniški stan podlaga narodne blaginje.

Mnogo je bilo v teh časih upov, malo računanja, še več pa pričakovanja. Toda obrtnik ni sanjač, s pogledom uprtim v bodočnost smo šli na delo, zavedajoč se, da je realnost najboljše zdravilo zoper indolenco in da je zavest nalog, najboljše jamstvo za njih izvršitev.

In ni se nam treba sramovati. Če se sedanja generacija ne zaveda, objektivna

zgodovina bo izpričala, da je jugoslovansko obrtništvo nepobitno dokazalo svojo življensko sposobnost s svojo vsestransko udeležbo na narodnem gospodarstvu, kjer je vseskozi visoko aktivna postavka, poleg tega nepobitno trden nacionalni temelj. Neštete hude ure, ki so marsikomu izmed nas jemale poslednje ostanke volje do ustvarjanja, niso mogle zlomiti našega odpora vprav po geslu, da vsaka sila rodi protisilo. Še smo tu in tudi ostali bomo, brez samohvale ali domišljavosti lahko trdimo, da brez nas tudi v bodoče ne bo šlo.

Toda s samim poudarjenjem naše bitnosti še nismo zadostili našim nalogam. Zavedamo se, kaj smo dolžni domovini in bomo to tudi v bodoče v polni meri storili. Svobode ne pojmuje napačno, naš moralni in materialni dolg ji bomo tudi v bodoče plačevali brez godrnjanja, želimo pa, da ta dolg ne plačujemo samo mi. Ni nam bilo vselej lepo, toda optimizma ne izgublamo, kajti prepričani smo, da pride čas, ko bomo mirni v svoji notranjosti, pa močni in ponosni lahko trdili, da je bodočnost naša!

Zatorej z novimi močmi na delo, trdna volja v resničen uspeh bo črtala tudi v bodoče vsako malodušje. Od Triglava do Djevdjelije, od obal Jadranskega morja do mej bratske države na vzhodu, bo živel zadovoljen in srečen narod, kralj ter država.

T. U.

Tradicionalni akademski ples

5. I. 1939 v Sokolskem domu (Union) - Adamičev jazz iz Ljubljane
P R I R E D I AKADEMSKA PODPORA ZADRUGA V MARIBORU

Rezervna vojaška bolnišnica in prevrat v Mariboru

Kakor ljubljanska, je tudi mariborska tako imenovana rezervna vojaška bolnišnica — nastanjena v izpraznjeni vojašnici 47. p. p. na Tržaški cesti — zelo ozko združena z zgodovino prevrata v Mariboru. Zato sem ji posvečal poseben spomin v okviru zgodovine Maribora že od l. 1917. dalje, ko sem prišel — dvakrat izognivši se (osumljen kot srbski špijon) smrtni obsodbi na fronti.

Komaj sem, kot rečeno, l. 1917. prišel v Maribor, so mi že obesili kočljivo nalogo; kočljivo samo na sebi, a še bolj za moj — vrat. »Kriegswirtschaft Referat« se je v armadnem poveljstvu imenovala ta kočljivka. Da nisem imel pri poveljstvu svojega bratrance (sedaj upravitelj glav. pošte v Ljubljani), bi bil zaradi tega referata v Mariboru najbrže res izgubil svoj vrt. Moral sem biti hvaležen in vesel, da so se me skušali iznebiti s prenestitvijo. Prevrat sem doživel še v Dolenjskih Toplicah. Izvedel sem o dogodkih v Mariboru. Ker sem generala Maistra tudi osebno dobro poznal, sem mu pisal, da sem mu ves na razpolago. Drugi dan sem že dobil Maistrov brzojav za takojšnjo zglastitev pri njem. Na potu preko Ljubljane sem bil priča prihodu prvega srbskega bataljona in ovacijam, kakršnih nisem videl in slišal ne prej ne pozneje.

Tako sem — avstroogrski izgnanec — do treh mesecev koncem novembra zopet prišel v Maribor. Sprejel me je Maister osebno in vesel, da sem izpolnil njegove misli in željo. Že me je iskal, ker bi me bil nujno potreboval za službo vodečega podčastnika v rezervni voj. bolnišnici, kjer je bil strašen nered zaradi pavalat spolno okuženega vojaštva, pa tudi »tahirarjev«, ki so bolnišnico le zlorabljali. »Vi ste tudi v Mariboru znan kot strog možak; zato računam še prav posebno na vas tudi v tem primeru.«

S tem je bila v glavnem najina »pogodba« gotova. Na Marijin praznik — 8. decembra 1918 — sem v bolnišnici nastopil svojo službo.

In tu, ko začenjam svojo službo, pa prekinjam svoje spomine na to bolnišnico za drugo, še zanimivejšo zgodovinsko priliko. Medtem le še pripomnim, da je Maribor tedaj šele 15. decembra praznoval

svoj in prvi državni praznik, in sicer pred Narodnim domom. V naši bolnišnici pa se je vnel hud boj zaradi razobešenja zastave — po naši zahtevi seveda jugoslovanske, po zahtevi poveljnika pa še avstrijske ali pa — nobene. Zmaga pa je le bila naša. Toda tudi o tem kaj več ob drugi priliki.

Fr. Podgorjan.

Izsiljevalec in tat v Celju prijeta

Čevljar Plevčak Josip, Kralja Petra cesta, je dobil več grozljivih pisem, da mu bodo pogнали v zrak delavnico, kakor so samostanski kozolec, če ne odpusti nekaj delavcev. V nedeljo je neznanec zažgal v delavnici žagovino, ogenj pa se v zaprtem prostoru ni mogel razširiti. Danes je bil storilec izsleden, je to 22-letni čevljarški pomočnik Konrad iz Čreta. — Iz stanovanjskega hodnika Goslet v Vukčevi ulici je bila ukradena bronasta vaza, vredna 1500 din. Policija je našla vazo pri trgovcu s starim železom, kateremu jo je prodal 17-letni brezposelni Emil M. iz Celja. Pravi, da jo je ukradel zato, ker je bil lačen.

Obnovitev majšperške proge

Že pred leti se je pričela akcija za obnovo železniške proge Pragersko — Majšperk — Rogatec. S to progo bi dobili novo železniško zvezo s Hrvatsko. Ta zveza bi bila velike gospodarske in tujskoprometne važnosti. Nekako pred desetimi leti je vodil to akcijo g. Majš s Pragerskega. Zainteresiral je tamkajšnje kmete, občine in celo železniško upravo. Mnogo podpisov je podprlo to akcijo, ki je kljub temu iz nerazumljivih vzrokov ostala na mrtvi točki. Ker pa je projektna železniška proga za nas izredne važnosti, je potrebno, da se ta problem reši pozabljenja. Najdejo naj se ljudje, ki bodo vprašanje majšperške proge ugodno rešili.

o. Prevrnil se je težko natovorjen avto veletrgovine Mathias iz Brežic, ko je vozil kolonialno blago broti Dolenjskim Toplicam. Soferju se k sreči ni nič zgodilo, in ko so z velikim naporom dvignili vozilo, je nadaljeval pot.

Opozorilo cenj. naročnikom

V mesecu oktobru smo poslali opomine cenj. naročnikom, ki so v zaostanku z naročnino. Opominjali smo tudi zaostalo naročnino za »Mariborski Večernik Jutra« pod katerim naslovom je izhajal naš list pred 1. avgustom t. l. Prosimo cenjene naročnike oproščenja, če so se pri teh opominih napravile kake neljube pogreške. Zakrivili jih nismo mi, pač pa netočna predaja prejšnje uprave. — Ker smo glede gornjih zaostankov pred 1. avgustom zaključili obračun, prosimo vse one cenjene naročnike, ki so imeli do prejšnje uprave še kake obveznosti, da jih poravnajo odslej direktno pri upravi »Jutra«, ki je prevzela izterjavanje teh zaostankov. Naročnina za »Večernik«, ki izhaja pod tem imenom od 1. avgusta t. l. dalje, gre od tega časa dalje na račun naše uprave. Cenjene naročnike vljudo prosimo, da se poslužijo danes priloženih položnic ter z njimi poravnajo naročnino od 1. avgusta do 31. decembra t. l., v kolikor bi jo že prej ne poravnali. — Opozorjamo cenjene naročnike, da se z rednim plačilom naročnine olajša evidenca in delo upravi, naročnikom na prihranijo veliki stroški opominjanja.

Uprava »Večernika«.

Seja občinskega sveta v Ptuj

Snoči je bila seja mestnega sveta. Otvoril jo je in vodil radi odsotnosti župana podžupan g. Cviki Ivan. Mestni svet je soglasno sklenil, da se odklonijo živinski seimi v Lepoglavi, da se dovolijo gostilniški prostori Koržetu na Sp. Bregu, Dostalu v Vošnjakovi ul. in Grašovniku v Prešernovi ul.; da se izpopolni obrežno zavarovanje na obeh straneh Drave, v kolikor je na razpolago kredita; da se povečajo prostori muzejskega društva radi bogate zapuščine g. Škrabarja; da se odobri znesek 6.000 din za popravilo centralne kurjave na rotovžu; da se zemeljski ostanki vojakov iz rogozniškega pokopališča prenesejo na mestno pokopališče. Pri slučajnostih se je razpravljalo o potrebi elektrifikacije ptujske okolice.

o. Pragersko. Nedavno so ustanovili na Pragerskem družino gozdnikov. Na otvoritvenem občnem zboru je bil izvoljen za starosta brat Karl V. za vodnika družine pa brat Josip D. Upati je, da bo brat starosta, ki je že starejši član gozdovništva, poučil mlajše in jih vodil po pravi poti do uspehov.

o. Dalmatinske krošnjarije je začela preganjati ljubljanska policija. Zadnje dni jih je aretirala nekaj nad sto in jih izgnala iz dravske banovine. Izgon bo trajal le nekaj časa in se bodo že pred božičem spet lahko vrnil.

o. 60letnico je te dni praznoval železniški uslužbenec gosp. France Stropnik na Pragerskem. Svoje čase je delal v Nemčiji, ko se je pa vrnil domov, se je posvetil delu v prosvetnih in delavskih strokovnih organizacijah.

c. Mestno poglavarstvo v Celju objavlja: V četrtek se bo vršila proslava zedinjenja in 20. obletnice svobode z mašami ob 8., ob 9.30 proslava pred magistratom, na predvečer telovadna akademija Sokola, 1. dec. skupni koncert pevskih društev v Narodnem domu. — Ta dan naj delo povsod počiva.

c. Mestno kopališče bo od 1. decembra dalje odprto ob delavskih od 13. do 20. ure, ob nedeljah in praznikih od 8. do 12. V ponedeljek bo zaprto kot doslej. Obratni čas je spremenjen radi premalega dooldanskega obiska.

c. Dve nesreči. Prekajevalec Arčan Josip iz Litije si je pri padcu s stopnic zlomil roko. — Dninarju Petku Francu iz Laz pri Dramljah je pa stopila na nogo krava in mu jo zlomila nad stopalom.

c. Na Andrejev semenj so danes pripekljali trgovci četrtno več blaga kakor zadnjič, pa bodo večino morali spet odpeljati domov.

p V bolnišnico so prepeljali Šegulo Vinca, 54-letnega posestnika iz Zabovc, Sv. Marko niže Ptuja. Padel je pod voz in si zlomil nogo. Forstnarica Barbara, 51-letna viničarka iz Vel. Varnice, Leskovec se je hudo opekla po celem telesu, ko je reševala predmete iz svoje goreče kočice.

p Poškodban je podlegel 24-letni Lampret Janez iz Stoperc, ki ga je napadel na cesti neznan možki in mu razparal trebuh.

p V proslavo 20-letnice zedinjenja bo priredila Podružnica Kola jug. sester v

da bo vsak zadovoljen z nalivnim peresom, ki ga kupi v knjigarni in papirnici "DOMOVINA" Calle. Kralja Petra c. 451 Strokovna popravila peres na minute!

Ptjuju 1. dec. v Oficirski čitalnici družabni večer s plesom. Vstopnine ni. Narodne noše dobrodošle. Začetek ob 20. uri. Čisti dobiček bo za božičnico ubogih šolskih otrok.

n. Železničarska bolnišnica v Subotici. Vojvodinski železničarji bodo dobili novo bolnišnico. Bolniški železničarski fond bo spomladi pričel v Subotici graditi veliko bolnišnico, ki bo stala več milijonov dinarjev.

n. Stoletni morilec. Te dni je v okolici Beran 110-letni kmet Radule Zečević v prepiru ubil svojega 60-letnega sorodnika Savo Zečevića. Stoletni stavec se je razburil zaradi prodaje zemljišča. Pograbil je sekuro in ubil sorodnika.

n. Tudi časopisni kolporterji se zabavajo. Časopisni kolporterji iz Karlovca pripravljajo veliko družabno prireditev s plesom.

n. Najmanj 2500 dinarjev mora znašati mesečna plača inženirja v stalni službi. Tako so ugotovili na kongresu inženirjev v Splitu.

n. 112-letni starček Andrija Begov je te dni umrl v Bosanski Posavini. Starček ni nikdar v življenju kadil in ne pil. Hranil se je večinoma s sadjem.

n. Godce je povabil na pogreb svoje žene. Posebno senzacijo je v Stragari povzročil pogreb kmetice Anke Čoličeve. Pokojničin mož je veseljak in je povabil na pogreb cigansko godbo, ki je ob odprtem grobu neumorno igrala poskočne in vesele pesmi.

n. 90-letni starček dobil nove zobe. V neki vasi blizu Vinkovcev ljudje občudujejo 90-letnega starčka Ivana Seleniča, ki so mu začeli rasti novi zobje. Bil je že popolnoma škrbast, zato se je od veselja razjokal, ko je opazil, da dobiva zobe.

n. Človek z dvojnimi rebri živi v Konjicu. Gijuro Vulić, tako je temu ime, ima na prsih dvojna rebra. Ker je to morda edinstven primer ne samo v naši državi, marveč na celim svetu, so se za Vulića pozanimali naši odlični zdravniški strokovnjaki.

»Vaš mož v spanju govori? Temu zlu bomo pa prav kmalu odpomogli!«

»Ne, ne, gospod doktor — ali ne morete napraviti tako, da bi moj mož govoril razločneje?«

Maribor

Manifestacija za svobodni Maribor

Mejnik slovenski, mesto Maribor, je med štirimi velikimi edini bil vključen v venec jugoslovanskih mest v svobodni, narodni državi. Že dvajset let je minilo in mi že dvajset let uživamo svobodo ponosni, da nas vodijo kralji Karadjordjevići, hvaležni onim, ki so s svojimi žrtvami k temu pripomogli in srečni, da nam je Vsemogočni naklonil v lepem našem mestu in njegovih krajih živeti pod močno zaščito kraljevine Jugoslavije. Dajmo duška svoji hvaležnosti, svojemu po-

nosu in svoji sreči ob 20-letnici velikih dogodkov in manifestirajmo svoja čustva javno! 1. decembra bo ob 11. uri na Glavnem trgu v Mariboru zborovanje vsega narodnega Maribora in njegove bližnje okolice. Iz svojih globokih čustev bomo obnovili prisego zvestobe in bomo potrdili obljubo za delo kralju, narodu in državi. Vabim vse meščane, vse korporacije, organizacije in društva, posebno pa še vabim mladino, da se manifestacije udeležijo. — Predsednik dr. J u v a n, s. r.

Razpored prvo-decembrskih manifestacij na Glavnem trgu

Manifestacija se začne točno ob pol 12. uri, ko pride na Glavni trg vojaška edinica z zastavo in godbo. Posamezne skupine in šole naj pridejo na Glavni trg po možnosti že ob 11. uri. Na pločniku in cestišču pred Rotovžem od Gosposke do Stolne ulice naj se razporedijo zastopstva, korporacije, organizacije, društva ter javni in samoupravni uslužbenec. Okoli spomenika na okroglem otoku do stebričkov ob Koroški cesti se razvrstijo šolarji in dijaki. Na pločniku in cestišču na južni strani Glavnega trga od mostu do Alojzijeve cerkve se zberejo industrijski delavci in drugi. Ostali udeleženci pa se naj postavijo za policijski kordon vzhodno od elektriške ure in ob Koroški cesti. Zastopniki javnih in samoupravnih uradov ter mestni svetniki in pevci Ipavčeve pevske župe pridejo na Glavni trg po Rotovškem trgu. Zastopniki javnih in samoupravnih uradov, mestni svetniki, pevci, vojaška godba, Sokol, gasilci in

Slovenski fantje se postavijo pred Rotovžem v bližini prvega kandelabra, tako da so vse te skupine obrnjene proti vходу na rotovž. Maistrovi borci, dobrovoljci in rezervni častniki pa se postavijo pred spomenikom tako, da ostane med Maistrovimi borci in dobrovoljci ter rezervnimi častniki prazen prostor za vojaško edinico z zastavo. Zastave organizacij in društev se postavijo na obeh straneh vhoda na rotovž. Godbe, ki so prišle z organizacijami in društvi, ostanejo pri njih. Obhodi po mestu v kakršni koli obliki niso dovoljeni. Spored manifestacije se prične ob pol 12. uri. Ko pride vojaška četa z zastavo, zatrobi trobentač »Mirno«, nakar zapoje pevci pesem »Slovenec, Srb, Hrvat«. Vojaška godba zaigra »Slavnostno fanfaro«, pevci zapoje himno »Hej, Slovani«. Sledi nagovor mestnega župana, godba zaigra državno himno, vojaška četa odide in množice se razidejo.

Slavnostni ples v proslavo Zedinjenja

V SOKOLSKEM DOMU 1. DECEMBRA OB 20 URI

m. O priliki proslave 20-letnice osvobodjenja vabimo mariborske hišne posestnike, sklicujoč se na poziv župana, da na dan 1. decembra v času od 19. do 21. ure razsvetlijo okna svojih stanovanj ter poskrbijo, da bodo tudi najemniki okna svojih stanovanj v tem času razsvetlili. — Društvo hišnih posestnikov v Mariboru.

m. Vojaška proslava 1. decembra. Komanda mesta poziva vse v Mariboru stanujoče rezervne in upokojene častnike, da se 1. decembra udeležijo ob 9. uri službe božje v stolnici. Po cerkvenih obredih bo na Trgu svobode mimohod vseh vojaških edinic v Mariboru.

m. S sodišča. Za sodnega pristava 8. skupine je postavljen na okroglem sodišču v Mariboru Mirko Pesek, diplomirani jurist iz Beograda. Za kancista je imenovan in premeščen k Sv. Lenartu v Slo. goricah uradniški pripravnik Franc Uršič pri mariborskem državnem sodišču. Uradniški pripravnih Stanko Vitez pri okraj-

nem sodišču je imenovan za pisarniškega predstojnika v 9. skupini pri mariborskem okrajnem sodišču. Z odličnim uspehom sta napravila izpite uradniška pripravnika Albin Vetrin in Andrej Gros.

m. Poročil se je g. Gojmir Jelenc, odvetnik v Kozjem, z gđ. Juliko Moser-

DREVI TELOVADNA AKADEMIJA

Začetek točno ob 20. uri.

SOKOLA MARIBOR-MATICE V SOKOLSKEM DOMU

jevo, učiteljico isto tam. Za priči sta bila ženinov oče g. Luka Jelenc, meščanskošol. ravnatelj v p., ter nekdanji organizator jugoslovanskega učiteljstva, in nevestin brat dr. Fran Moser, živinozdravnik v Kozjem.

m. Ljudska univerza. O vrednotah slovenščine bo predaval v petek, 2. decembra, prof. Jakob Solar.

* Miklavževa in božična darila. Jedilni pribori iz kroma, po 6 nožev, vilic, žlic in kavnihi žlički od 160.— din dalje. Nove moderne fasone iz alpaca-srebra in pravega srebra pri M. Ilger-jev sin, juvelir, Gosposka 15.

* Miklavževa in božična darila. Ure in zlatnina, tudi na obroke brez zvišanja cen, pri M. Ilger-jev sin, Gosposka 15.

* Zveza gospodinj v Mariboru, priredi 12.—13. decembra tečaj za božično pečivo. Pojasnila v zav. Vesna.

* 1. decembra popoldne slavnostni koncert v Veliki kavarni. Zvečer nov program.

* »Toti list« izide danes popoldne. Na prodaj v vseh trafikah.

* Organizacija tekstilnih tehnikov ima v nedeljo, dne 4. dec., ob 10. uri tov. sešatek pri »Orlu«, lovska soba. Isto tam ob 9. uri odborova seja.

* Za »Protituberkulozno ligo« je uradništvo obeh davčnih uprav v Mariboru izročilo din 100.— kot ostanek prispevkov za venec pok. tovarišu Jošku Strojani.

* Trgovski nameščenci! Miklavžev večer s plesom 3. dec. ob 20. uri. Narodni dom.

Aga Baltic Radio

zanesljivi švedski radijski aparat

Samoprodaja za Maribor in okolico

Radio Godec

Kralja Petra trg 6

(Palača Pokojniškega zavoda)

* Starokatol. cerkv. občina javlja: V mesecu decembru bo služba božja le drugo nedeljo (11. XII.) in na Božič (25. XII.) 11. XII. kot po navadi, ob 9., XII. pa slovesna. 11. XII. bo skupno sv. obhajilo. — 26. XII., na Štefanovo, bo sv. maša ob 10. uri v Ptuj v Nar. domu.

legitimacije v skupno odpremo na finančno direkcijo v Ljubljani. Oddati je treba: železniško legitimacijo in 3 din za markico in poštino; pri novih legitimacijah: novo fotografijo, zadnji penzijski odrezek, 20 din pristojbine in 1 din za poštino.

* Klub koroških Slovencev v Mariboru poziva svoje člane, da se udeležijo vsenarodnega manifestacijskega zbora, ki bo ob 20-letnici našega zedinjenja 1. decembra ob 11. uri na Glavnem trgu.

* Javna licitacija. Dne 5. decembra prične ob 8. uri licitacija najdenih predmetov v običajnih prostorih stanice Maribor gl. kol.

* Najlepši poklon za sv. Miklavža in Božič je izvanredna kolonska voda in parfüm FORVIL »5 FLEURS« in TROIS VALSES. Dobiva se v drogeriji Kanc.

* Prva številka »Družabnika«, ilustrirane lista za razvedrilo in zabavo, je danes izšla. Dobi se v vseh trafikah in pri kolporterjih.

* Koledar Družbe sv. Cirila in Metoda za leto 1939. dobite v trgovini Sax na Grajskem trgu. Tam si tudi lahko ogledate nove božične razglednice, delo znane našega umetnika Gasparija.

* Podružnici Družbe sv. Cirila in Metoda v Mariboru prosita, da pošljeta darove v blagu, namenjene za božičnice obmejnih šol, čimprej na Pomožno šolo, ker zbirko zaključujeta, da lažko darila pravočasno dostavita šolam. Tudi pri denarnih zbirkah še pogrešamo marsikoga. Ne pozabite na poslane vam položnice ali oddajte v Posojilnici v Nar. domu!

* Gostilna Merdaus, jutri koncert.

* Užitka poln izlet v Grčijo in Egipt prireja Putnik od 24. decembra do 10. jan. Obisk Atene, Aleksandrije in Kaira. Izleti v okolico Kaira in po Nilu. Cene od din 5.401.—. Prijave pri Putniku, Maribor.

Nočna lekarniška služba. Lekarna pri Orlu, Glavni trg 12, tel. 25-85; lekarna pri Sv. Roku, vogal Aleksandrove in Meljske ceste, tel. 25-32.

Kino

* Kino Union. Vsled ogromnega zanimanja podaljšamo predvajanje filma »Polni zakon« do vključno četrtega. V četrtek 2 predstavi za dame in dve za gospe.

* Grajski kino. Vključno srede, veliki senzacijski film Sebastopol. V četrtek V carstvu valčka.

Mariborsko gledališče

Sreda, ob 20.: Slavnostna akademija prosvetne zveze.

Četrtek ob 15. »Divji lovec«. Predstava za mestne reveže. Ob 20. uri »Prevara«. Slavnostna predstava. Red D.

1. december v Narodnem gledališču. Popoldne brezplačna predstava za mestne reveže, Finžgarjev »Divji lovec«. Zvečer svečana predstava Štandekerjeve novitete »Prevara«. Začetek ob 21 uri. Red D.

Kultura

Celjski kulturni dogodki

Pevovodja Celjskega pevskega društva g. Šegula Pec je slavil letos desetletnico svojega delovanja. Večer za večerom je požrtvovalno vodil svoj zbor in njemu ter njegovemu zboru se morajo Celjani zahvaliti za 27 samostojnih koncertov doma in 13 drugod. CPD opravlja poleg umetniškega tudi važno narodno delo in zato je le želiti, da dá svojem programu še več sodobnega duha. Društvo se je tudi lepo pripravilo za proslavo dvajsetletnice našega zedinjenja. Razen CPD nastopijo na sedanjih proslavi v Mestnem gledališču še orkester »Glasbene Matice« in »Godbeno društvo« z Jenkovo Ouver-turo »Kosovo«, mešani zbor »Zvona« ter »Oljka«. Na programu pa sta tudi dva solospesa s spremljavo godalnega orkestra, Sancinov »Poziv« in »Mors Victrix«.

V Mestnem gledališču je pokazala Vzajemnost dvakrat »Lumpacija vagabunda«, toda pred skoraj prazno dvorano. Največ je bilo menda še sorodnikov in znancev nastopajočih igralcev. Društvo je zaman upalo, da bo burka pritegnila v gledališče zeljsko meščanstvo, delavstvu v predmestju pa dandanes tudi ni za čarobne burke. Samo sodobno in na sodoben način zrežirano delo (človeka in dejanja

nam je treba!), bi moralno in stvarno uspešno. Kljub temu se je Vzajemnost tudi v tem okviru izkazala. Nekatere vloge so bile dobro in ostro podane. Bilo je v njih obilo humorja in ljudske modrosti. Med odmorji je igrala železničarska godba.

Uprava gledališča je pa presenetila Celje z »Erom z onega sveta«, katerega so peli ljubljanci tudi v Ljubljani in Trstu že z najlepšim uspehom. Libreto za to komično opero, ki je prodrla tudi na velike evropske odre, je napisal dr. Milan Begovič, glasbo pa Gotovac. Celjani so napolnili gledališče ob priliki tega gostovanja do zadnjega kotička. V vlogi bogatega kmeta je gostoval g. Križaj, ostale vloge so bile razdeljene med soliste ljubljanske opere: Markova žena Kogejeva, hči Heybalova, Ero Franci. Sima Janko, pastirček Rupnikova, hlapec Bekš. Dirigiral je g. Mirko Polič. C. Z.

k. Kresalov roman »Student Štefan«, s podnaslovom »Prepovedana mladost«, je izšel že dni končno v zajetni knjigi 704 strani pri založbi Slovensko delo v Ljubljani. O romanu, ki je vzbudil mnogo polemik še v rokopisu, objavimo prihodnjič izčrpnije poročilo.

k. Ljubljanski godalni kvartet v Varaždinu. V soboto, 3. decembra, priredi Ljubljanski godalni kvartet svoj prvi koncert v Varaždinu. Nastopil bo v gledališki zgradbi.

k. Razstava jugoslovanske grafike, o kateri smo že obširneje poročali, je z današnjim dnem zaključila turnejo po Danski in se preselila iz Kopenhagna v Stockholma na Švedsko.

k. Umetniški muzej v Boki Kotorski. Vse umetnine, ki so raztresene po mestih in krajih Boke Kotorske, bodo prenešene v samostan Reževico, ki postane tako umetniški muzej.

k. Vojni zgodovinar Inostrancev je umrl nedavno v Parizu. M. A. Inostrancev je bil caristični general. Po boljševiški revoluciji je živel nekaj časa v Beogradu, pozneje se je pa preselil v Pariz. Rojen je bil 1. 1872. v Petrogradu in je postal tam tudi profesor vojaške akademije. Inostrancev je napisal več zgodovinskih vojnih del in si pridobil z njimi velik sloves v Evropi in Ameriki.

k. »Antična Venus«, ki ni antična, Koncem aprila 1. 1937. je neki francoski kmet pri oranju zadel na nekaj trdega. Ko je njivo razkopal, je našel zelo lep kip, ki ga je državna umetnostna komisija spoznala za pravo umetniško grškega kiparstva, ali pa posrečeno kopijo kakšnega rimskega kiparja. Umetnostni oddelek

prosvetnega ministrstva je uvrstil kip med zgodovinske spomenike. Zdal pa se je oglasil neki François Cremonese, rojen 1. 1907. v neki vasi pri Benetkah, ki je priznal, da je kip izklesal on iz kararskega marmorja in ga s pomočjo svojega brata prenesel in zakopal na njivo omenjenega kmeta. Kako se bo sedaj francoska državna umetnostna komisija izgovarila, še ni znano.

k. Župnik avtor operet. V Stari Pazovi župnikuje evangelijski duhovnik Vladimir Hurban-Vladimirov, ki je plodovit slovaški pisatelj. Napisal je dolgo vrsto povesti, dram in tudi libretov za operete. Njegove drame in operete igrajo z uspehom zlasti v Bratislavi, seveda pod psevdonimom. Njegova »Zemlja« je prevedena tudi v slovenščino.

k. Dejanje, 9. Deveta številka ljubljanske revije »Dejanje« objavlja Franceta Vodnika razmišljanje o »Tragiki osebnosti«. Ceneta Kranjca »Utrinke«, S. Šatila pesmi »Jesenske žalostinke«, dr. A. Gasarja »Zapiske na robu«, Franceta Vodnika razpravo »Kriterij in cenzura«, dalje v dokumentih poglavje o katoličanih in političnih strankah, v Pregledu pripombe k dunajski razsodbi o sporu med CSR in Madžarsko, članek o vprašanju, ali je Jugoslavija agrarna država, opis vojne na Daljnem vzhodu in nazadnje književna poročila.

(Dalje sledi.)

Še o priključitvi Krčevine k Mariboru

Na članek kosaške občine, objavljen v »Večerniku« z dne 23. novembra, ugotavljamo sledeče:

1. Ne bi bilo »nepravično«, ako se del Krčevine, ki ima popolnoma mestno obsežje, pa ob enem finančno, kulturno in gospodarsko gravitira v mesto, priključi po želji davkoplačevalcev k mestni občini. Tja prirodno itak spada, samo da je do sedaj občini Košaki preostala zakonska pravica za določitev davčnih bremen. Potrebno pa bi bilo dokazati, če je res ta del Krčevine gospodarsko tako močen, da bi kmečka občina Košaki brez njega ne mogla obstajati. Če pa občina Košaki smatra to za dejstvo, potem se ni čuditi, da se ravno ti občani upravičeno obračajo od nje z željo na ugodnejšo davčno obremenitev svoje lastnine.

2. Trditve, da Maribor ne daje Krčevini ničesar, ne drži, kajti na vsak korak se vidi, da v našem prvem članku neštete dobrine zares obstajajo. Koliko nudi Krčevina Mariboru, pa je poglavje zase, ki nima vpliva na neugodno rešitev priključitve mestnega dela Krčevine k Mariboru. Res je, da je v Krčevini nekaj podjetij, ki spadajo v območje zasebne iniciative. Ta podjetja ne bi tangirala komunalnih problemov, ako ne bi zaradi raznih svojih interesov nasprotovala priključitvi in skušala preprečiti upravičeno željo večine po priključitvi.

3. Če je nekaškim posameznikom vseeno, ako se jim tekom leta zakasni par brzojav, ni to vseeno večini, ki želi pod upravo tozadevne točnosti.

4. Zastran davkov ugotavljamo, da znašajo skupne avtonomne doklade v občini Košaki za leto 1938/39 točno 203% (za obrti 211%), v mestu Mariboru pa samo 123% (za obrti 131%). Torej ne drži trditve, da so davčna bremena v Košakih nižja kakor v Mariboru, ampak je resnica nasprotna.

5. V za priključitev v pošte prihajajočem mestnem delu Krčevine ima največ hiš uradništvo in vpokojenci, ki so se do sedaj vedno »retirali« po III. draginjskem

razredu. Vse dosedanje sklicevanje na ožji gradbeni okoliš je ostalo neuspešno. Popolnoma neumestno pa je, vplivati na uradnike in vpokojence, da se preselijo v mesto, ker se to pravi posegati v njihovo privatno voljo in življenje.

6. Če se do danes tudi noben občinski odbor ne bi izrekel za priključitev, kar pa ne drži, je danes postal ta problem saj za nas znova aktualen in upamo, da se bo izvedel po želji velike večine posestnikov tega dela Krčevine, ker se nadajamo, da bodo našo pravično stvar podprle višje oblasti in merodajni krogi.

7. Že danes je konkretno dokazano, kdo izmed v pošte prihajajočih krčevinskih občanov je za priključitev in kdo proti njej. Za priključitev se je izjavilo okoli 90% občanov in prav toliko bo tudi približno število volivnih upravičencev. Kaj pravi ostali nemestni del Krčevine, Košakov in Sv. Petra, ne more in ne sme priti v poštev. Prepričani smo, da bo tudi preostali del občine tvoril še vedno eno največjih občin v srezu z večino največjih posestnikov, kakor so v urbanističnem delu Krčevine z njenimi malomeščanskimi razmerami.

Pripominjamo, da se malkontentov, četudi ne stanujejo v Krčevini in nimajo v Košakih volivne pravice, pri naši akciji ne bomo branili, ker mislimo, da so za sodelovanje zadostno legitimirani s tem, da so v Košakih davkoplačevalci.

Omenimo se tudi, da se na komunalno politiko morda res malo razumemo, tembolj pa žalobno isto čutimo. Posebno močno smo jo začutili pred kratkim, ko smo sprejeli davčne položnice za plačilo davkov zadnjega četrtletja 1938.

8. K prvemu našemu članku z dne 19. novembra t. l. je uredništvo »Večernika« naknadno objavilo ime pisca Jos. Rajšpa. Od sedaj naprej on sam ne pride več v poštev. Ta odgovor so pisali in tudi nadaljnje bodo pisali — ako bo potrebno — za pokretaše za priključitev Krčevine k Mariboru: **Josip Rajšp, Franjo Sedlak, Ignac Aršič in Terezija Švarc.**

Mariborski drobiž

Samomorilčeva identiteta

Včeraj smo poročali, da je z dravske brvi skočil v reko neznanec, čigar trupla še niso našli. Tekom včerajšnjega dne so dogodek pojasnili. H krojaškemu mojstru Francu Globovniku v Studencih je prišel 20letni krojaški pomočnik Maks Knap in ga prosil za službo. Tri dni je res delal, potem pa odšel. V ponedeljek je Knap ponovno prišel h Globovniku in zahteval 200 dinarjev za tritedensko delo. Pri izplačilu je prišlo do prepira in pomočnik je dal svojemu bivšemu mojstru več zabodljivajev v vrat. Mladenec je nato stekel na dravsko brv in se pognal v valove. To potrjuje tudi dejstvo, da se Knap včeraj ni vrnil v svoje stanovanje.

m Proslava 1. decembra v mariborskem gledališču. Jutri, 1. dec. ob 9. uri zvečer bo v Narodnem gledališču slavnostna predstava Štandekerjeve »Prevare«. Pred prdestavo bo govoril pisatelj in časnikar g. Radivoj Rehar o prazniku zedinjenja.

m. Na dan obletnice zedinjenja 1. decembra bodo bogoslužjenja v tuk. stolni in mestno-župnijski cerkvi ob 9. uri, in v pravoslavni vojaški kapeli ob 10. uri in v evangelijski cerkvi ob 10. uri. Po končanih bogoslužjenjih se bodo sprejemale čestitke v sejni dvorani sreskega načelstva v sobi štev. 38-I, kjer je v ta namen vpisna knjiga. Vsi gg. šefi in predstavniki državnih in samoupravnih uradov, ustanov, zavodov, društev in korporacij so vabljeni, da bogoslužjenjem prisostvujejo.

m Upokojenci, organizirani v društvu mariborskih upokojencev se vabijo, da se polnoštevilno udeležijo proslave 1. dec. pred magistratom mesta Maribor. Zbirališče pred 11. uro na Rotovškem trgu, pri društveni pisarni.

m. Uprava občine Pobrežje naproša vse hišne lastnike svojega območja, da razobesijo ob priliki državnega praznika 1. dec. državne zastave.

m Vojni dobrovoljci se vabijo, da se polnoštevilno udeležijo akademije v proslavo 1. decembra, ki se vrši v Sokolski dvorani ob 10. uri. Po akademiji zbor na dvorišču za dvorano, od koder krene po-

vorka na Glavni trg k splošni proslavi 20-letnice osvobodjenja, ki se vrši ob 11.30. Ob 20. uri prirejajo vojne organizacije in Sokolsko društvo slavnostni ples, ki se bo vršil v vseh prostorih Sokolskega doma (Union). Obleka temna ali narodna noša. Odbor.

m. Sečnja in prodaja božičnih drevesc. Mestno poglavarstvo mariborsko opozarja prodajalce božičnih drevesc na bano v naredbo glede prodaje in sekanja božičnih drevesc, glasom katere se mora vsak prodajalec, ki pripelje na trg božična drevesca, izkazati s predpisanim izvor nim potrdilom. Tržni organi bodo brezizjemno zaplenili božična drevesca, če bi se prodajalec ne mogel izkazati z izvor nim potrdilom, vrhu tega pa proti kršiteljem tega razglasa uvedli kazensko postopanje.

m Nakaznice za kurivo. Od 2. decembra naprej se bodo razdeljevale vsem mestnim ubožcem nakaznice za kurivo. Do nakaznice so upravičeni vsi oni, kateri dobivajo glasom sklepa mestnega sveta redne mesečne ubožne podpore na knjižice. Tozadevne nakaznice se bodo izdajale v socialno-političnem oddelku mestnega poglavarstva, Rotovški trg 9 po sledečem redu: Dne 2. XII. začetne črke A, B in C, dne 3. XII. črke Č, D in E, dne 5. XII. črke F in G, dne 6. XII. črke H, I in J, dne 7. in 9. XII. črke K, dne 10. XII. črka L, dne 12. XII. črke M, N, dne 13. XII. črke O, P, dne 14. in 15. XII. črke R, S in Š, dne 16. XII. črke T, U, V, dne 17. XII. črke W, Z. Ž. Vsak mora prinesiti s seboj knjižico, s katero dobiva podporo.

m. Članom Zveze Maistrovih borcev! Pozivajo se vsi oddelki, da se korporativno udeležijo domače proslave 20-letnice našega zedinjenja. Za mariborske člane je obvezna skupna udeležba pri splošni manifestaciji na Glavnem trgu 1. decembra ob 11.30. Naš prostor je pred Marijinim spomenikom. Zbirališče pol ure prej pred Narodnim domom. Člani pa se vabijo tudi k drugim prireditvam, ki jih javlja dnevno časopisje.

m. Gasilski dom v Studencih je bil te dni dovršen in bo služil svojemu namenu. V lepi dvorani je postavljen tudi oder za

gledališke igre. Stavba je zelo čedna in v kras Studencem in ponos vrlim studenskim gasilcem.

m. Ljudska univerza v Studencih. 1. dec. bo proslava 20-letnice obstoja naše države s predavanjem g. ravnatelja Baša »Kaj nam je prinesla Jugoslavija v 20 letih?« Za uvod bo nekaj deklamacij in kratka igrice, pa tudi nekaj skioptičnih slik. Vstopnine ni.

Odeje - koce

- pernice, perje, puh

kupite najceneje. Oglejte si izložbe pr

»OBNOVA« F. NOVAK

Maribor, Jurčičeva 6

m. Naši delavci so se danes vrnili iz Nemčije. 700 Prekmurcev je potovalo danes preko Maribora, 8000 delavcev pa se vrne iz Nemčije preko decembra.

m. Kakor v drugih mestih Slovenije, se tudi v Mariboru pojavlja veliko zanimanje za češčino. Na vseh šolah so začeli s tečaji, ki jih je skupaj 14 s 450 učenci. — V Ljubljani je 24 tečajev z 840 učenci, v Novem mestu 1, Celju 1, Murški Soboti 2 in Ptuj 2. V vsej Sloveniji je okrog 50 tečajev s pričično 1500—1600 učencev.

m. Drevi bodo gorele Dajnkove barake. Drevi okoli 17.30 bodo mariborski gasilci zažgali izpraznjene Dajnkove barake in vagone, ki so več ko 20 let služili najrevnejšim Mariborčanom za stanovanje. Barake bodo polili z nafto in nato zažgali. Pri sežiganju bo pomagalo tudi vojaštvo, ker bo treba vse dovodne ulice zastražiti.

m. Tatvine. Mizarski mojster Alojz Verzel iz Vrbanove ulice je prijavil policiji, da mu je nekdo v delavnici ukradel iz žepa nekaj denarja in več mizarskega orodja. Pri zasebnici Pavli Macunovi v Gospojini ulici je neznanec vlomil na podstrešje in ukradel za 900 dinarjev ženske obleke in smučarski dres. — Železničarjeva soproga Justina Špesova iz Sokolske ulice pa pogreša dve kokoši.

m Sama prosila, da bi jo zaprli. Te dni je prišla iz mariborske bolnišnice 19-letna brezposelna služkinja Danica K. iz Laškega. Ker ni nikjer našla zaposlitve, je prišla na policijo in prosila, da bi jo zaprli. Seveda so njeni želji ugodili, ker so ugotovili, da je Danica iz Maribora izgnana.

m. Avtomobil v hidrant. Pred carinsko pošto na Aleksandrovi cesti je včeraj neki avtomobilist trčil v hidrant in povzročil mestni občini 3000 din škoda.

m. Nad gostilničarja in njegovo ženo se je spravil v neki gostilni na Frankopanovi ulici Franc O., ker gostilničarka ni hotela z njim plesati. Zato je užaljeni France oba pretepel.

m. Zopet pobeg od doma. Kleparski mojster Franc Ambroš s Pobrežja je prijavil policiji, da že dva dni pogreša svojega 12-letnega sina Franca. Deček je šel jutraj v meščansko šolo, od koder pa se ni več vrnil.

m. Kolo in košaro z živili je nekdo ukradel Agati Čelanovi iz Studencev v času, ko je kupovala v neki trgovini na Glavnem trgu.

m. Čigan z zlatino. Mariborska policija je prišla cigana Marka Krebsa, ki je po mestu prodajal zlatino. Preiskava je ugotovila, da je zlati nakit ukradel ženi orožniškega narednika Valenčiča v Ptuj. Tatinskega cigana so izročili sodišču.

m. Vhod z žeblijem povzročil smrt. 9-letna posestniška hčerka Terezija Danko od Sv. Marjete se je v bodla z zarjavelim žeblijem v levo nogo. Rana je postala nevarna in deklico so prepeljali v mariborsko bolnišnico, kjer je včeraj umrla. Zdravniki so ugotovili zastrupljenje krvi.

Sokolsvo

Vsem pripadnikom Sokola Matice, Maribor

Bratje in sestre! Polni ponosa, sreče in radosti vam sporočamo, da je blagovolil prevzeti kumstvo našemu novemu naraščajskemu praporu naš najvišji brat Nj. Vel. kralj Peter II. Ko vam javljamo to visoko odlikovanje, ki ga je bilo deležno naše društvo, pozivamo vse članstvo, naraščaj in deco, da se polnoštevilno udeležijo razvijata prapora, ki bo na svečani seji 1. dec. dop. v Sokolskem domu.

Ob enem obveščamo članstvo, da je za svečano sejo kot za svečani ples obvezen svečan kraj, oz. temna obleka z znakom, na svečani ples pa so dobrodošle in vab-

ljene tudi narodne noše. Prav posebno vabilo pa velja vsemu občinstvu.

1. Miklavž pri tezenskih Sokolih. V soboto zvečer obišče Miklavž tudi tezenske Sokole. Prišel bo v Pulkovo gostilno, kjer bo obdarovanje in miklavžovo veselje.

1. Tribuna Sokola Matice! Sokolska tribuna ni bila na razpolago samo vsem sokolskim društvom v Mariboru, temveč tudi vsem šolam za njihov letni telovadni nastop za dijake. Radi tega je potrebno misliti, da se postavi zopet nova tribuna, ki pa naj bi bila ognja varna. Zavarovalnica, ki jo prizna zavarovalnica, ne zadoštuje, sredstva pa, ki z njimi Sokol Matica razpolaga, ne zadostujejo niti za Sokolsko telovadnico, ki je ravno tako potrebna. Narodna in sokolska zavest je pokazala v tem slučaju, da je na svojem mestu in hoče s prostovoljnimi prispevki nabrati potrebna sredstva za novo tribuno. Prispevek sprejema Posojilnica Narodni dom, tekoči račun: Sokol Matica, Gradbeni odsek, pod naslovom »Tribuna«.

1. Sokolsko društvo Studenci priredi proslavo 20-letnice Jugoslavije na predvečer zgodovinskega narodnega praznika. Na programu proslave so telovadne, pevske in dramske točke. Ob tej priliki prejme sokolska deca krasen prapor, dar br. Joška Vokača. Pevske točke izvaja delavsko pevsko društvo »Enakost«.

1. Sokol Maribor I. Obveščamo svoje člane, da bo proslava zedinjenja 1. decembra ob pol 10. v telovadnici Kasarne kralja Petra. Članice in člani v krogih, ostali v civilu z znakom. Obvezna udeležba. — Zdravo! — Uprava.

× **Petelina so obsodili na smrt**, ker je sosede budil iz sna v mestecu Bryton blizu Londona. Vsi prizadeti so se obrnili na sodišče, in sodnik je začel z rednim sodnim postopanjem, kakršno je pač v navadi. Pred njim je odgovarjal neki mlad petelin, ker je vsako jutro ob treh zjutraj prebudil vse sosede. Po zasliševanju prič je sodnik obsodil petelina na — smrt. Lastnik tega petelina kakor tudi Društvo za varstvo živali so vložili priziv. To sodno zadevo bodo te dni obravnavali pred apelacijskim sodiščem.

× **Okopati se morajo vsi potniki, ki pridejo na Švedsko.** Tako se glasi najnovejša uredba, ki so jo izdale oblasti, ker se je na Švedskem začela širiti sli navka. Po strogih higienskih predpisih se morajo potniki in tujci okopati, razkužiti telo in obleko, čevlje pa najpazljiveje očistiti.

× **»Sindikati ubijalcev«** je odkrila njunjorska policija. Člani tega »sindikata« so zavarovali različne uslužbenke, potem so jih pa ubijali in pobirali zavarovalnino. Da je policija razkrinkala to razbojniško tolpo, je mnogo pripomogel neki natak, čigar štirje tovariši so samo v letošnjem letu na ta način izgubili življenje.

Radio

Četrtek, 1. decembra.

Ljubljana: 9.15 Šolska proslava zedinjenja; 10.15 Plošče; 10.45 Koncert na harmoniki; 11.30 Tri pesmi, ena misel: Jugoslavija, koncert RO; 13.20 Šramel kvartet; 17 Iz vseh krajev Jugoslavije; 20 Rezervirano za prenos; 22.15 Plošče. — Beograd: 13.10 Koncert kraljeve garde; 18 Popularne melodije; 18.30 Narodne pesmi; 20 Gunduličeva »Dubravka«. — Sofija: 13.20 Lahka glasba; 17 Vojaški orkester; 19.30 Beethovnov ciklus; 20.55 Plošče za ples. — Berlin: 20.10 Vesele in ljubavne melodije. — Hamburg: 19 Pod španskim soncem. — Milano: 21 Pester spored za vsakogar. — Monako: Tisoč taktov Leharja.

Petek, 2. decembra.

Ljubljana: 12 Plošče z domačo glasbo; 12.20 RO izvaja slovanske uverture; 18 Ženska ura; 19.50 Planinski kotiček; 20 Zabavni koncert bratov Golobov in RO; 22.30 Angleške plošče. — Beograd: 12.45 Koncert s plošč; 17 Ruske pesmi; 18.50 Plošče; 20 Prenos koncerta akademskoga zbora »Mladost-Balkan« iz Zagreba; 22.15 Za ples. — Sofija: 13.20 Lahka glasba; 18 Popularni koncert; 19 Mascagnijeva opera »Cavalleria Rusticana«; 20.50 Lahka glasba. — Bukarešta: 19.50 Verdijeva opera »Trovatore«. — Rim: 21 Prenos operete

Ob 20 letnici osvobodjenja

Uspešna komunalna politika mestne občine, ki je v 20 letih svobode vsepovsod napredovala — „V bodočnost gledamo z zaupanjem“

Dr. Alojz Juvan, župan mesta Maribora

Ob priliki letošnjega »Mariborskega tedna« je Maribor polagal javnosti račun 20-letnega dela na gospodarskem in prosvetno-kulturnem polju. »Mariborski teden« je priredil za proslavo 20-letnice Jugoslavije razkošno gospodarsko razstavo. Njej je priključila mestna občina posebno prosvetno-kulturno razstavo, pri kateri so sodelovala vsa kulturno-prosvetna društva in ustanove. Poleg tega so prikazali mestni socialni urad, mestni gradbeni urad in mestna podjetja javnosti razvoj mesta v zadnjih 20-letih, na tej posebni razstavi je lahko vsakdo videl, kaj se je v Mariboru v tem času napravilo v pogledu gradbenosti, cest, kanalizacije, elektrifikacije in vsega, kar je v zvezi z razvojem modernega mesta. Ta skupna razstava je predstavljala pravo sliko današnjega Maribora in pravo sliko dela, ki so ga slovenski javni delavci izvršili v Mariboru v teku 20 let.

Redko je mesto, ki je bilo po prevratu tako naglo razvito kakor naš Maribor. Ko je bil Maribor vključen v zvezo jugoslovanskih mest, je bila mestna občina postavljena pred nebroj novih nalog. Izmenjava uprave, močna nova industrija in zaradi tega tudi dotok novega uradništva in delavstva iz okolice, je zahtevalo od občine takojšnje korake v pogledu zidanja novih stanovanj. Zato je imela prva leta občina glavne skrbi na socialnem polju, da preskrbi nova in cenena stanovanja. To vprašanje je mariborska občina rešila vzorno. Sezidala je 150 delavskih hišic, v katerih plačujejo najemniki za lepo 3-sobno stanovanje najemnine okoli 450 din in postanejo po 25 letih lastniki hišice. Zgradila je nadalje 8 velikih stanovanjskih hiš, v katerih najemniki plačujejo komaj polovico amortizacijske najemnine, ostanek se krije iz rednega proračuna. Tako je mestna občina regulirala v mestu najemnine. Da je omogočila zidanje novih hišic in onemogočila spekulacijo z zemljišči, je kupila vse razpoložljive gradbene parcele v mestu in jih prodajala dalje po lastni nabavni ceni s pogojem, da se zidajo kupci tekom enega hišo in z nadaljnjim pogojem, da ne smejo zidane hiše naprej prodati brez dovoljenja mestne občine. Poleg tega je dala več milijonov gradbenih posojil, kakor tudi garancij za gradbeno posojila. Zaradi take načrtne stanovanjske politike so ostale najemnine v Mariboru na znosni višini, cene gradbenim parcelam pa nizke, ker je vsakdo, ki si je hotel postaviti svoj lastni družinski dom, lahko kupil za malenkostno ceno od mestne občine stavbno parcelo. Za ubožno, oziroma zanemarjeno mladino je zgradila mestna občina 2 mladinska doma. V rednem proračunu pa je preskrbel zadostna sredstva (v proračunskem letu 1938-39) 4 milijone 300.000 din za podpiranje in preiskbo revežev in ostarelih meščanov. Pri pomožni akciji se od leta 1931. dalje troši letno nad milijon dinarjev za javna dela in vrsto podpiranja brezposelnih. Iz teh kratkih navedb je razvidno, da je mariborska občina gradbeno-socialno vprašanje gotovo rešila v modernem duhu.

Poleg tega je bilo treba urediti zunanje lice mesta. Mi nismo imeli prav za prav nobene dobro urejene ceste. Vse dovorne javne ceste je bilo treba tlakovati, napeljati kanale, treba je bilo regulirati trge, kar se je zlasti zadnja leta mnogo izvršilo.

Mariborsko kopališče na otoku je ponos Maribora in predstavlja veliko privlačno točko tujkega prometa. Mariborski grad je občina kupila, ga sedaj celotno na znotraj in zunaj popravila in ga dala na razpolago muzeju, da tako ta kulturna institucija dobi za večne čase dostojen dom in mirno zavetje. Predlansko leto je občina zgradila v magdalenskem predmestju dve novi šoli — meščansko in osnovno — in v to svrhu investirala skoraj 9 milijonov dinarjev.

Uradništvo in delavstvo plačuje občina

dobro, mesto ima socialno čutečo upravo, ki se zaveda, da vsako pošteno delo zasluži tudi dostojno plačilo. Izdatki za šolstvo, za podpiranje znanosti in prosvete, kakor tudi obrti, trgovine in turizma izdatno obremenjujejo vsakoletni proračun.

Kljub vsem ogromnim investicijam in izdatkom je občina finančno dobro urejena. Naši proračuni so bili vedno stvarni, dohodki so že 10 let vedno večji, kakor v proračunu predvideni. Vsako leto se je nekaj prihranilo in razpolagamo s precejšnjimi prihranki, ako pridejo slabša leta, zlasti za našo industrijo, ki je naš najboljši in točen plačnik. Še boljše bi bile finančne prilike občine, če bi ne imeli dolgov, oziroma če ne bi bila obrestna mera za najete dolgove tako visoka. Mi še danes plačujemo za nekatere dolgove 9 odst. obresti, upamo pa, da nastopijo tudi za občino boljše časi, da bo mogoče obrestno mero dolgov znižati in s tem znižati tudi vsakoletno amortizacijsko kvoto v proračunu. Takrat bomo pred-

vsem znižali doklade na hišno najemnino in razbremenili hišno posest, ki je danes v Mariboru res bolj obremenjena kakor v drugih mestih. Naši dolgovi znašajo okroglo 65 milijonov dinarjev, na prvi pogled veliko vsoto, toda poudariti moram, da je imela občina ob času prevrata 15 milijonov kron dolga, kar odgovarja današnji vrednosti vsaj 150 milijonov dinarjev. Naši dolgovi tedaj sorazmerno niso veliki in lahko mirno trdimo, da smo Slovenci na mestni občini v Mariboru dobro gospodarili.

Ko zaključujemo račune 20-let, se zahvalimo za vso podporo, ki smo je bili deležni doslej od banovine in države. Za bodočnost pa prosimo še večjega razumevanja za obmejne probleme, ki jih je še mnogo ostalo nerešenih. Z zaupanjem gledamo v bodočnost, kakor doslej nas pa bo tudi v bodoče vodila pri delu za napredek našega mesta ljubezen do države in naroda in globoka vdanost in hvaležnost do visokega kraljevskega doma.

Slovenska umetnost v povojnem Mariboru

Radivoj Rehar

Ako se ozremo ob današnjem jubileju na dvajsetletno dobo umetniškega ustvarjanja v svobodnem slovenskem Mariboru, si moramo z nekim ponosom priznati, da so naša prizadevanja, ustvariti iz obdravske prestolnice Slovencev tudi umetniško plodno torišče, obrodila vidne sadove, čeprav ne takih, kakor smo si v morda prevelikem idealizmu in optimizmu nekoč predstavljali.

Tedaj, pred dvajsetimi leti, je bilo pač še malo pionirjev naše kulture, ki so se jasno zavedali, da ni zadosti, ako si naše mesto osvojimo politično in kulturno, ampak da je za globljo, duhovno reacionalizacijo našega obmejnega ljudstva vsaj tako potrebna tudi avtohtona narodna umetnost. Pa še delo teh redkih posameznikov je zadevalo ob skoraj nepremagljive ovire, predvsem na nerazumevanje s strani širše in celo najožje javnosti. Slovensko mariborsko meščanstvo ni imelo za umetnost prav nič več razumevanja, kakor nemoško pred vojno, ki se je izživljalo skoraj izključno v politiki in malomeščanstvu. Manjkala je pač tradicija. Tu je bilo treba šele ustvariti in vzgojiti kader ljudi z zanimanjem za višje kulturno izživljanje.

Neomajni vztrajnosti posameznikov in skupin se je polagoma vendarle posrečilo premagati provincialnost in najti v slovenski mariborski javnosti vsaj najnujnejšo oporo za umetniška stremeljenja: gledališče, glasbo, likovno umetnost, literaturo in arhitekturo. Trud, ki so ga v to vložili predstavniki naših umetniških ustanov in posamezni umetniki, seveda stvarno nikoli ni bil poplačan, a le prečesto je izostalo tudi moralno plačilo. Zato pa je tem dragocenejša notranja zavest, da je ledina kljub temu zorana in da je slovenski Maribor postal poleg Ljubljane naše važno umetnostno središče in da se bo kot tak v bodočnosti gotovo dalje razvijal in dosegel prej ali slej cilje, ki so mu določeni po njegovi zemljepisni legi in splošnonarodnem poslanstvu.

Slovensko Narodno gledališče

Začetki slovenskega gledališča v Mariboru segajo nazaj v predvojno dobo, ko je prve predstave prirejala Čitalnica, pozneje pa diletantska skupina Dramatskega društva v Narodnem domu. Višina teh predstav je bila znatna in so jo priznavali celo narodni nasprotniki. Vendar je pravo, poklicno slovensko gledališče z umetniškimi stremeljenji dobil Maribor šele po osvobodjenju. Ustanovil ga je v jeseni l. 1919. Hinko Nučič ob sodelovanju Dramskega društva in mestne občine.

Predstave so se pričele s slavnostnim govorom dr. Pavla Strmška in vprizoritvijo Jurčičevega »Tugomera« v Nučičevi režiji. Hinko Nučič je s svojimi zvestimi in požrtvovalnimi sodelavci, med katerimi so bili razen drugih tudi pokojna Berta Bukšekova, Valo Bratina, pozneje Milan Skrbinšek itd. ustvaril v dveh sezonah trdne temelje za dramo in začetke za glasbene predstave. Po dveh letih je odšel v Zagreb, vodstvo za njim je pa prevzel do podržavljenja mesta intendant režiser in igralec Valo Bratina.

S podržavljenjem je postal intendant dr. Radovan Brenčič, ki je ustanovil poleg drame in operete tudi opero. Ravnateljstvo drame je prevzel Valo Bratina, ravnateljstvo opere pokojni Viktor Parma in za njim Andro Mitrovič. Kot dirigenti so delovali Hrabroslav Vogrič, V. Parma Plecity, Andro Mitrovič, Ljude Hercog in nazadnje tudi Josip Jiránek. Kot režiserji Hinko Nučič, Valo Bratina, Milan Skrbinšek, Rade Pregarc, Jože Kovič, Osič Šest, Vladimir Skrbinšek, Hinko Tomašič, Djuka Truhovič, Pavel Rasberger, Anton Harastović, Milan Kosič, Bojan Stupica, Peter Malec in še nekateri drugi.

Med igralci naj omenimo v tej dobi razen že omenjenih režiserjev, ki so vsi nastopali tudi kot igralci, zlasti pokojno Berto Bukšekovo, Štefo Dragutinovičev Viko Podgorsko, Ivo Šetinski, Elviro Kraljevo, Danico Savinovo, Savo Severjevo, Milevo Zakrajškovo, Emo Starčev in Branko Rasbergerjevo, pokojnega Rada Železnika, Gradiša - Daneša, pokojnega Tepavca, Pavla Koviča, Maksa Furlana, Rada Nakrsta, Eda Groma, Danila Gorinška in drami. V opreti in operi pa: Slavico Mežgečev, Ančico Mitrovičev, Marico Lubejevo, Pavlo Udovičev, Vido Zamejičev, Jelko Igličev, Borisa Arhipova, Petra Burjo, Vekoslava Janka, Franja Neraliča, Emila Rumlja, Marija Šimenca, Stjepana Iveljo, Belizarja Sanci in Manoševskega.

Mariborska drama, opera in opereta so uprizorile v teh dveh dešletjih večino domačih del in kvalitetna dela iz vse svetovne literature. Predstave so bile včasih na resnični umetniški višini in mariborsko slovensko Narodno gledališče je bilo v resnici zavod z umetniškimi ambicijami. Razen tega smo videli v tem času prvovrstne tuje skupine, vse do ruskih Hudožestvenikov, odlične posameznike kot goste in balet, ki jih prej Maribor skoraj sploh ni poznal. To je bogata bilanca, ki odtehta senčne strani, ki so se včasih seveda tudi pojavljale.

Slovensko leposlovje

Dasi je imel Maribor nekoč v svoji sredini velikega Josipa Jurčiča in druge slovenske književnike, sam iz sebe in zlasti v zadnjih desetletjih pred osvobodjenjem ni zavzemal v slovenskem slovstvu in knjištvu skoraj nobenega pomembnega položaja. Zaostajal je daleč za pomenom isto tako periferne Celovca in Gorice. Šele osvobodjenje mu je dalo tudi leposlovne tvorce in nekaj knjig, čeprav trdnije in širše zasnovane založbe žal še vse do danes nimamo.

Ledino je v tem oziru oral pesnik Jan-ko Glaser z dvema pesemskima zbirkami, od katerih je druga izšla v Mariboru. V generalu Rudolifu Maistru-Vojanovu je našel Maribor svojega drugega odličnega pesnika, ki se je uvrstil s »Kitico mojih«, tiskano enako v Mariboru, med vidnejše in trajnejše predstavnike slovenske poezije. Dalje so delovali v tem času kot pesniki ali pisatelji v Mariboru (razen drugih) pokojni Josip Kostanjevec, Stanko Majcen, Anton Leskovec, dr. Ivo Šorli, dr. Makso Šnuderl, ki je tiskal v Mariboru obe svoji knjigi, dr. Ivan Dornik, Rudolf Golouh, dr. Anton Novačan, Radivoj Rehar, ki je izdal od 7 knjig 3 v Mariboru, Gustav Šilih, ki je izdal v Mariboru svoje drugo obširno delo »Beli dvor«, B. Vodušek, Branko Rudolf, mladinski pesnik in pisatelj Danilo Gorinšek, ki je izdal tudi v Mariboru del svojih zbirk, in Ivan Potrč.

Razen tega so pa izšli iz Maribora zlasti kot dijaki tukajšnjih srednjih šol: dramatik in pisatelj Bratko Kreft, pisatelj Miško Kranjec, Anton Ingolič, dr. Ant. Ocvirk, Filip Kalan, Ivo Brnčič, Edvard Kocbek, Jože Kerenčič in razni drugi mlajši in najmlajši. Nekaj jih je bilo, ki so bili v Mariboru le prehodno ali krajšo dobo, tako dr. Ivan Lah, Matija Malešič, Vinko Košak itd. S tem vrsto slovenskih literatov, ki so živeli in delovali v Mariboru ali še žive in delujejo, pa še vedno ni popolna.

Zal moramo ugotoviti, da je le zelo majhen odstotek del mariborskih literatov izšel v mariborskih založbah in revijah. Razen priložnostnih izdaj in samozaložb smo imeli večjo založniško aktivnost le pri Cirilovi tiskarni, Tiskovni založbi, deloma Mariborski tiskarni, Ljudski tiskarni, Podravski tiskarni in Pirmidi. Prvi poizkus literarne revije v Mariboru po vojni je bilo »Zrnje«, ki je služilo tudi gledališču, a je bilo skrajno skromno. Za tem se je poizkušala »Piramida«, nazadnje smo pa dobili »Obzorja« s širokim programom in izbranim krogom sodelavcev. S tem je dobil Maribor tudi svojo literarno revijo.

Likovna umetnost

Kakor v leposlovju, tako in še veliko bolj je bil predvojni Maribor neaktiven v slikarstvu in kiparstvu. Ni imel ne izrazitejših umetnikov ne razstav. Razstave so se pričele sploh šele po osvobodjenju, in to že razmeroma zgodaj. L. 1920. je bila prirejena pod vodstvom akad. slikarja prof. Viktorja Cotiča in podporo generala Maistra velika zbiralna razstava slikarstva in kiparstva na ozemlju Spodnje Štajerske. Razstava je pa bila večja po kvantiteti kakor po kvaliteti. Iz nje pa se je rodil klub »Grohar«, ki se je pozneje preimenoval v sedanjo »Brzdo«.

Od tiste prve razstave dalje so stopali naši slikarji in kiparji s svojimi deli pred javnost skoraj redno vsako leto, včasih tudi po večkrat. Imeli smo velike domače in tuje razstave, razstave manjših skupin, kolektivne razstave in letos spomladi največjo med vsemi: »Reprezentativno razstavo sodobne slovenske likovne umetnosti«. S temi razstavami je naša slovenska likovna umetnost stike z javnostjo, čeprav še manjka večja tradicija in še zdaleč niso dosežene vsaj za silo idealne razmere. Vendar imamo krog ljudi, ki jim je obiskovanje razstav in kupovanje slik že skoraj potreba.

Med slikarji in kiparji, ki so delovali v Mariboru ali še delujejo, so bili prof. Viktor Cotič, pokojni Anton Gvajc, kipar Fr. Ravnikar, Franjo Stiplovšek, kipar in slikar Nikolaj Pirnat, Janez Nežan, Avgusta in Henrieta Šantlova, Ivan Kos, Karel Jirak, Albert Sirk, Zoran Mušič, Kavčič, kipar Stoviček, Golob in še nekateri drugi. Nešteto njihovih del visi po zasebnih stanovanjih, uradih in nekaj tudi v muzeju.

Večji razvoj je poleg drugega oviralo pomanjkanje razstavnega paviljona in ateljejev. To vprašanje je postalo najbolj pereče prav sedaj, ob dvajsetletnici osvobođenja, in nujna potreba je, da se tudi to vprašanje reši vsaj v tretjem desetletju naše svobode.

Produktivna in reproduktivna glasba

Glasba ima v Mariboru med vsemi umetniškimi udejstvovanji gotovo največjo in najstarejšo tradicijo, posebno pa petje, ki se je razmaknilo zlasti v prvi polovici prejšnjega stoletja in se razvijalo potem stalno bolj in bolj. Vendar se je slovenska glasba razvijala v vsej svobodi šele po l. 1918., dasi se je morala čisto boriti z različnimi ovirami in se mora še sedaj, po dvajsetih letih neumernih razvojnih prizadevanj. Vzroki so tudi pri njej skoraj isti, kakor pri ostalih umetnostih: v preozkem krogu resničnih ljubiteljev glasbe in pomanjkanju tvarnih sredstev.

Po osvobođenju se je naselil v Mariboru naš operni skladatelj Viktor Parma in tu tudi umrl. Tu je napisal svoje zadnje delo in bil dirigent v gledališču in častni ravnatelj opere. Tu je deloval in umrl skladatelj Oskar Dev, ki je vodil tudi zbor Glasbene Matice. Iz Trsta je prišel prof. Vasilij Mirk in se še vedno udeležuje v našem glasbenem življenju kot kompozit in zborovodja. Imeli smo daleč znanega modernega kompozita Slavka Osterca ter Marjana Kozina, ki je v Mariboru skomponiral opereto »Majdo«. Močno se je razmaknil kot skladatelj moderne smeri prof. Josip Pahor. Ostali kompoziti so mladi dr. Drago Cvetko, prof. Vrabc, prof. Mihelčič itd.

Med reproduktivnimi umetniki smo imeli Fani Brandlovo in njen znameniti trio, virtuoze Tarasa Poljanca, ki je žal odšel v Beograd, imamo klavirskega virtuoz dr. Romana Klasinca in Elfi Klasinčev, cellista prof. Bajdeta in druge. Med koncertnimi pevci moramo omeniti zlasti Avgusta Živka, Faganelija in go. Skvarčev; med dirigenti poleg gledaliških in že omenjenih J. Faganelija, E. Garšperšiča, Josipa Hladeka-Bolinskega itd. Med glasbenimi zavodi in ustanovami je na prvem mestu Glasbena Matica, ki si je pridobila za razvoj naše glasbene kulture ogromnih zaslug in nam ustvarila tudi glasbeno šolo. S turnejami svojega zbora je ponesla našo pesem po domovini in tujini, a je prav ob dvajsetletnici doživela krizo in ji grozi, da bo skupaj s svojo šolo ostala brez strehe. To dejstvo za dvajsetletnico ni častno! Poleg Glasbene Matice so ustvarili veliko naših zbori »Drave«, ki ima tudi svojo godbo in šolo pod vodstvom zaslužnega pedagoga prof. Hinka Družoviča, »Maribora«, »Jadrana«, Septet bratov Živkov pod vodstvom prof. Mirka, »Grafike« itd. Filharmonije žal kljub vsem poizkusom doslej še nismo dobili in čaka ta naloga našo bodočnost. Uspešno smo gojili tudi mladinsko glasbo in so skupine mariborskih malih harmonikarjev dosegle v Jugoslaviji in izven nje velik sloves, zlasti za časa organizatoričnega vodstva ge. Zore Ravnikove ter prof. Šušteršiča.

Mariborska arhitektura

Arhitektonskih spomenikov večjega pomena povojni Maribor skoraj ni dobil, ker se niso gradile velike monumentalne stavbe. Kljub temu smo dobili nekaj modernih palač in vil, ki dostojno reprezentirajo vzpon slovenske moderne arhitekture, ki je tesno povezana z imeni naših arhitektov Jelenca, Soše Deva in bratov Černigojev, kakor tudi še nekaterih drugih mladih in najmlajših. S preureditvami, regulacijami in novimi zgradbami je dobil Maribor v teh dvajsetih letih popolnoma novo zunanje lice in postal v resnici reprezentativno mesto. Seveda pa nas čakajo v tem oziru še zelo velike naloge, preden bomo dosegli idealno stanje.

Mariborski umetniki vseli področij so ustanovili v teh dveh desetletjih več organizacij, od katerih pa obstajata sedaj samo še dve glavni: Umetniški klub in Klub »Brazda«. Umetniški klub združuje vse umetnike s področja bivše mariborske oblasti in prireja tudi Umetnostne tedne. Prvi predsednik mu je bil pisatelj dr. Ivo Šorli, ki je sedaj častni predsednik, dočim stoji na aktivnem vodstvu pi-

Iz mojih spominov na vojno in povojno dobo

Dr. Vekoslav Kukovec, min. v p.

Dve uri po mojem odpotovanju po razglašeni mobilizaciji leta 1914. na mesto določilne kot črnovojniški poročnik, se je zglasila v mojem stanovanju v Celju policija, da izvede hišno preiskavo zaradi paragrafa 85 a. k. z., t. j. veleizdaje. Kder je že odpotoval v vojaško službo, je imel v tem oziru v takih primerih navadno mir pred nadaljnjim preganjanjem. Tako tudi jaz.

Toda s težkim srcem sem se kot bivši politik oziral vsa štiri leta vojne na Spodnjo Štajersko, ker po razvoju dogodkov prvih časov nisem upal, da bi v primeru zmage avstrijskega orožja naše narodno obmejno, zlasti mariborsko okrožje moglo za trajno ohraniti svoj slovenski značaj.

Družino sem medtem premestil v Gradec, da je imela pred preganjanjem s strani Nemcev in nemčurjev v Celju mir, sam pa sem iskal iz raznih službenih mest na Srednjem Štajerskem, posebno zadnji dve leti, stike s slovenskim ljudstvom, kateremu sem bil aktivni deželni poslanec za skupino trgov. Poučen iz zasebnih virov in naših listov, posebno zagrebškega »Glasa Slovenaca, Hrvata i Srba« o razvoju dogodkov, sem navezal iz taborišča v Lebringu najprej pismene stike z vsemi svojimi političnimi sodelavci na Spodnjem Štajerskem in našel na ta način v presenetljivo kratkem času zopet žive vezi z ljudstvom.

Zaradi za nas ugodnejšega razvoja domačih dogodkov in na frontah, smo postajali vedno bolj pogumni in celo drzni, zlasti pa leta 1917. Tedaj sem že redno vsako nedeljo dal v kovčeg svojo civilno obleko in odpotoval kot častnik iz taborišča kam na Spodnje Štajersko ter se znašel zdaj v Središču, zdaj v Veržetu ali Rušah, Mariboru itd. pri posvetovanjih s političnimi somišljeniki štajerske Slovenske narodne stranke o bodočnosti Slovencev. Slovenski napredni stranki sem bil že deset let predstavnik v Celju. Kakor piše tudi bivši narodni poslanec Vekoslav Spindler v »Sinkovih spominih«, so oblastva pogostoma poizvedovala, kaj sem iskal n. pr. v Središču in drugod? Predsednik Ljudske univerze v Celju, šolski svetnik E. Lilek je povedal ob priliki nekega mojega predavanja pred nekaj leti, da so za časa sestanka, ki sem ga imel s svojimi somišljeniki v celjskem Narodnem domu, odkrito govorili, da se kot častnik igram s svojo glavo, saj so bile v bližini nemško-nacionalne pisarne, ki so vse zasledovale in ovajale.

Ko sem se nekoč vrnil z nekega takega sestanka v Veržetu, je objavil nemško-nacionalni »Grazer Tagblatt« uvodnik, v katerem me je ostro napadel in vpraševal, kako sem se drznil govoriti v prilogi razkosanja Štajerske v nemški in slovenski del. Na ta članek me je poklical v Thalerhofu na odgovor moj poveljnik, neki češki podpolkovnik, in me vprašal, kaj naj to pomeni? Ko sem mu pojasnil, da zahtevam kot deželni poslanec zaradi gospodarskih težkoč svojih volivcev itak že dolgo dopust, je imel toliko humorja, da me ni poslal na fronto, ampak je še sam pritrdil, da me kot poslanca ne bi smeli zadrževati pri vojakihi.

Na Štefanovo leta 1917. sem se kljub temu sestal v klubski sobi poleg gostilne v mariborskem Narodnem domu kot civilno preoblečeni častnik s poslancem erbsko-hrvatske koalicije dr. Srdjanom Budisavljevičem iz Zagreba ter dunajskim urednikom »Slovenskega Naroda« dr. Albertom Kramerjem. Uspeh posvetovanja

satelj dr. Makso Šnuderl. Klub »Brazda« združuje vse slikarje in kiparje z istega področja in mu uaeeljuje že ves čas pisec tega pregleda.

Slovenski Maribor je ustvaril na vseh področjih umetnosti veliko, čeprav večsili bolj po kvantiteti kot po kvaliteti, toda zoral je ledino, utrl pota in pripravil tako lažji razvoj za bodočnost, v kateri naj bi našla stremljenja naše umetnosti in naših umetnikov še več razumevanja kakor doslej, tako s strani javnosti kakor tudi oblastev, samouprav in države.

je bil sklep, da je treba takoj obnoviti politično življenje in sklicati za praznik Svetih Treh kraljev v Maribor sestanek zaupnikov štajerske Slovenske narodne stranke, na Svečnico leta 1918. pa sestanek zaupnikov vseh slovenskih narodno-naprednih strank v Ljubljano. Tudi na obeh teh dveh sestankih sem bil navzočen na enak način in sem se z njih vrnil v taborišče v Lebringu, toda kot novo izvoljeni predsednik Jugoslovanske demokratske stranke, ki je nastala iz združitve vseh dotedanjih slovenskih narodno-naprednih strank. S tem imenom smo pač hoteli doseči jugoslovansko državo in demokracijo.

Ko se je potem poleti leta 1918. sestavljala v Ljubljani Narodni svet, sem pa bil službeno zadržan in se ustanovitve nisem mogel osebno udeležiti. Pač pa smo se delegati Narodnega sveta sešli že meseca avgusta v Zagrebu v Narodnem veču za prečanske kraje, t. j. za avstrijske dežele Slovencev, Hrvatov in Srbov. Konstituiranje te važne korporacije se ni izvršilo na podlagi tedaj seveda nemogočih svobodnih volitev, pač pa dogovorno med obstoječimi ali bivšimi političnimi skupinami širom bivše Avstro-Ogrske, in to pod predsedstvom Slovenca dr. Antona Korošca ter podpredstvom Srba Svetozarja Pribičevića in Hrvata dr. Ante Pavelića. Proti temu je protestiral edino Stjepan Radić in izrazil neke pridržke, toda koncem meseca oktobra je Narodno veče vendar prevzelo v svoje roke oblast nad vsem našim ozemljem, dočim se je z njegovo odobritvijo ustanovila v Ljubljani Narodna vlada za Slovenijo in Istro, v kateri sem še kot nemobiliziranec prevzel na lastno odgovornost mesto poverjenika za finance.

Ko sem se meseca novembra leta 1918. kot zastopnik slovenske narodne vlade podal v Gradec po denar v avstrijsko Narodno banko in se vračal z avtom v Ljubljano ter spotoma obiskal svoje nekdanje, tedaj zapuščeno vojaško taborišče v Lebringu, je avstrijska vojaška straža za menoj streljala. To pripoveduje tudi tezenski postajni načelnik g. Florjančič, ki je bil tedaj na postaji v Lebringu uslužben.

Slovenske stranke: Slovenska ljudska, Jugoslovanska demokratska stranka in jugoslovanska socialno-demokratska so bile tedaj složne in so skupaj delovale. Složno so določile tudi slovensko zastopstvo za začasno narodno skupščino v Beogradu. V prvi vladi nove Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev pod predsedstvom Slovenca Protića je bilo razmerje med tedaj vodilnima slovenskima politikoma dr. Antonom Korošcem in dr. Albertom Kramerjem celo tako složno in idilično, da

sta mogla v Beogradu stanovati skupno v isti meblirani sobi.

V drugi vladi Milenka Vesnića l. 1920. sva pa zastopala Slovence dr. Anton Korošec in jaz in se še dobro spominjam izjave, ki mi jo je dr. Korošec tedaj dal, da bi bilo po vzorcu Čehov edino pravilno in koristno, da bi se še dolgo vzdržala koncentracija narodnih sil in bi se zato odrekli strankarstvu. Ta vlada je tudi pripravljala načrt za novo državno ustavo. Po nasvetu in želji svojih tovarišev je pa dr. Korošec kmalu nato (l. 1920.) izstopil iz vlade.

Po teh dogodkih so se razmere tako razvijale, da se je po sprejetju vidovdanske ustave v ustavotvorni skupščini pod Nikolo Pašićem razbila celo koalicija obeh velikih strank Narodne radikalne ter jugoslovanske demokratske, a nastal je nazadnje razcep celo v tej stranki sami, ki se je razdelila na krilo Ljube Davidovića in krilo Svetozarja Pribičevića. Zaradi divjih strankarskih bojev vse poznejše narodne skupščine sploh niso prišle do resnega dela in niso mogle najti prave poti do sporazuma med jugoslovanskimi narodi.

Slovenska Samostojna demokratska stranka ni sledila klicu Ljube Davidovića, ki je ob veliki pozornosti obiskal Zagreb, da bi utrl pot sporazuma s Hrvati. Meni, ki sem občutil potrebo bratstva in sodelovanja s Hrvati in sem to tudi poudarjal, so iz organizacije dr. Kramerja l. 1926. pismeno sporočili, da ne morem več biti član Jugoslovanske demokratske stranke, zato ker sem pisal politično pismo Stjepanu Radiću in se celo udeležil shoda njegove stranke v Mestinju in na Moti. Pismo sta podpisala dr. Rape in dr. Lipold. Zato sem po čisti logiki vstopil v Slovensko kmečko stranko. Pod silo razmer pa so slovenski samostojni demokrati leto dni pozneje sklenili pod Svetozarjem Pribičevićem s Stjepanom Radićem še dosti bolj daleč segajoči sporazum, kakor je bil moj prejšnji korak, ko sem pisal istemu Stjepanu Radiću politično pismo. Ustanovili so izrecno Kmečko-demokratsko koalicijo v narodni skupščini za boj za pravice narodov, ki se je bil na življenje in smrt. Pridružila se je tudi Slovenska kmetijska stranka pod vodstvom Ivana Puclja, toda za kako dolgo je bila ta zveza ustanovljena, je pač dovolj znano. Slovenska skupina dr. Kramerja in Ivana Puclja je zvezo kmalu zapustila.

Naše naloge v drugih 20 letih svobodne države

Dr. Rudolf Ravnik

V 20 letih naše državne skupnosti in samostojnosti so se storile marsikatero velike napake, ki so se leto za leto celo ponavljale v veliko, vsestransko škodo našega celokupnega naroda. Radi ozkosti in neuvidevnosti vodilnih faktorjev posameznih individualnih skupin v naši državi se na gospodarskem, socialnem in kulturnem polju res niso ustvarili vsi potrebni pogoji za svobodno udejstvovanje vsake poedine individualne skupine, toda toliko pa je brezdomno gotovo, da smo se na ozemlju naše kraljevine vsi državljani vsaj v narodnostnem oziru izživljali v polni meri, zlasti pa še mi Slovenci, ki nam je hlapčevska ponižnost in pasja potrpežljivost zaradi sto in stoletnega suženjstva tako rekoč prešla v kri in meso in ki se še danes ne moremo docela otresti neosnovanih predsodkov pred vsem, kar je med nami še tujeja sijaja.

Ko ob proslavi 20-letnice našega osvobođenja lahko z veseljem ugotovimo, da je naša skupna domovina Jugoslavija, ustanovljena s tolikimi, naravnost nadčlove-

škimi žrtvami, vsaj na zunaj urejena, moramo ob tej priliki tudi vsi brez izjeme, Srbi, Hrvati in Slovenci, doprinesiti trden zaključek, da si bomo ta skupen dom in to skupno domovino Jugoslavijo kot pravi in iskreni bratje tudi na znotraj tako uredili, da bomo v tej skupni domovini, za katero nas zavidajo marsikateri tuje oči, vsi brez izjeme od najnižjega do najvišjega douro in srečno živeli in se medsebojno podpirali in spopolnjevali v pravi bratski ljubezni in slogi in pri skupnem gospodarskem, socialnem in kulturnem delu za dobrobit naše države in za splošen procvit in napredek našega naroda.

Slovenci pa moramo z vsemi silami uveljavljati zahtevek na likvidacijo one miselnosti naših odločilnih faktorjev, da je namreč Slovenija najbogatější del cele države in da mora radi tega nositi tudi največja davčna bremena. Ta povsem napačna miselnost se opira na zunanje znake: na lepe kmečke domove, na velike gozdove, obsežne sadonosnike in rodovitne gorice.

Maribor in leto 1918

Dr. Anton Dolar

Za Slovence je postal v začetku tega stoletja velikega pomena moralni faktor, da so videli v Petrovi Srbiji zlasti po balkanskih zmagah vedno bolj jugoslovanski Piemont in da je naša akademska mladina, zlasti tista, ki je prišla iz Prage, začela tudi pri nas izvajati Masarykov nauk o podrobnem narodnem delu.

V letu 1918 je sredi zime zasijal prvi žarek: ameriški prezident Wilson je kot vojni smoter razglasil svojih znamenitih 14 točk, najbolj nam je prijala deseta, ki zahteva za avstrijske narode priliko za avtonomni razvoj. Nismo še bili izrečno imenovani, manjkala je še ona čarobna beseda svoboda, vendar je novo zaupanje prišlo v naša srca. Mariborski Nemci so prehajali iz ofenzive v defenzivo. Dne 12. maja 1918, torej po enem letu, so priredili na Glavnem trgu protestno zborovanje proti ustanovitvi Jugoslavije. Kakor da bi se njen prihod dal ustaviti, ko se je pripravljala na bojnem polju. Sredi septembra 1918 so prebili solunsko fronto, pri čemer so poleg srbske vojske sodelovali tudi naši dobrovoljci. Tam se je začelo, nato pa se je zmagoviti pohod nevdržema nadaljeval.

V Mariboru se je 26. septembra ustanovil narodni svet, najagilnejša sta bila dr. Verstovšek in dr. Rosina. Poln odločilnih dogodkov je bil oktober. Vojaki se z njih dopustov ne vračajo več, s pomočjo naših bolnice in kadri. Vse je čakalo na konec vojne, na odrešenje, na Jugoslavijo. Bolgarija je kapitulirala, Avstrija je 4. okt. prosila Wilsona za mirovne pogoje, pa je čakala nanje 14 dni. Dne 5. okt. se je v Zagrebu ustanovilo Narodno veče. Avstrija se je zvijala v zadnjih krčih. Cesar Karl Zadnji jo je skušal rešiti, ko je v manifestu 16. okt. ponujal avstrijskim, toda ne ogrskim Slovanom federacijo. Prepozno! mu je odgovoril dr. Korošec. 18. okt. je končno prišel Wilsonov odgovor na avstrijsko mirovno ponudbo, češ da je spremenil svoje mnenje in da bodo o pogojih odločali avstrijski narodi sami. Na to vest je Narodno veče v Zagrebu prihodnji dan 19. okt. proglasilo, da prevzame vodstvo narodne politike v svoje roke, da zahteva združitev vseh SHS brez obzira na pokrajinske in državne meje ter zastopstvo na mirovni konferenci. S tem je torej tudi doma habsburški okvir definitivno odpadel.

Odločilni dan

Najvažnejši dan pa je 28. oktober, ko je Avstro-ogrsko po svojem zunanjem ministru grofu Andrassyju sprejela Wilsonovo pogoje, s tem priznala svojim narodom pravico do samoodločbe, obenem pa si podpisala smrtno obsodbo. Čehi so še isti dan proglasili svojo samostojnost, mi šele drugi dan 29. oktobra, ko je Narodno veče ob nepopisnem navdušenju sklenilo ukinitev pogodbe med Hrvatsko in Ogrsko in ustanovitev samostojne države SHS. Prvi in edini prezident te države je bil dr. Korošec, zunanji minister pa nedavno umrl dr. Trumbić. Ta dan je bil za nas praznik prvega reda: Na Sušaku

Upoštevati pa je treba, da so vsi ti zunanji znaki sadovi večstoletnega trdega dela naših kmečkih pradedov, ki so v potu svojega obraza z žuljavimi rokami obdelovali to domačo zemljo in ji šele tekom stoletij dali sedanje zunanje obeležje, da pa njihovi potomci danes zaradi težkih gospodarskih razmer tudi na tej, sicer dobro obdelani zemlji, komaj skromno preživljajo sebe in svoje družine.

Šele takrat, ko bomo vsi v državni skupnosti pred zakoni enakopravni, enakovredni in enakoveljavni, bo nastopila srečna doba našega pravega državnega zedinjenja, kateri vsi tako želimo pričakujemo in današnji resni in težki časi nam kličejo, da se ta doba bliža sicer z velikimi in brzimi koraki, da pa je le od nas vseh in našega skupnega, slovnega nastopa odvisno, da tudi v resnici dočakamo to srečno dobo.

V prvi vrsti pa moramo mi Slovenci skrbeti za to, da bo prebivalstvo na naši severni meji, ki živi v najtežjih razmerah,

smo vojaki zamenjali cesarske rozete z narodnimi kokardami in delali špalir, ko so Hrvati iz Sušaka v vriskajoči povorki korakali na Reko prevzemati upravo. V Ljubljani je vladala splošna opojnost, menda tudi v Mariboru.

Na vprašanje, ali smo bili za samostojno državo dovolj pripravljeni, bi mogli pritrditi v toliko, da so bila naša srca novi državni kakor mladi nevesti na stečaj odprti in da je bil nepotreben pomislek, ali imamo za to dovolj sposobnih ljudi. Manjkala je druga polovica priprave: premnogi so bili mnenja kakor vojaki, ki so si konec vojne mislili tako, da sedejo doma za pogrnjeno mizo, nato pa ob topli peči pripovedujejo strmečim vnukom svoja junštva. Mnogi so tudi res tako napravili, kdo bi jih ne razumel, izmučenih po tolikem trpljenju? Premalo pa smo pripravili naše ljudi, da ne bomo od nove države samo prejemali, temveč da nas čakajo neizogibne žrtve, borbe, napor za zgraditev in obrambo te zgradbe. In tako se je zgodilo, da je bilo naše veselje le kratkotrajno. Prva grenka kaplja v to čašo opojnosti je bilo spoznanje, da ta naša nova država nima določenih nobenih mej. Ljubljano to ni preveč skrbelo, ker je vedela, da brez nje ni Slovenije, pa je vendarle še moral polk. Stevan Švabić zavrniti prodirajoče Italijane od Vrhnike. Drugače je to bilo v Mariboru, kjer nasprotnik ni bil šele zunaj, temveč je bil sredi med nami.

Tragično je, da vse mučeniško trpljenje našega naroda in vse sijajne zmage srbske in antantnih vojsk niso bile v stanju, da bi se Maribor s svojim zaledjem avtomatično oprostil tujega oklepa in se smel avtomatično vključiti v toli zaželeno Jugoslavijo. Treba je bilo novih naporov, novih borb. Kajti tukajšnji Nemci niso mislili tako hitro izpustiti plen iz rok, za nje sta bila merodajna samo Gradec in Dunaj, ne pa nova slovenska Narodna vlada v Ljubljani. V mestu so se čutili gospodarje, ki jih ščiti številno, po veliki večini nemško vojaštvo, vseskozi nemški komandanti, nemška državna in občinska uprava, istotako prebivalstvo in ulica. Maribor je imel istočasno Slovenski Narodni svet in pa nemški Volksrat, ki sta se pogajala kakor dva suverena, pa ne o bodočih mejah, temveč samo za prehrano in za skupne varstvene ukrepe proti vračajočim se vojaškim tolpom, ki so grozile na potu vse uničiti. Pa tudi domači ljudje so premnogi imeli o novi svobodi čudne pojme. Takli so govorili: »Zdaj ni več države, ni cesarja ne orožnikov, ni vojakov ne eksekutarjev, zdaj je »Freiheit«, vsak lahko dela, kar hoče.«

Maistrov udar

Tu ni pomagalo nobeno posvetovanje, edino sredstvo je bila oborožena sila, ki je pa bila vsa v nemških rokah. — Ne vem, kako smo si zaslužili to veliko srečo, da smo baš v najkritičnejšem času imeli v Mariboru moža izrednih kvalit, ki je bil temeljito pripravljen na ta veliki moment. Bil je to naš nepozabni general, takrat major Rudolf Maister. Spoznal je,

čim prej doseglo vsestransko izboljšanje svojega nevzdržnega položaja. Vsi faktorji, od katerih je to izboljšanje odvisno, pa bodo morali v bodoče posvetiti obmejnemu vprašanju največjo pažnjo, ne samo z besedami, temveč tudi z dejanji.

S trdno in železno voljo, da hočemo popraviti vse napake zadnjih 20 let in da moramo z vsemi razpoložljivimi silami obnoviti in okrepiti našo državo, ki mora dati z javnimi deli, zlasti pa z gradnjami železnice, cest, javnih šolskih in kulturnih objektov in industrijskih podjetij ter s temeljitim izkoriščanjem naših premoženjskih in prirodnih vrednot dovolj zaposlitve in kruha vsem in vsakomur, moramo zagrabit za pozitivno, ustvarjajoče delo, vedno zasledujoč samo en jasen in pravičen cilj, da so le z delom in kruhom preskrbljeni prebivalci države tudi narodno zavedni in ponosni državljani, in da je vsakdanja zaposlitev vsega prebivalstva prvi in glavni pogoj blaginje in splošnega zadovoljstva v vsaki državni skupnosti.

da bo Maribor pripadel tistemu, ki ga bo v odločilnem trenutku prvi zasedel. Ta trenutek je prišel 1. novembra 1918.

Spričo poročila, da se vali premagana a. o. vojska brez reda skozi naše dežele, je sklical takratni stacijski poveljnik polkovnik Holik vse samostojne vojaške poveljnike na posvetovanje, kaj treba ukreniti za splošno varnost. Ko je predsedujoči razpravljal na način, da je za Maribor vojaško merodajen Gradec, tedaj je v Maistru vstala zavest, da ima v tem trenutku usodo Maribora v svojih rokah. Na lastno odgovornost in tveganje je prekinil major polkovnika, slovesno proglasil Maribor za jugoslovansko posest ter da prevzema v imenu vlade SHS vojaško poveljstvo nad Mariborom in vsem Spodnjim Štajerskim. Preden so osupli nemški polkovniki in podpolkovniki prišli do sape, je zagrozil (za vsak slučaj je držal roko v žepu, pa ni bilo treba) z vojnim sodiščem vsakemu, ki bi se uprl njegovemu poveljstvu. Ta nepričakovani odločni nastop je nemške častnike ugnal in drug za drugim so se mu uklonili. Nato je dal v vojašnici trobiti alarm, razglasil vojakom, da je Maribor postal jugoslovanski, pozval Slovence, da še nadalje ostanejo v orožju, Nemcem pa dovolil, da smejo oditi vsak na svoj dom, kar so radi storili, samo žalibog da se je med njimi izmuznil premnogi Slovenec, in od prvotnih navdušencev jih je na večer istega dne samo ostalo 7 častnikov in 87 mož, ki so tvorili prvo jugoslovansko stotnijo pod poveljnikom kapetanom Joškom Malenškom. Na podoban način se je po Maistrovih navodilih izvršila narodna ločitev pri ostalih kadrih, pri 47 pp., pri konjeniškem in pri obeh topniških, kjer je vse izvršil major Joško Slobodni.

Ko je tako imel Maister vse vojašnice, topove in skladišča trdno v svojih rokah, se je dal iz tehničnih razlogov (predvideval joč razne vojaške misije, da bi jim ne bil po činu podrejen) imenovati od Narodnega sveta za generala in se s svojim poveljstvom preselil v palačo okrajnega glavarstva, kjer je prvič zavihrala naša trobojnica. — Med tem pa tudi v Gradcu niso počivali, trdno so računali na priključitev Maribora k Avstriji in poslali v Maribor poslanca Wastiana in polkovnika brigadirja Ullmanna. Prvi naj bi od Slovencev iztisnil čim največ prehrane za Gradec in druge lačne nemške kraje, obenem je priporočal mariborskim Nemcem politično zvezo z itak z malo izjemami nemško usmerjenimi železničarji socialdemokrati, drugi pa je najavil prihod madžarskega polka v podporo nemškega Volkra. Ko pa je Ullmann videl, da je prejšnji major sedaj general in videl, da ima vso vojaško moč v svojih rokah, se je zopet umaknil v Gradec.

Nepopisna je bila radost po tem posrednem puču, oddahnil si je Maister, ko je 3. novembra odšel nemški bataljon 47. pešpolka, toda položaj je postal vedno težji, kakor da se je vse zaklelo proti mladi svobodi. Lastni vojaki so nam dnevno uhajali, dočim je število tzv. »Zelene garde«, ki jo je Maister v sili moral dovoliti (plačana od mesta pa pod poveljstvom Maistrovim) nevarno naraščalo. K temu so povzročali skrb stalni vojaški transporti, razne železniške stavke, najverjetnejše nemške grožnje, ki pa so jih naši malodušneži verjeli in begali sebe in druge. Večna sreča, da je imel naš general jeklene živce.

Veliko zmedo so napravljale tudi železniške stavke. Ob vojaških transportih so železničarji spoznali, da jih nujno potrebujemo, zato so s stavkami izsiljevali kakšne ugodnosti zase in se navadno dali potolažiti z moko in mastjo. Včasih pa so bile stavke popolnoma političnega izvira in povzročene od magistratne gospode. Najhuje je bilo 29. novembra kot odgovor na odpust nemških sodnikov, pa tudi to stavko so zlomili naši vrli slovenski železničarji s svojo neverjetno vztrajnostjo in požrtvovalnostjo.

Da bi dobil dovolj vojakov, je Maister na svojo pest mobiliziral. Videl je, da iz Ljubljane, kjer vračajoče se domače vojake demobilizirajo, nima pričakovati nobene ne gmojne ne vojaške pomoči. Mobilizacija je bila podpisana 9., javiti pa

so se morali 18. Maister je sicer dobil zato iz Ljubljane ukor, češ da so to krvavi ukazi, vendar se je nabralo toliko vojakov, da so jih celo odpošiljali zopet domov. Že 20. nov. je major Vavpotič, glavni Maistrov pomočnik od vsega začetka, mogel organizirati tri bataljone mariborskega pešpolka z vsemi potrebnimi oddelki. Prvi komandant mu je bil iz Trsta prišedši podpolkovnik Avgust Škabbar, adjutant kapitan Julij Guštin. Poleg tega se je v Mariboru formiral še tržaški bataljon in spopolnila konjenica in artilerija. Prvi komandant mesta je bil podpolkovnik Cvim Franjo.

Razorožitev Nemcev

Prva akcija, ki jo je general Maister imel že ves čas v mislih, je bila razorožitev nemške garde. Ne moremo se dovolj načuditi, do kakšnih podrobnosti je Maister načrt premislil in kako vestno je ukrenil za vsak slučaj, ko bi proti njegovemu pričakovanju le prišlo do večjega krvoprelitja. Po zanesljivih vesteh so hoteli Nemci naše napasti 24. novembra, mi smo jih prehiteli za eno noč in izvršili razorožitev preko tisoč mož broječe garde v komaj 47 minutah in to brez krvi, če izvezamo slučaj lajnata Em. Gugla, ki pa je sam zakrivil svojo nesrečo, kar je izpričal njegov navzoči tovariš stot. Teod. Hasenblaß.

Ko so bile tako zadnje nemške čete v Mariboru za vedno odpravljene, je šele bil Maister resničen gospodar Maribora, ki ga je hotel in moral zavarovati od spredeja in od bokov. Izrednega pomena za Maribor je št. IIj, v pravem pomenu termpilska straža za Maribor.

Če bi bil padel Šentilj, bi imel Maribor zvezo proti nemškemu Gradcu, tako pa je ostal samo otok v slovenskem morju.

24. nov. ob treh po polnoči je šla močna srbska četa s tremi srb. in slov. častniki in brez bojov zasedla Špilje. Nemci so namreč izjavili, da se Srbom ne bodo ustavljali, slovenskih čep da ne smatrajo za antantne. Pomen Špilja je bil ogromen. Maister je bil s tem v posesti železniške proge v Radgono in Ljutomer ter na ta način lahko odrezal ves izvoz živil od Gradca, kakor so bili mariborski Nemci ločeni od nemškega severa. Zdaj je Maister po mili volji (tako se je Nemcem zdelo) zasedal kraje na levo in desno od Špilja. Nemci so v graških listih zagнали strašen krik in zmerjali svojo vladu, da se ne ustavi Maistru, ki prodira dalje nazadnje nemara še do Gradca. Dočim je bil Maister na fronti, je delala Ljubljana visoko, skoro bi rekel svetovno politiko.

Pri avtonomnih uradih v Mariboru je bil za odvzem vedno kak konkreten slučaj, da so se Nemci zoper dano obljubo pregrešili, kakor n. pr. ko je občinski svet 12. nov. na dan proglasa avstrijske republike na javni seji proglasil svojo pripadnost k Avstriji. To je bilo proti svojemu časnemu dogovoru in tako smo dobili prvega slovenskega (imenovanega) župana v osebi dr. Vilka Pfeifferja, ki je 14. meseca dobro opravljal to težavno službo. S policijo je gen. Maister ukrenil drugače. Ker nemška mestna policija ni mogla obenem opravljati naših poslov, je ustanovil SHS ekspozituro državne policije v Mariboru in si jo podredil svojemu obmejnemu poveljstvu. Vodstvo je izročil dr. Senekoviču, ki se je proslavil 27. jan. 1919, ko je v življenjski nevarnosti obvladal najbolj kritično situacijo ter preprečil zadnji poskus Nemcev, z enim mahom uničiti vse naše osvobodilno delo in zopet prevzeti oblast nad nami. Ni jim uspelo, čeprav je padlo takrat nekaj nedolžnih žrtv. Tudi še sicer ni vladal v Mariboru vedno red in mir, bilo je to v obratnem razmerju z našo splošno situacijo. Čim povoljnjejša je bila, tem bolj so se potuhnil, takoj pa zopet dvignili glave, ko se nam je v začetku maja 1919. naša ofenziva na Koroškem radi nezadostnih čet ponesrečila. Vdali so se šele 10. sept. 1919, ko je senžermenski mir prisodil Maribor in široko njegovo zaledje Jugoslaviji in sicer na bivšem Štajerskem v glavnem tako, kakor je zasekal mejnike gen. Maister. Radgono smo žal izgubili, pravijo, v nekako tolažbo mali Avstriji, da ne pojde čisto praznih rok, nekateri pa menijo, da smo z njo odkupili mariborski plebiscit.

Ne pozabi naročnine!

Skazi vekave da naše svobode

Nastanek in razvoj, narodnostne, cerkveno politične, kulturne in gospodarske razmere predvojnega Maribora — Od neznatne naselbine do močnega čuvarja severne meje Jugoslavije

Za preseljevanja narodov je politična moč Rima na naših tleh usahnula. V izpraznjene alpske dežele so skoraj prišli Slovenci, njihova redka naselja so segala izven današnjih mej še daleč na Tirolsko in Poanižje. Karel Veliki in nasledniki so podjarmili vzhodno Podravje, njega prebivalstvo je bilo po novih vpadih divjih Avarov in Madžarov precej zredčeno.

V obrambo pred roparskimi pohodi Madžarov je najbrž že na kraju 10. stoletja stal na Piramidi stari mariborski grad. Utrjeno oporišče Dolnje marke, ki

je čuvala vhod v Dravsko dolino, se prvič omenja v listinah v 12. stol. Prvotni lastniki gradu so bili grofje Breže-Seliški, za njimi Spanhajmi. Ko so ti 1147. izumrli, so prišli za gospodarje Traungauci, leta 1246. pa Babenberžani. Tam, kjer je Drava z vrsto teras približala oba bregova, ob stiku treh izrazitih prirodnih enot, gozdnatega Pohorja in Kozjaka, zadnjih izrastkov Osrednjih Alp, pod vzhodnim vinorodnih Slovenskih gor, na kraju izrazite poljedelske ploskve širokega Dravskega polja, je nastalo

je mesto nadomestilo s povečanim izvozom usnja, vina in žita na Koroško, uvažalo je pa steklo in železo. S prenosom industrije na avstrijski sever je propadala železarska obrt v Dravski dolini, Maribor je postal izvoznik sadja, zelenjave, perutnine, masti, mesa in vina. Južna železnica je 1846. glavno prometno smer Maribora na Koroško obrnila na sever. S tržnim redom leta 1837. in 1852. so bili uvedeni sobotni sejmi izključno za mariborske obrtnike in živila. Leta 1851. so priključili mestu magdalensko, koroško in graško predmestje, Orešje ter del občine Pristava.

OSREDNJE KRIŽIŠČE MED DUNAJEM, BUDIMPEŠTO IN TRSTOM

Železniška zveza Dunaj—Trst je pospešila razvoj trgovine v Mariboru. Zbičal je poljedelske, živinorejske in vinogradniške pridelke vzhodnega Podravja, predelaval agrarne surovine in jih pošiljal na sever. Po otvoritvi koroške proge leta 1863. je postal Maribor osrednje križišče prometnih vezi med Dunajem—Budimpešto—Trstom in Tirolsko. Jugovzhodno od Studencev je za koroškim kolodvorom zrastle l. 1863. železniška strojna tovarna, ki je zaposlila do 1250 delavcev in je bila glavni razvojni činitelj magdalenskega dela Maribora, Studencev, Radvanja in Nove vasi. Usnjarstvo v tovarnah ob Dravi in v Orešju se je dvignilo, preproste mline so zamenjali paromlini. Povečala se je izdelava mesnih izdelkov, postavili so velike hladilnice za prevoz na sever in zapad. Umetno kličavničarstvo, izdelovanje šivalnih strojev, koles, umetnega kamna, kartonaže in mila, pa parno barvanje so bile obrti, ki so poživile razvoj mesta. Po zedinjenju je šel industrijski obseg dela še krepkeje dalje, Maribor se je povzpел med najvažnejša industrijska središča Jugoslavije.

Neuspeli poskusi germanizacije

Omenili smo že, kako so Slovenci ob prihodu v alpske dežele posedli velik prostor. Prevelik za njihove redke naselbine, med katere je že zgodaj posegla nemška kolonizacija. V vzhodno slovensko Podravje so prihajali Slovenci večinoma iz Karantanije in vasi v okolici Maribora so bile že od početka slovenske.

Stare listine iz leta 1295. in 1303. navajajo celo vrsto imen priseljencev v Maribor, ki po svojem slovenskem naglasu pričajo o izvoru iz izključno slovenskih vasi. Že leta 1319. je imel Maribor »Windische gasse«. V etnografskem pogledu je bilo prebivalstvo srednjeveškega Maribora po poreklu nemško in slovensko. Sklenjene slovenske vasi v okolici so stalno dovajale mestu slovenski živeli, katerega dotok je bil močnejši kakor nemški, ki se je obnavljal po večini iz oddaljenih nemških mest. Premožnejši meščani so bili prvotno večinoma Nemci, nemščina je vladala v uradih, a v trgovini je morala biti upoštevana tudi slovenščina.

PORAST PREBIVALSTVA IN ZLOGLASNA AVSTRIJSKA STATISTIKA

Leta 1851. je imel Maribor 6706, šest let kasneje 7572 prebivalcev. Po otvoritvi koroške proge in povečani industrializaciji se je leta 1867. pomnožil Maribor na 12.670 ljudi. Leta 1863. je nastala delavska »Stara kolonija«, zazidale so se ulice, ki teko s severa k Aleksandrovi cesti. Leta 1870. je bilo v mestu 12.822 prebivalcev, nove hiše so rastle iz tal na severu in jugu, razširilo se je Orešje od nove vojašnice proti glavnemu kolodvoru. Leta 1890. je štel Maribor že 19.898 ljudi

Modra cerkvena politika škofa Slomška

Slomšek je rešil, kar je Maister osvobodil.

Slovenska zemlja je bila v cerkvenoupravnem pogledu dolgo časa razkosana pod oblastjo solnograškega nadškofa in oglejskega patriarha. Prvi kakor drugi ni imel nobenih interesov, da bi se menil za jezikovne pravice vernikov v narodnostno mešanih pokrajinah. Slnograd je povsod pošiljal Nemce v ospredje, na ozemlju slovenske Štajerske je primanjkovalo sposobnih duhovnikov, ki bi bili vsaj malo zmožni narodovega jezika.

Na kraju 10. stoletja, ko so iz Podravja pregnali Madžare, so se polagoma množile vasi, nastajali so novi trgi in mesta. Potreba novih cerkev in večjega števila duhovščine je dala povod za ustanovitev novih škofij. Leta 1070. je nastala krška, leta 1212. sekavska, leta 1228. pa lavantinska škofija pri Sv. Andražu v Labodski dolini, ki je bila nekaka ekspozitura pod stalno kontrolo Slnograda.

Pravih vzrokov za ustanovitev te škofije Slnograd ni hotel uvideti. Drugače bi že takrat prestavil sedež v Lipnico ali Ptuj, ko je bila med verniki dodeljena zemlja velika večina slovenska. Slovani že iz časa Metoda niso slišali verskega pouka v svojem jeziku, lavantinska kakor

(po zloglasnem avstrijskem štetju 15.950 Nemcev in 2650 Slovencev). Do leta 1900. se je prebivalstvo pomnožilo na 24.601 (po istem štetju 19.298 Nemcev in 4602 Slovencev). V okolici obeh kolodvorov je nastal nov del mesta. Leta 1910. je imel Maribor 27.994 meščanov. V mestno območje so se vključili novi pozidani deli, naglo so rasli tudi okoliški kraji: Pobrežje, Studenci, Krčevina, Tezno in Nova vas.

ČIM JE PRENEHAL PRITISK, JE MARIBOR POKAZAL PRAVO PODOBC

Po vojni so se v mestu naselili primorski Slovenci in mnogo pripomogli k okrepitevi slovenske misli. Leta 1921. so našli 30.662 prebivalcev (20.759 Slovencev, 6595 Nemcev in 2516 Srbohrvatov). Deset let kasneje je bilo 33.921 Mariborčanov, od tega 27.533 Slovencev, 2931 Srbov in Hrvatov; nekdanj z lažno gospodujočo politiko prevladujoči element pa je štel le še 2696 trdih Nemcev. Stara in glavna opora nemškega prodiranja na jug, umetno vzdrževani otok sredi slovenskega morja, se je zrušil. V odvisnosti od gospodarsko močnejšega nemškega življa v mestu se je prej slovenski priseljensec germaniziral, čim je pa nehal pritisk od zgoraj, se je mesto ob Dravi pokazalo v pravi etnografski luči. Nakane Nemcev, ki so imeli z Mariborom in slovenskim Podravjem posebne raznarodovalne načrte, je prvi preprečil Slomšek, ko je premestil sedež lavantinske škofije iz Št. Andraža v Maribor, z odločno potezo in junaškim nastopom je pa presekala s preteklostjo in povedel metropolo slovenskega Podravja v svobodo general Maister.

graška sekavska škofija sta bili po upravljanju popolnoma nemški. Do škofa Zimmermanna (1824—1843) ni znal noben lavantinski vladika slovenski!

Na mariborskih tleh se omenja prvič prazupnja l. 1189. Še prej je stala cerkev v bližnji Kamnici, kjer je bil najbrž tudi sedež župnije za Maribor.

PRVA MARIBORSKA ŽUPNIJA

Ko je Maribor postal deželno knežje mesto, je dobil svojo župnijo. Otokar II. je menda pozidal sedanjo stolnico, ki je stala prvotno izven obzidja. Župnija je obsegala ozemlje obeh sedanjih župnij, stolne in frančiškanske, deželo je oskrboval vikar pri sv. Ulriku. Mariborski župnik je nastavljal župnike v Kamnici, Selnici in pri Sv. Petru. L. 1506 je bila župnija priključena krški škofiji v Celovcu, kar je ostalo do premestitve sedeža v Maribor.

DOBA PROTESTANTIZMA IN VERSKE MLAČNOSTI

Val protestantizma in verske mlačnosti je bil zajel tudi Maribor. Ko je 2. jul. 1528. dospela škofijska komisija, je odkrila v mestu veliko versko mlačnost. Duhovniki so se pritoževali, da ljudje kratijo dese-

najstarejše selišče današnjega Maribora

Na južnovzhodnem delu mesta, na najnižji terasi ob Dravi, so že za časa kolonizacije Velike Karantanije zasedli breg ribiči, obrtniki, splavarji in kmetje. Naselbina se je širila od Drave pod grad na Piramidi ter že v prvem zasutku zavzela smer razvoja jug—sever, zapad—vzhod, prečnice, ki so v kasnejših stoletjih pripomogle Mariboru do važnega gospodarskega, političnega, prometnega in kulturnega središča vzhodnega slovenskega Podravja.

Sklenjeno selišče na levem bregu Drave je pod varstvom utrjene Piramide kmalu seglo s prve na drugo, višjo teraso. Leta 1209. se že omenja Maribor kot trg — forum Marchpurch, ki je imel tedenski tržni dan in letne sejme. L. 1243. je Maribor postal mesto z lastnim sodnikom in krvnim sodstvom za vso deželno sodnijo. Po dolgi pravdahi je dalo to sodišče leta 1546. in 1586. zadnjikrat sežgati čarovnice na javnem prostoru. Na čelu uprave je bil do leta 1783. mestni sodnik, ki ga je volilo 12 svetovalcev na tri leta. Najstarejši mestni grb je ohranjen na listini iz leta 1288.

Po usodnem porazu Otokarja II., pod katerim in nasledniki bi se narodnostno razmerje v slovenskih deželah gotovo drugače zasukalo, je prešel Maribor v Habsburško last. Med leti 1305. in 1315. je nastalo mestno obzidje z močnimi stolpi, jarkom in tremi vrati: Vodna v Usnjarski ulici, kjer je še ohranjen obok, Koroška na Vodnikovem trgu, ki so stala do 1829. in Graška vrata. Mestno obzidje je potekalo ob današnji Kopališki, Strobmayerjevi in Gregorčičevi ulici. Vezalo je še ohranjeni Vodni stolp v Usnjarski ulici na Dravskem bregu s Felberjevim stolpom.

NASTANEK OBRTNOSTVA IN PRIHOD ŽIDOV

Na važnem prometnem križišču se je obzidani Maribor lepo razvijal. Deželni knezi, ki so večkrat zborovali v njem, so ga na vso moč podpirali. Pod zaščito utrjenega gradu se je ob Dravi zgodaj razmahnilo mlinarstvo, mesarji, usnjari in čevljarji so poživili kupčije. Trgovina je cvetela, mesto je dobilo svojo mitnico in celo vrsto privilegijev. Prodaja vina na Koroško je bila pridržana Mariboru, splavarji so morali pristajati v mariborskem Pristanu. Dve milji od Maribora je bila prepovedana vsaka trgovina, štiri milje daleč vsaka obrt, z izjemo čevljarstva in krojaštva, ki so ju meščani izjemoma podpirali zaradi razvitega usnjarstva in tkalstva doma in v okolici. Štiri milje od mesta ni smelo biti sejmov, eno miljo naokrog nobenih vinotočev. Kraj s tolikimi ugodnostmi so seveda kmalu zasedli židje, ki so se udomili v Židovski ulici, na spodnjem delu Vetrinjske, v Jenkovi in Tkalski ulici. Imeli so svoj red in sinagogo, ki je po izgonu Židov leta 1501. postala katoliška cerkev, leta 1785. pa skladišče.

RAZVOJ PREDMESTIJ IN ZVEZA Z OKOLICO

Ko so Babenberžani zgradili preko Drave most, so se kupčijske vezi z Dravskim poljem še poglobile. V neposredni okolici Maribora je bil kmetijski zaslužek zaradi velikih privilegijev meščanov boren, kmetije so propadale in prehajale v

last Mariborčanov. V mestu so se naselili v svojih dvorcih višji cerkveni in posvetni krogi, ki so imeli v okolici večja posestva. V tej dobi je nastal tudi Mariborski grad. Okoličani so silili za mestno obzidje in se nastanili tudi zunaj njega, v revnejših predmestjih. V 13. stoletju se že imenuje Magdalensko, v začetku 14. stoletja Graško, v prvi polovici 15. stoletja Koroško predmestje. Mestno gravitacijsko območje je obsegalo Slovenske gorice, ptujsko okolico s Halozami, okolico Slovenske Bistrice, vzhodna pobočja Pohorja, Dravsko dolino preko Selnice, na sever pa ozemlje do Plača.

PROPAD TRGOVINE IN IZGON ŽIDOV

Važne pravice do vinske kupčije je Maribor izgubil, ko je tudi Ptuj prišel pod Habsburžane. Obdržal je pa mitnice v okolici štirih milj. Iz mitninskih dohodkov je moral Maribor skrbeti za dravski most in cesto čez Plač. Na začetku novega veka je začela trgovina v mestu propadati, delstva. Židje so bili odveč, zato so jih izgnali.

Poslabšanje denarnih vrednosti je povzročilo splošno nazadovanje mest, hiše so se praznile tudi v Mariboru, meščanstvo je propadalo. V dobi turških vpadov so se dogajale upravne in prometne nerednosti. Mariborčani so krčili gozdove, na Kalvariji in Piramidi so nastali vinogradi. Mestno zidovje je razpadalo, elementarne neizgode so se vrstile druga za drugo. Pred turškimi pohodi dobro utrjeni Maribor sicer ni toliko trpel. Po obleganju Dunaja ga je turška vojska na povratku leta 1532. brez uspeha naskočevala. Dvakratno obleganje Matije Korvina 1480. in 1481. je mesto sicer zdržalo, bilo je pa skoro do polovice požgano in porušeno. Potres je občutno poškodoval Maribor leta 1347., požar je pustošil v njem 11krat. Leta 1513. je pogorel skoro ves Maribor, leta 1648. pa vse z magistratom, dragocenimi listinami in stolnico vred. Kuga je morila v mestu l. 1348., 1386., 1542., 1624., posebno grozotno pa 1680.—1681. Na slednjo spominja kapela sv. Barbare na Kalvariji in steber Brezmadežne na Glavnem trgu.

NASPROTI BOLJŠIM ČASOM

Lepši časi so napočili za Maribor, ko je minila turška nevarnost. Leta 1740. je postalo mesto sedež lastnega okrožja. Prebivalstvo je pomnožil uradniški stan, trgovina z usnjem in živino je spet cvetela. Karel VI. je zgradil glavno trgovsko cesto Dunaj—Trst, predhodnico kasnejše južne železnice. Kupčije v mestu je poživilo steklarstvo na Pohorju in železarstvo v Dravski dolini. Na Kozjaku so kopali zlato in ga izpirali v Dravi. V mestu se je naselila trgovina z živili, konopljo in lanom za izdelovanje manufakturnega blaga, predelovanjem vina in pijač. Usnjarstvo je dobilo novega razmaha, ko je Jožef II. ustanovil v Mariboru vojaško oblačilnico. Usnjarski mojstri so imeli tedaj do 20 pomočnikov, pred likvidacijo leta 1811. je bilo v oblačilnici zaposlenih blizu 800 delavcev. (Podrobneje glej Fr. Baš, Maribor, Geogr. vestnik, 1926.)

Leta 1784. je izginil stari grad na Piramidi. V Napoleonovi dobi je izgubil Maribor mitniško in sodno oblast vse do Mure. Izgubljeni trg v ilirskih provinciah

tino in jedo ob prepovedanem času meso. Župnik od Sv. Petra je naznanil 11 zakonskih prešustnikov, ki so pustili žene in živeli z drugimi v divjem zakonu. L. 1574 se je eden mestnih kaplanov »ženil«
pred cerkvenimi vrati, l. 1576 je organist v mestni cerkvi zapel s šolarji neko luteransko pesem. Ko je bila 1587. luteranom prepovedana služba božja v mestu, so se zatekli v Herbersteinov grad v Betnavi. Na tej grofovski gospoščini je bilo posledje **središče luteranskega gibanja Mariborčanov** in vsega Dravskega polja, kjer je bilo polno luteranske gospode. S kaznijo in pretnjo izгона so Mariborčanom prepovedali zahajati v Betnavo, toda pomagalo ni. L. 1589 so peli že v mestnem svetu luteranske pesmi, javno so sramotili katoličane, tako da si duhovniki skoro na ulico niso upali. L. 1596 so mariborski luterani postavili v Betnavskem gozdu svojo cerkev s pridigarjem in šolnikom. Protiluteranska komisija, ki je 6. jan. 1600 prišla v Maribor, je imela polno dela, izgnala je trdoglavce iz mesta, luteransko kapelo v Betnavi je dala požgati, pridigarjevo stanovanje pa razstreliti.

Protestantsko gibanje je pokazalo, kako je manjkalo našemu narodu prepotrebni knjig in pouka v lastnem jeziku. Nemško-italijanski duh je gospodaril v cerkvi, silen sunek luteranstva je šele odprl oblastnikom oči. Potisnjen v svoje vasi, naš človek ni imel prilike, da se duševno naobrazi. Slovensko književno delovanje na Štajerskem se je začelo šele v drugi polovici 18. stoletja. Solnogradu in Oggleju so bile potrebe slovenskega ljudstva tuje. Malo več luči so v tem pogledu prinesli Slovencem redovi.

JEZUITI IN PRVA GIMNAZIJA

Ko so prišli 1613. v Maribor kapucini, so se v občevanju z verniki posluževali tudi slovenskega jezika. Pater Bernard je 1760. zbral nemško-slovenski slovar. Oktobra 1758. so zasedli poslopje na Glavnem trgu in deloma v Dravski ulici jezuiti. Solnograški nadškof je tedaj stavil pogoji, da morata biti vsaj dva izmed njih Slovence. Dne 7. julija 1758. je bila otvorjena **prva javna gimnazija na slovenskih štajerskih tleh**, zasebna v Rušah je poslej prenehala obstojati. Jezuiti so skrbeli za slovenske pridige, gimnazija je imela neprecenljive zasluge za Slovence in Maribor. L. 1760 so se naselile v Mariboru sestre celestinke in zaprosile za dekliško šolo, jezuit Blat Zaplatnik je 1758. izdal **prvo slovensko knjižico**: »Občinska knjižica izpitavanja teh glavnih štukov maloga katekizmuša poštuvaniga patra Kaniziusa«, ki je izšla v Grdacu.

RAZMEJITEV ŠKOFLJ

Pod vladro 48. lavantinskega vladike Vincenca Jožefa Schrattenbacha (1777—1790) so se končala dolgotrajna pogajanja za novo razmejitev škofij. Dolej nemška škofija je postala slovenska. Razmejitve sicer ni bila pravična, vendar je prinesla štajerskim Slovincem nade, da pridejo končno pod okrilje lastne škofije. Oblast lavantinske škofije se je raztegnila čez velikovško, na štajerskem čez celjsko okrožje do Sotle. Župnije desno od Drave: do meje pod Vuhredom na vrh Pohorja, med Framom in Sv. Martinom, do ravni mimo Pragerskega, med Majšpergom in Ptujsko goro ter mimo Žetal do Sotle so z Mariborom vred prišle pod sekovsko oblast. **17 slovenskih župnij z 200.000 Slovinci je pripadlo čisto nemški škofiji v Gradcu!**

Ljubljanske šole in slovenska mladina

Začetki mariborskega šolstva segajo daleč nazaj. Mestna kronika navaja že l. 1224 učitelja Konrada, 1229. učitelja Ulrika. Sedanja l. deška narodna šola je bila ustanovljena 1452., druga 1879, tretja 1793, četrta 1908. Prva dekliška osnovna šola je bila otvorena najbrž že v 13. stol., druga 1793, tretja 1892, četrta 1917. Prvo deško meščansko šolo je dobil Maribor 1892, prvo dekliško 1874. Druga deška meščanska šola je odprla razrede 1934, dekliška l. 1917. Zasebna dekliška mešč. šola je bila otvorena najbrž že v 13. stol., pravico javnosti je dobila 1924. Že 1886. je bil ustanovljen dekliški zavod Vesna, pomembnejše za narodnostne prilike v predvojnem Mariboru je pa bilo srednje šolstvo.

Državna klasična gimnazija je bila od-
prta 1758. drž. učiteljska šola l. 1782.
L. 1850 je bila ustanovljena bivša realka,

Takšne cerkveno politične razmere seveda niso prižale slovenski izobrazbi. Po razmejitvi je doto kduhovščine iz Kranjske in Goriške ponehal, kmetom so bile šole težko dostopne, otroci premožnih so bili sprejeti brez skušenj, kmečki pa niso znali nemški. Starotrški dekan Ivar Nepomuk Kastelic toži 1792. škofu, da z dukovščino iz starega dela lavantinske škofije ni nič, ker jedva kdo zna slovenski. Priporoča ustanovitev dijaških kuhinj, da bi kmečki dečki lažje študirali. V Mariboru naj bi našlo podpore 20, v Gradcu 70 dečkov. Slovensko vprašanje je tlelo vedno bolj, dokler ni pod vladiko Slomšekom doseglo končno zmago.

ZAHTEVE ŠKOFA A. M. SLOMŠKA

L. 1848 je razgibalo Slovence. Terjali so svoje pravice in l. 1853 je Slomšek predložil graškemu namestništvu akt, v katerem se pritožuje, kako ima Lavant sedež na skrajni meji, nobene železnice, **tri nemške in 17 slovenskih župnij!** Koroški duhovniki se čutilo tujce na Štajerskem in obratno. Škofija do ustanovitve celje gimnazije l. 1809 ni imela gimnazije . . . Najtežja ovira premestitve v Maribor je bila Slomškova zahteva, da se priključijo lavantinski škofiji vsi štajerski Slovenci, tudi oni v graškem okrožju. Politične germanizatorske težnje dunajske vlade in graške nemške škofije so se tu pokazale v pravi luči. Mariborskemu zaledju na severu je bila odrezana po političn razmejitvi cela vrsta slovenskih župnij s 30.000 Slovenci. Župnik v Gomilici onstran meje je tedaj popisal narodnostne razmere na severu in se zavzemal za priključitev k lavantinski škofiji. Gomilica je bila pred desetletji še čisto slovenska občina. Lučanska župnija je imela 4512 duš, le v trgu so govorili deloma nemški. Rojeni nemški priseljenci so se posluževali v občevanju z domačini slovensčine. Podobno je bilo v Arvežu; v Travniku in Ivnici so morali klicati slovenske duhovnike, pri Sv. Antonu na Radlju je bila slovenska pridiga, v lokalijah Sv. Lovrenc in Sv. Ožbald so delovali le slovenski dušni pastirji. Špilski župljani so sami sestavili prošnjo za priključitev k lavantinski škofiji, prav tako v radgonski okolici občine Potrna, Žetinci, Dedonjci, Zenkovci in Gorica.

Gomiljski župnik je postavil načelo, kjer je v obmejnih župnijah potreben slovenski duhovnik, naj se kraji priključijo mariborski škofiji. Graдец se je temu upiral — šlo je pač za koristi Slovencev, zato so Nemci postavili kitajski zid nad Maribor.

Takšne so bile cerkvene razmere v pomembevalni Štajerski, ko je dne 4. septembra 1859 **Slomšek slovesno prevzel mariborsko stolnico**. Štajerski Slovenci so bili rešeni, koroški že 1. 1859 obsojeni na nesrečni plebiscit 1. 1920. Kolikšna je bila Slomškova zasluga za Maribor in vse štajerske Slovence, si lahko predstavljamo ob zaključku, kaj bi vse dosegel germanizatorični val po lepem našem vzhodnem Podravju, če bi onih 200.000 Slovencev tudi cerkveno še dalje pripadalo Gradcu! Primera s slovenskimi župnijami onstrah meje pove dovolj! Škofijski sedež v Mariboru je izpolnil željo, ki bi se morala zgoditi že pred tisočletjem. Zato je naravno, da so mariborski Nemci, ki so prvotno podpirali premestitev, z zavistjo sledili lepemu razvoju slovenskega šolstva in gospodarsko političnemu napredku štajerskih Slovencev.

slovenska mladina

sedanja realna gimnazija. Štiriletno moško učiteljišče je vzgajalo prve učitelje l. 1874, žensko učiteljišče l. 1902. Zasebno žensko učilišče šolskih sester, ust. 1888., je dobilo pravico javnosti 1912. in vzgojilo do l. 1926 760 učiteljic, med njimi 731 Slovenk! Dne 1. maja 1878. je bilo slovesno otvorjeno dijaško semenišče, ki je dalo Slovencem v ogroženi zemlji celo vrsto odličnih duhovnikov.

ČEMU JE SLUŽILO ŠOLSTVO?

Razmere na mariborskih drž. srednjih šolah so bile vseskozi pomembne. Gimnazija je imela pred vojno štiri nemško-slovenske paralelke, a slovenske vzporednice v samostanski ljudski šoli so bile otvorene l. 1896/97. Narodnostne prilike mariborskega dijaštva, ki so se po vojni na mah spremenile v prid Slovencev, naj obeležimo po podatkih šolskih

izvestij dveh najvažnejših zavodov, klasične gimnazije in bivše realke.

Na kraju šolskih let 1901, 1904, 1908, 1911 in 1914 je študiralo na klasični gimnaziji skupaj 2473 dijakov. Med temi je bilo 874 označenih za Nemce, 1599, skoro polovico več pa Slovencev! Po rojstvu in bivališču staršev navedenih dijakov je bilo stanje naslednje: V Mariboru se je rodilo 351 dijakov, izven Mariboru 2122. V Mariboru je bilo udomljenih 836 dijakov s svojimi starši, ki so imeli v mestu zaslužek, izven Maribora je živelo 1637 roditeljev dijakov. Na prvi pogled vidimo, kako presega bivališče staršev število rojstev, kar kaže na stalno doseljevanje družin iz okolice v mesto. S tem se je seveda jačilo slovenski element, ki se je pa v sistemu matičnem pomemčevanju, navezan na zaslužek, izgubljal. Za industrijsko mesto še bolj pomembne, narodnostno vprav križčice je bilo razmerje slovenskega in nemškega dištva na bivši realki. Na kraju šolskih let je bilo po poročili šolskih izvestij stanje naslednje:

	Nemci	Slov.	Čehi	Ital.	dr.
1901	205	4	1	—	7
1904	216	8	—	—	—
1908	235	10	1	—	3
1911	256	8	—	2	4
1914	281	9	—	2	4
1918	347	18	—	1	2
1920	200	177	3	14	—
1930	47	520	9	17	—

skupaj	1787	754	14	36	20
--------	------	-----	----	----	----

Nasprotno razmerje od stanja na gimnaziji pred vojno! Ali je mogoče, da bi bilo slovenskih otrok, ki so se posvetili studiju realnih predmetov v Mariboru pred vojno, tako malo? Na zavod so pošiljali svoje otroke po večini premožnejši sloji, državno uradništvo, trgovci in industrijci, ki so bili po večini Nemci. Pogled v imenik dijakov pa odkrije, kako samovoljno so pristno slovenska, nepotvorjena imena s spakedrankami vred gladko prištevali med nemška. Tako naštejaš v imeniku izvestja 1910/11 **75 slovenskih real-**

Politično prebujenje in tisk

Politično življenje štajerskih Slovencev je imelo v Mariboru že zgodaj svojo oporišče. Prebujenje narodov je po l. 1848 zbudilo tudi slovensko Podravje in namesto dotedanjega Gradca je posebno po premestitvi škofijskega sedeža, postal Maribor politično in kulturno središče štajerskih Slovencev.

Prvo tiskarno je ustanovil v Mariboru Franc Anton Schütz 3. okt. 1795.^f Dne 26. junija 1871. je bila izdana koncesija za prvo slovensko tiskarno, ki se je preselila kasneje v Ljubljano, a njenovažno vlogo ob meji je pa prevzela 1885. ustanovljena sedanja Cirilova tiskarna. Stara Schützova tiskarna je po raznih dedičih prešla po prevratu kot sedanja Mariborska tiskarna v narodne roke. L. 1920 je začela obratovati Ljudska, l. 1924 pa Podravska tiskarna.

L. 1861 je bila ustanovljena v Mariboru Slovenska čitalnica, iz katere je izšla vzporna misel živahnih taborov. Zahtevo po zdinjenju slovenske zemlje je določil tako zvani »mariborski program« iz leta 1865. L. 1867 je izšel v Mariboru prvi slovenski list »Slovenski gospodar«, 1868. pa Tomšičev »Slovenski narod«. L. 1869 je izdal Jurčič svoj »Glasnik«, 1870—71 je izhajal v Mariboru »Slobodni Slovenec«, prvi slovenski pisan, a nemško usmerjen list na slov. štajerskem. Izšlo je 13 števil, prva v 6000 izvodih, pa ni imela uspeha. Mariborski Slovenci so bili že prebujeni, dobil je le 4 naročnike . . .

V l. 1872 so izšli v Mariboru železnikarjevi »Sršeni«, 1872. do 1875. Trstenjakovi polmesečnik »Zora« list za znanost in umetnost. L. 1882 je bilo ustanovljeno Slovensko politično društvo, ki je prevzelo vodstvo štajarskih Slovencev. Isto leto je bila osnovana v Mariboru Slovenska posojilnica, ki je l. 1899 postavila za 385.000 kron krasno stavbo Narodnega doma. Posojilnica je bila obenem velika podpornica slovenskega dijaštva in je n. pr. pred vojno razdelila v ta namen že 130.000 kron!

L. 1894/95 je tiskar L. Kralik ponovno poskusil pritegniti Slovence v nemške interese. Štiri številke njegovega »Štajerskega kmeta« niso uspeli. Bogoslovniška izdaja od l. 1898 »Voditelja v bogoslovniških vedah«, od 1910. izhaja v Mariboru glasilo slovenske mladine »Naš dom«.

cev, a priznanih jih je le 8! v šolskem letu 1917/18 navaja izvestje le 18 Slovencev. V imeniku pade v oči 144 pristno naših priimkov! Dočim je bila klasična gimnazija po dijaštvu manj mariborska, več podeželska, slovenska, je izumetničeno narodnostno stanje na bivši realki hotelo prikriti slovensko navzočnost v Mariboru. V navedenih šestih šolskih letih je bilo d. kraja vojne v Mariboru rojenih, 568 realcev, nekaj manj ko polovica, po bivališču staršev je pa imelo 1073 realcev svoje roditelje v mestu, le 552 zunaj Maribora. Realka je bila tedaj pred vojno prava trdnjava lažnega nemškega Maribora, hoteč v njej utopiti slovenski inteligenčni naraščaj. Kajti čim je odpadel umetni dotok nemškega uradništva in se je kader nemških železniških delavcev izselil, je postal zavod v svobodi slovenski. V šolskem letu 1920 je bilo na realki še 40 nemških dijakov iz bivše Nemške Avstrije, a 86 slovenskih dijakov je prišlo iz Julijske krajine. Od celokupnega števila učencev je bilo na kraju šolskega leta 1930 le še 7.9% pravih Nemcev. Po poklicu staršev je bilo l. 1930/31 388 realcev sinov naših zavednih državnih uradnikov, 175 očetov je bilo obrtnikov in trgovcev, 89 profesorjev in učiteljev, 57 kmetov, 53 zasebnih nameščencev, 46 odvetnikov, zdravnikov in inženjerjev, ostalih 128 je pa bilo delavcev in drugih. Zavod je postal v svobodi važna vzgojna postojanka ob naši severni meji, iz katerega bo izšel kader trgovsko-industrijskih in obrtno naobraženih slovenskih delavcev. Slovenski student, ki se je prej izgubljal po nemških zavodih, je rešen tuje asimilacije. Šolsko izvestje graške realke za l. 1913/14 navaja n. pr. 245 Nemcev in le 1 Slovenca. V imeniku pa čitamo: Karnitschnigg, Hedžet, Koler, Vogrin, Mišmaš, Slatenšek, Vivoda, Sitar, Puc, Drenik, Hrnčič, Jelovšek, Janšek, Ptačnik, Pešec, Polak, Rus, Vindiš, Repolusk, Škorjanec . . . Lahko je bilo kovati most na Jadran po takšnem merilu »pristno nemških podanikov!« . . .

L. 1903 je bilo ustanovljeno prezaslužno Zgodovinsko društvo, 1908. Spodnještarska ljudska posojilnica. Čitalnica je 1909. otvorila Dramatično društvo, ki se je 1910 preimenovalo v Glasbeno društvo. L. 1902 je začel izhajati »Glasnik najsvetejših src«, 1904 pa priznana znanstvena revija »Časopis za zgodovino in narodopisje«, po kateri smo tudi mi črpali svoje vire. L. 1905 je izšel »Šaljivi Merkur«, 1913. »Vzajemnost«, 1914. pa neodvisen političen list »Straža«.

NAPREDEK V VOJNI

Po vojni se je mariborski tisk znatno dvignil. Po vrsti so izhajali, nekateri že zamrli, drugi s uspehom utirajo pot med Slovence, naslednji listi in revije: Maifestnice, Mariborski delavec, Murska straža, Gledališki list, Zrnje, Drama, Mariborski gledališki list, Mariborski vestnik, Majski spis, Enakost, Tabor, Kmetska moč, Splošni prometni vestnik, Sokolski vestnik, Konzument, Planinski šaljivec, Narodni list, Šah, Kurent, Naša vas, Privatni nameščenec, Vestnik skupščine duhovnikov, Obrtniški list, Narodni gospodar, Ženski list, Severna straža, Konjerejec, Naš sokolski dom, Naša straža, Ujedinjeni železnica, Delavska politika, Mariborski klopotec, Državni upokojenec, Železničarski vestnik, Vestnik orlovskih ekspoziture, Delo, Domačija, Mariborski Večernik Jutra, Naše gorice, Privatni nameščenec, Mariborčan, Posredovalec dela, Nedelja, Svoboda, Gospodarski list, Slovenec (mariborska izdaja), Pohorska politika, Društveni vestnik, Triglavanski listi, Borba, Občina, Razgled, Novice, Slomšekov glasnik, Delavska fronta, Piramida, Slovenska straža, Neodvisnost, Obzorja, Toti list, Edinost, Večernik. Izven navedenih so mariborske tiskarne dale na svetlo celo vrsto literarnih, znanstvenih del, knjig in časopisov, ki so jih naročila uredništva in posamezniki iz drugih krajev. V vsem slovenskem tisku zavzema Maribor za Ljubljano daleč najmočnejši položaj, od vsega našega mladinskega tiska pa 13%!

VLOGA DIJAŠTVA

Da je bil Maribor umetno vzdržani »nemški« otok, priča že zgodnje literarno delovanje mariborskega dijaštva. L. 1846 so izdajali mariborski učiteljišniki pesni-

ško rokopisno zbirko »Sprotuletno vijolico« in »Tjedenski list«, mariborski bogoslovci l. 1860 »Lipico«, 1878/79 »Bčelico«, 1888/89 pa »Vijolico«. Učiteljski pripravniki so se vežbali l. 1880 v svojem »Cvetju«, ormoški dijaki v Mariboru v »Razvoju«. Gimnazijci lo v l. 1893/94 izdajali »Iskrico«, četrtošolci dijaškega sementišča l. 1897 »Brst in cvet«. Po vojni so

se mariborski dijaki zbirali k literarnemu udejstvovanju okrog »Urtinkov«, »Hermesa«, »Soče«, »Mature«, »Mladih duš«, »Poti za nami, poti pred nami«, »Stražnih ognjev«, »Obrazov«, »Mladih obzorij«, »Razorov« in »Naše moč«. Vsekakor lepa literarna žetev mladine v obdravski prestolnici!

Razveseljiv razmah v svobodi

Razveseljiv razmah v svobodi.

Naš narodni heroj, general Maister, je povedel obdravsko prestolnico v svobodno Jugoslavijo. Prej le nekako predmestje Gradca, se je Maribor razvil v drugo kulturno in politično veljavno središče Slovencev. V sedežu politične in cerkvene upravne oblasti, sodstva in vojaštva se razvija poleg mestne elektrarne, železniških strojnih delavnic, številnih trgovin in obrti 6 velikih gradbenih tvrdk in 6 grafičnih podjetij. 7 kemičnih, 12 kovinskih, 4 lesni, 5 papirnih, 4 usnjarski, 18 živilnih in 20 velikih tekstilnih industrijskih obratov daje zaslužka tisočem ljudem. Falska elektrarna zalaga Maribor s cenanim tokom, mestno električno podjetje, ustanovljeno 1919, je oddalo l. 1925 5¼ milijona Kwh, l. 1930 že 10½, l. 1935 celo 20 milijonov Kwh! Plinarna, ustanovljena l. 1870, je prešla 1916. v mestno last in

ima danes že 40 km omrežja, s kapaciteto 1 milijona m³ plina letno.

Kot izrazito trgovsko in industrijsko mesto je Maribor postavil po vojni 1329 novih zgradb, moderniziral cestno omrežje in kanalizacijo. Ugodno podnebje, lega sredi lepih izletniških in letoviščarskih postojank, ob spoju prometnega dotoka iz vseh smeri, je s smoteno propagando in napori domače turisticke postal Maribor važno tujsko prometno središče, ki obeta lepemu in snažnemu našemu mestu predi zelenja ob Dravi še lepo bodočnost. Naš Veliki Maribor s priključeno okolico bo skoraj že štel 56.000 prebivalcev, kot važno železniško križišče, sedež železniških delavnic in večja obmejna postaja pa prednjači po odstotku v prometu zaposlenega prebivalstva vsem mestom celinske Jugoslavije.

Vloga Maribora v jugoslovanskem turizmu

Josip J. Loos, ravnatelj »Putnika«, Maribor

Tujski promet se v Mariboru in Mariborskem okrožju pred vojno ni mogel posebno razvijati. Prevelika je bila gospodarska in kulturna odvisnost od Graca. Razen tega je posvetila Avstrija v glavnem pažnjo razvoju turizma le na Koroškem, Tirolskem, Solnograškem in ob morju. Turizem se je omejil pred vojno, ako abstrahiramo velika kopališča mariborskega okrožja, to so Rogaška Slatina, Dobrna, Slatina Radenci, Laško in Rimske Toplice, v glavnem na obiske sorodnikov, na poslovna potovanja, na vinske trgatve, lov in na konjske dirke v ljubomskem okraju. Večji razvoj turizma je gotovo oviralo tudi dejstvo, da v mestih ni bilo hotelov s potrebnim komfortom, saj smo dobili električno luč šele po vojni. Manjkala pa je tudi organizacija, ki bi se sistematično pečala s tujsko prometno propagando ter s tujsko-prometnim razvojem Maribora in okolice.

S postavitvijo novih meja se je spremenila tudi situacija za mariborsko okrožje. Slovenija je postala ne le v Jugoslaviji »Domača Švica«, ampak se je kaj kmalu uveljavila radi svojih prirodnih krasot, gostoljubnosti prebivalstva, dobre kuhinje in kapljice pri nizkih cenah tudi v mednarodnem turizmu.

Izredno močnemu trgovskemu razvoju Maribora, ki je bil po vojni dolgo edina tranzitna točka na severu države, je sicer sledil z ureditvijo prometa po Donavi in v Banatu močan zastoj in celo padec, toda povojna industrija je kmalu odkrila vse vrline in sposobnosti mariborskega prebivalstva ter se je dvignila tudi radi ugodnega položaja in podpore mestne občine na izredno višino. Gospodarski pomen Maribora se je s tem zelo izpremenil. Veliki elektrarni v Fali se mora Maribor zahvaliti, da se je mogla razviti močna industrija, v kateri prevladuje tekstilna in kemična stroka, ki je pridobila Mariboru poleg predvojne naslova »Štajerski Meran« še priimek »Jugoslovanski Birmingham«. Kmalu je postal Maribor važno upravno središče, ustanovljena je bila Mariborska oblast, naselili so se številni uradi in gospodarske institucije. Živahen tujski in administrativni promet je dal pobudo za zgradbo novih hotelov in ureditev starih. Širok naš države je dosegel Maribor ugled in renome prijetnega letovišča: v letni vročini je pribežal, kdor je le mogel, v gostoljubne kraje Štajerj, v njegova lepa kopališča, v njegova gostoljubna letovišča, v lepa mesta ob Dravi, Savinji, Dravinji in Muri, in v divne planine. Zato narašča tujski promet po vsem mariborskem okrožju od leta do leta, kar nam nazorno kažejo razveseljive statistike.

Slovensko planinsko društvo se je zavzelo z vso vmeno za odkrivanje našega Pohorja in Savinskih Alp, planinstvu in tujskemu prometu. Stare koč, ki so služile pred vojno kot oporišče le redkim turistom, so bile renovirane, novi moderni hoteli so vzrasli, posebno na Pohorju, tako da je danes vsa nekdanja Južna Štajerska posejana s tujskoprometnimi postojankami. Posebno Pohorje, ta čarobni dar granitne dobe, ta prirodni park, prikupljiv kot zaščitnik pred vročim poletjem in očarljiv v zimski krasoti, je postal eldorado letoviščarjev in zimskih sportnikov. Nujno potrebno je sedaj, da se to pionirsko in uspešno delo razširi še na naš Kozjak. Priljubljenost Maribora in mariborskega okrožja kot letovišča ter veliki gospodarski pomen turizma za Maribor in njega okolico je imperativno zahteval sistematično tujskoprometno propagando ter je bila v jeseni 1926 ustanovljena Tujskoprometna zveza v Mariboru. Predaleč bi šlo, če bi kdo hotel našeti zasluge in izvršena dela Tujskoprometne zveze za razvoj našega turizma. Zveza ni skrbela le za propagando svojega območja s pisano in živo besedo, v barvah in slikah, ni se brigala le za one, ki prihajajo v Maribor in njegovo okolico, ampak se je tudi zavedala, da predstavlja Maribor glavna vrata turizma za vso državo. Brigala se je tudi za tranzitni promet z ustanovitvijo obmejnih Putnikovih postojank na glavnih prehodih (Maribor, gl. kol., St. Ilj, Gornja Radgona, Dravograd) in se trudi, dokazati gostoljubnost in skrb za tujca že pri vstopu v državo. Uprava mariborske občine, ki visoko ceni gospodarsko in kulturno važno delo Tujskoprometne zveze, je omogočila, da je Zveza v Mariboru v zgodovinskem gradu uredila moderno tujskoprometno poslovalnico. Tudi Zvezine poslovalnice v Celju, Ptuj in Rogaški Slatini odgovarjajo vsem potrebam mednarodnega turizma in ne zaostajajo v nobenem pogledu za sličnimi ustanovami v inozemstvu. — Tranzitnim potnikom, kakor tudi stalnim gostom, so v Mariboru na razpolago izborni urejeni hoteli, restavracije, moderne kavarne, parki in krasni vrtovi, bari z velikomestnimi sporedi, Narodno gledališče, bogat muzej, dva tonkina, Glasbena Matica, Ljudska univerza, Zgodovinsko društvo in bogate knjižnice. Zato je Maribor tako priljubljena točka avtomobilskemu in avtobusnemu prometu. Tukaj se ustavljajo na krajši ali daljši počitek ne le češki, nemški in poljski turisti, namenjeni na Jadran, oziroma domov, ampak tudi veliko avtobusov iz Italije, Francije, namenjenih na Dunaj in drugam.

Z nepričakovano naglico se je razširil

v zadnjih letih mototurizem, ki zavzema v nekaterih državah že 80% celokupnega tujkega prometa. Seveda pa je za mototurizem predpogoj dobro stanje cestnega omrežja. Tozadevno se je pri nas, žal, veliko grešilo in zamudilo, tako da zaostajajo danes naše ceste zelo za modernimi cestami v naših sosednjih državah. Letos smo dobili zakon o cestnem fondu; objavljen je bil program najvažnejših cestnih del, ki upošteva vsaj cestno zvezo Maribor, preko Celja in Ljubljane, z morjem. Vroča želja nas vseh je, da bi se ta program čimprej realiziral. S tem ne bo naraslo le število posetnikov sinjega Jadrana, ampak tudi število onih, ki bodo imeli priliko spoznati spotoma idilno lepoto mariborske pokrajine in potrditi dober sloves štajerske metropole. Izrednega pomena bo tudi realizacija dolgoletnega načrta, ustanovitve aerodroma v mariborski okolici, ki bo mariborskemu okrožju omogočila priključitev k velikemu mednarodnemu zračnemu prometu.

Naš biser, Mariborski otok, s prekrasnim kopališčem, stoji še skromno in sramežljivo ob strani, toda tudi njega hočemo s ponosom in veseljem pokazati tujcem. Posebne važnosti za Mariborski otok bo preložitve ceste proti zapadu (na Koroško, Tirolsko, juž. Nemčijo, Švico itd.), tako da bo vodila tik mimo samega otoka.

Sodobnost se ni mogla zadovoljiti s tem, da je odprla Pohorje tujskemu prometu. V zadnjih letih je bila zgrajena moderna avtomobilska cesta na Pohorje, ki slovi kot ena najlepših gorskih cest. Cesta je do Mariborske koč in Pohorskega doma že izgotovljena ter omogoča, da se z avtomobilom ali avtobusom dosepe v pičlih 30 minutah iz Maribora na sončne višave našega zelenega Pohorja — na naš »Jugoslovanski Semmering«. Drugi del ceste do Sv. Aneha je v delu ter bo predvidoma že prihodnje leto izročen prometu.

Pri tej priliki ne moremo prezreti »Mariborskega tedna«, ki je z redkim požrtvovanjem, s ponosom in prepričanjem ter, lahko priznamo, z izredno srečo zanesel glas o lepota, o kulturi, o pridnosti, o gostoljubnosti in sposobnosti Mari-

bora in njegovega okrožja in prebivalstva, o izborni kakovosti njegovih izdelkov v daljni svet. V analih jugoslovanskega turizma si je Mariborski teden zagotovil častno poglavje ter služi kot vzor sorodnim prireditvam v tu- in inozemstvu.

Z ozirom na veliki pomen, ki ga ima dandanes sport v tujkem prometu, moramo omeniti, da je Maribor eden najvažnejših sportnih centrov v državi. Plavalni, planinski, zimskosportni, jahalni, atletski, teniški, veslaški, jadrnalno-letalški, telovadni, strelski, sablaški sport in vse druge panoge — so zastopane in reprezentirane v Mariboru po dobro organiziranih društvih in klubih ter se je marsikateri posrečilo, doseči ne le državne, ampak tudi mednarodne trofeje. Lov in ribolov sta takisto na visoki stopnji in dobro organizirana ter bosta pomenila še mnogo v razvoju našega turizma. Razni znanstveniki pa najdejo oporišče in material v bogati mestni študijski knjižnici in banovinskem arhivu.

Če ob dvajsetletnici ustanovitve naše svobodne in narodne države zaključimo za to razdobje bilanco o razvoju tujkega prometa v Mariboru in v mariborskem okrožju, moramo biti z doseženimi uspehi povsem zadovoljni, posebno, če upoštevamo vse težkoče finančne prirode v tem času. V zadnjih letih je država pravilno upoštevala ogromni gospodarski, kulturni in socialni pomen tujkega prometa ter je s posebno uredbo z dne 23. II. 1936 postavila prve temelje za načrtno delo na polju pospeševanja našega tujkega prometa. To delo je do tedaj slovelo skoraj izključno na ramenih naših tujskoprometnih in planinskih društev ter na ramenih Tujskoprometne zveze v Mariboru. Na podlagi omenjene uredbe iz raznih pravilnikov, ki so z njo v zvezi, po ustanovitvi mestnih in krajevnih občinskih turističnih odborov in na podlagi posameznih zakonskih določil, ki predvidevajo potrebna sredstva za splošno in posebno tujskoprometna služba, lahko upravičeno pričakujemo, da čaka naš tujski promet v bodočnosti večji in pravilen razvoj, ki mu po danih predpogojih tudi po vsej pravici pripada.

Gostinstvo in tujski promet v Mariboru

Lojze Majcen, restavrater, Maribor

V idilni lepi, med zelenim Pohorjem in Kozjakom ležeči, na severu in vzhodu pa od sončnih Slovenskih gor obrobjeni kotlini, ki na jugu prehaja na široko Dravsko polje, se ob bregovih Drave razprostira naše mesto, ki more v zadnjih 20. letih po vojni dobi zabeležiti občudovanja vredno lep razvoj; tako kot največje industrijsko mesto na severu naše države, kakor tudi najpomembnejši center tujkega prometa v tem delu Jugoslavije. To so vrata iz severnih držav v razne naše kraje, prehod proti jugu in na naš Jadran.

Vsega tega se pa Maribor tudi v polni meri zaveda in zna pravilno ceniti pomen, ki ga zavzema kot važno tujskoprometna točka na severu naše domovine. To dokazuje delavnost raznih tujsko-prometnih činiteljev, kakor so »Putnik«, Slovensko planinsko društvo, Olepševaino društvo in mnogi drugi, ki se ne ustrašijo nobenih, še tako velikih žrtev, samo da bi tujca pridobili za lepoto naše pokrajine. O tem dovolj jasno govori priljubljenost našega Lida, Mariborskega otoka, ki ga poleti obiskuje na tisoče naših severnih sosedov, prav tako pa tudi vzorno oskrbljeni planinski domovi in koč na našem zelenem Pohorju in ostalih planinskih postojankah. Nedvomno je eden izmed najvažnejših tujskoprometnih činiteljev tudi naše gostinstvo. Saj ne zadostuje, da se tujcu pokažejo samo lepote naše zemlje, temveč treba mu je nuditi tudi drugo, da se pri nas počuti kar najudobnejše, tako z ozirom na postrežbo, dobro hrano, kakor čisto čista stanovanja, gostoljubnost, posebno pa še solidne cene. Tega se naše gostinstvo v Mariboru in njega okolici v polni meri zaveda, saj se je v zadnjih 10. letih ta panoga v Mariboru razvila do najvišje stopnje, tako da dobi tujec takoj ob prihodu na našo stran najboljši vtis in zanimanje, ki opravlja v tujsko-promet-

nem oziru neprecenljivo delo.

S svojimi gostinskimi obrati in svojo hotelsko industrijo vodi Maribor kot pionir najučinkovitejšo propagando za dvig tujkega prometa, in prav napredek te panoge je pripomogel v zadnjih letih z veliki žrtvami do tega zavidljivega razmaha in visokega razvoja tujkega prometa v mestu in okolici. Tak napredek predstavlja z veliki žrtvami prenovljeni hotel »Ore«, ki z svojim komfortom zadovolji tudi najbolj razvajenega gosta. Prav tako modernizacija ostalih hotelov kot: »Mariborski dvor«, »Novi svet«, hotel »Zamorec«, hotel »Meran« itd. Če si pa pogledamo mariborske kavarne, vidimo med njimi mnogo prvovrstnih, ki v ničemer ne zaostajajo za podobnimi vele mestnimi podjetji. Poglejmo si še lepo izletniško točko »Grlič« nad Kamnico, kjer je znani pobornik gostilniškega in tujkega prometa, zaslužni g. Andrej Oset svojo gospodarsko pristavo, ne strah se velikih stroškov in še večjega truda, preuredil v udobno letovišče, do katerega je zgrajena že avtomobilska cesta.

V vsem je treba reči, da se naše gostinstvo v polni meri zaveda svoje važnosti v narodnem gospodarstvu ter stremi za izboljšanjem in izpopolnjenjem svojega važnega stanovskega poklica. A kar je v naših krajih še posebno važno, je poglavje o socialnem in človekoljubnem delu naših gostinskih obratov, od katerih skoraj vsak prehranjuje revne dijake in druge potrebne siromake ter se tudi globoko zaveda svoje narodne pripadnosti in vsepovsod poudarja svoj narodni čut.

Citajte „Večernik“

Mariborska povojna industrija

Prva gospodarska podlaga mariborskega meščanstva je bilo poljedelstvo in obrtništvo, kateremu se je pridružila že zgodaj trgovina. Industrija je pričela rasti sprva iz obrtnih obratov, in to zlasti po zgraditvi železnice pred dobrimi 90 leti. Prva mariborska industrija je obsegala predelavo lesa, žita, kož, pivovarništvo in opekarstvo. Tej se je pridružila kot prva veleindustrija delavnica državnih železnic, ki je s kurilnico vred zaposlevala ob prevratu okoli 3000 delavcev.

Prevrat z novo državno mejo na Muri je spremenil tudi strukturo mariborske industrije, in to morda najbolj temeljito med vsemi našimi gospodarskimi panogami. Železniška delavnica in kurilnica sta sicer ostali, dasi ne v takem obsegu, kakor sta bili v izredni dobi vojnih let s povečano prometno potrebo, zato pa je izginila največja pivovarna, shirale so razen Freundove skoraj vse usnjarne, propadla je mlinska industrija razen Franzove, ki pa se je preorientirala v izdelovanje testenin, in zamrla je do malega vsa lesna. Sedaj žive od lesne industrije samo še tovarne za izdelovanje za eksport.

TEKSTILNA INDUSTRIJA

Vso to zaradi novih razmer širano mariborsko industrijo je zamenjala nepričakovano in silno naglo nastala tekstilna industrija, ki je dala tudi topografsko mestu čisto novo lice, a je še bolj preobrazila njegovo socialno strukturo. V teku dvajsetih povojnih let je nastalo v Mariboru in okolici 20 tekstilnih tovarov, ki izdelujejo — razen finih blag za moške obleke — vse tkanine, vse vrste preje in od lani tudi sukanec. Nekatere med temi tovararnami so narasle v velepodjetja, ki zaposlujejo do 1500 delavcev in ostalih nameščencev; v prvi vrsti so to tovarne: Hutter in drug, Doctor in drug, Rosnerjeva skupina, Avgust Ehrlich, Thoma & Co., Mariborska tekstilna (Mauthner) ter Zelenka & Co. Vsi ti obrati dajejo kruha več ko vsak po 500 ljudem, dočim so ostali manjši, čeprav nič manj pomembni. Skupno zaposlujejo okoli 8000 delavcev in delavk, mojstrov, uradnikov in uradnic, ali nekako 12,5 do 13% vsega mariborskega prebivalstva!

KOVINSKA INDUSTRIJA

K tekstilni industriji moramo po sorodnosti pridružiti še pletilno industrijo in »Testo d. d.« na Tezmem, ki izdeluje tako imenovano »kratko robo«. V zvezi z njo sta pa nastali še dve tovarni za industrijske potrebščine tekstilnih tovarov: tovarna »Utensilia« na Pobrežju in »Favorit« na Koroški cesti. Moč tekstilne in z njo združene industrije presega zato v Mariboru vso drugo industrijo. Ona je edina rešila naše mesto nazadovanja, ki mu je grozila po prevratu.

Poleg tekstilne je v Mariboru in njegovi okolici najbolj razvita kovinska industrija. Največji obrat te industrije je Delavnica državnih železnic, obenem tudi podjetje, ki daje kruha največjemu številu delavcev in nameščencev. Ostala kovinska industrija ima večinoma manjše obrate in ne zaposluje skupno niti 1000 delavcev in ostalih nameščencev. Med najpomembnejša podjetja te stroke spadajo Splošna stavbena družba na Tezmem, ki izdeluje velike železne konstrukcije (mostove), pa tudi žeblice in vijake. Drugo pomembno podjetje je Kovina d. d., isto tako na Tezmem. Tretje je Mariborska tovarna in livarna kovin J. Pengg v Melju, dalje tovarna poljedelskih strojev K. & R. Ježek, tovarna in livarna J. Pogačnik v Rušah, livarna zvonov J. & K. Bühl, tovarna lustror »Ruda«, topilnica »Metro« na Tezmem, Jugolivarna, Tomažičeva nožarna, tovarna tehničar Karol Ussar, razne druge tovarne specialnih izdelkov, tovarne blagajn in tovarna aparatov za mehnično tehtanje »Pontos Centrala« v Melju, ki je zanimiva zaradi tega, ker izdeluje te aparate po domači iznajdbi in je edina svoje vrste ne samo v Jugoslaviji, ampak sploh na vsem svetu.

KEMIČNA INDUSTRIJA

Lepo se je po vojni razmaknila tudi kemična industrija. Največji obrat je

Tovarna za dušik d. d. Ruše, ki ima razen tega tudi obče največji pomen. Podjetje je največji odjemalec toka elektrarne Fala d. d. Drugo veliko podjetje te stroke je tovarna mila »Zlatorog«, ki izdeluje razen tega še zobno pasto, sodo in kreme za kožo. Tovarna se je razvila iz obrata z dvema delavcema ob prevratu v veliko, moderno in vsake konkurence zmožno podjetje. Pomembno podjetje je tovarna kožnih krem in raznih drugih izdelkov »Jugoslovanska Beiersdorf«. Krema za čevlje in druge kemične izdelke izdelujejo tovarne J. Reich na Tezmem, »Unio« v Melju in »Fox« na Tržaški cesti. Izdelki naše kemične industrije gredo po vsej državi. Vendar bi se mogla ta industrija v Mariboru še izpopolniti z nekaterimi podjetji, ki nam manjkajo.

GRADBENA INDUSTRIJA

Gradbena industrija je večinoma sezonskega značaja. Sem spadajo poleg velikih gradbenih podjetij tudi opekarne in cementarne ter podjetja lesne gradbene stroke. Med opekarnami so največje Lajtersberška opekarna, Opekarna v Račah, Nassimbenijeva opekarna v Radvanju itd. Pomembna je tovarna cementnih izdelkov »Obnova«, a manjših podjetij te stroke je še več. Med gradbenimi podjetji so poleg srednjih in malih najpomembnejša Slajmer & Jelenec, Rudolf Kiffmann in Ubald Nassimbeni. Ta podjetja so zgradila v teh dvajsetih letih v Mariboru in drugod večino večjih stanovanjskih in uradnih stavb, tovarov in izvedla tudi tlakovanje cest in ulic, regulacije rek itd. Ker je njihovo delo večinoma sezonsko, je število zaposlenega delavstva pri njih zelo odvisno od letnega časa in naročil.

LESNA INDUSTRIJA

Lesna industrija je takoj po vojni dobro uspevala in dobila poleg starih še nekaj novih obratov, toda poznejše krize v lesni trgovini so jo skoraj popolnoma uničile. Pred vsem velja to za žagarsko industrijo. Sedaj nimamo v Mariboru niti enega samega večjega žagarskega industrijskega podjetja. Obstojajo pa še Mariborska lesna industrija J. Domicelj, Nassimbenijeva in Kiffmannova žaga in tovarna za bojov »Drava« v Melju. Pač pa je dobro razvita pohištvena industrija, dasi se ni mogla še dvigniti do velikih obratov, kakršne poznamo v tujini. Med temi podjetji je treba omeniti zlasti tvrdke Ferdo Potočnik, Weka, E. Zelenka, Stefan Kotter, Kompara itd. Razen tega obstaja tovarna stolov Lirzer, tovarna bičevnikov Peric na Pobrežju itd. Les predelujejo tudi tri tovarne lepenke: Sladkogorska, Cersaška in Pogačnikova v Breznem. Kartonaža je zastopana s tovarnami Benčina & Co. in Hergo.

USNJARSKA IN ČEVljARSKA INDUSTRIJA

Nekdanja velika usnjarska podjetja so se večinoma skrčila na omejene obrate, edino tovarna usnja Freund v Melju se je še razvila in predstavlja sedaj naše največje mariborsko podjetje te stroke. Tovarni Berg in Halbärth obratujejo le še v najmanjšem obsegu. Na novo pa je nastala v povojnem Mariboru industrija čevljev, ki je obetala lep razmah, a jo je zavrla ogromna konkurenca velepodjetja Bat'a v Borovem. Največje zadevno podjetje — in obenem najstarejše — je tovarna čevljev »Karo« (Karol Roglič), dalje pa delujeta še večji podjetji Blatnik in Vukasinić. Vendar se porabi njihova produkcija skoraj izključno samo v Mariboru.

ZIVILSKA INDUSTRIJA

Zivilsko industrijo je zadel v Mariboru po vojni enaka usoda kakor usnjarsko, oziroma še neugodnejša. Mlinska industrija je propadla popolnoma. Franzova v Melju izdeluje sedaj testenine, dočim je mlinarstvo opustila. Tovarna ima podružnice tudi na vzhodu države. Rosenbergov mlin dela samo še za vojaške dobave. Pač pa se vzdržuje dalje mesna industrija, dasi ne v tistem obsegu, kakor prva leta po vojni. Tu naj omenimo podjetja Anton

Tavčar, Wögerer in Crippa, ki je edina naša tovarna salam. Veliko podjetje je tovarna mesnih izdelkov Josip Benko v Murški Soboti, ki pa ima v Mariboru samo podružnične prodajalne. Čokolado izdeluje tovarna »Mirim«, ki se lepo razvija, konzerve izdeluje Margo in Podravska industrija sokov in konzerv. Sadne sokove, zlasti specialiteto »Renata«, izdeluje tudi veležagarnja A. Gusel. Važna je kisarna Schmid, likerje izdeluje še Jakob Perhavec, dočim obstaja kot pivovarna samo še Tscheligijeva. Od oljaren obratuje Hochmüllerjeva. Pomembno podjetje je tovarna pecilnih praškov Jugoslovanska dr. Oetker d. d. v Melju. Končno naj omenimo še nekaj prazaren sladne kave in tovarov brezalkoholnih pijač.

TISKARSKA IN KNJIGOVEŠKA INDUSTRIJA

Velik razmah pa je dosegla po osvoboditvi tiskarska industrija in se sedaj niti ne da primerjati s položajem, kakršnega je našlo osvobodjenje. Tu je napredek ravnanost ogromen. Največji obrat tiskarske industrije je Mariborska tiskarna v svoji veliki novi palači s tiskarno, litografijo, ovojnim tiskom, offset-tiskom, knjigovaznico itd. V tej tiskarni izhajata oba mariborska dnevnika, izhaja tednik »Edinost«, mesečnik »Obzorja« itd. Druga po velikosti je Tiskarna sv. Cirila, ki tiska kmečki tednik »Slovenski Gospodare«, druge tednike, mesečnike, knjige itd. Ljudska tiskarna tiska »Del. politik«, ki izhaja trikrat na teden, mesečn., knjige. Kvalitetno

podjetje je tudi Podravska tiskarna, kjer se tiska mesečnik »Roditeljski list« in kjer je bilo natisnjenih tudi že več knjig in drugih tiskov. Razen tega imamo še manjšo tiskarno Hinka Saxa. Razen litografije Mariborske tiskarne obstoja še litografija Benčina in drug. Pomembne knjigoveške industrije so ona Mariborske in Cirilove tiskarne, Weixlova, Vahtarjeva in manjše. Končno obstojata še dve izdevalnicni štampiljk.

RAZNA INDUSTRIJA

Vseh industrijskih obratov v Mariboru in okolici je nad 100, čeprav ne poslujejo vsi pod firmo industrije. Med razne industrije spada na prvo mesto naša največja elektrarna Fala d. d. Pomembne pa so zlasti še tovarne Swaty za brusilne kamne, »Vesna« za akumulatore, Perglerjeva za avtomobilske karoserije, Forstneričeva za mline, Rafijska industrija, tovarne perila, metel in ščetk itd. Vse to so vendar — razen elektrarne Fale — manjša podjetja, ki se iz raznih vzrokov ne morejo razmakniti. Nekatera podjetja raznih strok, ki so bila po osvoboditvi ustanovljena, so žal izginila, tako zlasti tovarna električnih žarnic, tovarne zamaškov in druge. Mnogo podjetij izdeluje iste predmete kakor industrija v obrtnih obratih in je mejo med industrijo in obrtom sploh težko določiti. Gotovo pa je, da živi velika večina Maribora od industrije in je naše mesto postalo po osvoboditvi izrazito industrijsko. Ako ne bi obstajale razne umetne in večinoma nepotrebne ovire, bi se dala mariborska industrija še znatno povečati ter izpopolniti z novimi obrati, ki bi nas osvobodili uvoza. Zaenkrat pa mora biti naša prva skrb posvečena ohranitvi sedanje industrije. Njen propad bi pomenil tudi propad temeljev našega mesta.

Kako vpliva dušik na količino kmetijskih pridelkov?

V preteklem stoletju je kmetijska znanost ugotovila, da je dušik najmočnejši motor v rastlinskem življenju in rasti. Dolgoletni poizkusi tako v kemičnih laboratorijih kakor na polju samem pa so zgornji znanstveni rek izpopolnili z novimi znanstvenimi raziskovanji, ki ugotavljajo, da ni dušik samo važen činitelj za povečanje poljskih pridelkov, temveč da je dušik nad vse važen činitelj za tvorbo sestavin, ki so rastlinski hrani za človeško in živalsko življenje neobhodno potrebne.

Na podlagi 1000 poizkusov v raznih podnebnih in talnih razmerah v Evropi in Severni Ameriki je agronomska veda in praksa ugotovila, da zviša 1 kg čistega dušika, dodanega zemlji v obliki umetnih gnojil kot hrana, pridelok pri pšenici za 17 kg zrna, pri ozimni rži za 17,5 kg zrna, pri jarem-jecmenu za 16,9 kg zrna, pri ovsu za 18 kg zrna, pri krompirju za 87 kg gomoljev, pri slad. pesi za 83,5 kg gomoljev, na travniku za 29 kg se-

Pridelok zelene mase v q na ha:
gnojeno z: 1. Tom. žindro in kalij

apneni dušik	prebavljive
Tom. žl. in kalij	beljakovine v senu, gnojenjem
P. K. P. K+dušik	9 odst. 12,7 odst.
265 q	142 q

iz teh podatkov sledi jasno, kakšno vrednost in važnost ima pravilno gnojenje z dušikom. Gnojilni poizkusi na umetnih travnikih, ki so jih tekotom lanskega in letošnjega leta naredili kmetovalci, so pod pokr. banske uprave pokazali koristnost gnojenja z dušikom, oziroma z Nitrofoskalom I, ki vsebuje 8 odst. dušika, 6 odst. fosforne kisline, 8 odst. kalija in 35 odst. apna. Gnojenje travnikov z navadnim Nitrofoskalom, ki ima polovico manj dušika, ni tako učinkovito baš zaradi tega, ker pride na travnik z Nitrofoskalom II premalo dušika. Slično razmerje mora biti tudi pri žitu. Stalno gnojenje žita samo s superfosfatom ne more dati zadovoljivega učinka in uspeha, ker tudi žita zahtevajo harmonično gnojenje. Za gnojenje žita se priporoča Nitrofoskal III, ki vsebuje 10 odst. fosforne

na, na umetnem travniku za 62 kg zelene mase.

Samo po sebi je umevno, da lahko vpliva dušik tako povoljno na pridelok samo tedaj, če je zemlja v stari moči, oziroma če je pravilno in dovoljno gnojena tudi s fosforno kislino, kalijem in apnom.

V Nemčiji so izvršili poizkuse pri pšenici z namenom, dvigniti v pšenici odstotek beljakovine, glutena (kleberja). Z intenzivnim gnojenjem z dušikom, fosforno kislino in kalijem so dosegli, da je dobila tudi nemška moka dobre pecivne sposobnosti.

Poizkusi so tudi dognali, da z dobrim in pravilnim gnojenjem lahko vplivamo na tvorbo vitaminov A in C, ki so od neprecenljive vrednosti za zdravje človeškega in živalskega telesa.

Z dušičnim gnojenjem pa se lahko znatno poveča tudi odstotek lahko prebavljivih beljakovin v travah in drugih krmnih rastlinah (izvzemši metuljčnic).

kisline, 4 odst. dušika, 4 odst. kalija in 33 odst. apna. To gnojilo je učinkovito na lažji zemlji. To težko pšenično zemljo pa odgovarja Nitrofos, ki vsebuje 12 odst. fosforne kisline in 4 odst. dušika. Ozimne lahko gnojimo s temi gnojili tudi pozimi oz. spomladi, ko sneg skopni. Da moramo gnojiti harmonično tudi vinograd in sadonosnik, je že znano dejstvo. Letošnji gnojilni poizkusi so to še ponovno podkrepli. Za vinograde in sadno drevje se priporoča Nitrofoskal I.

Kmetovalci, ki želijo imeti v resnici dobre uspehe z uporabo umetnih gnojil, imajo vedno pred očmi prirodni zakon o ravnotežju, ki kravi, da se mora zemlja gnojiti z vsemi hranljivimi snovmi, ki jih potrebujejo rastline za zgradbo svojega telesa. To so: dušik, fosfor, kalij in apno.

Tekstilna tovarna Doctor in drug

Leta 1922. sta osnovala češka industrijalca Edvard Doctor in dr. Arnošt Zucker tekstilno tovarno Doctor in drug v Mariboru. Tekom let sta podjetnika obratovanje izpopolnjevala in modernizirala. Tovarna ima 500 tkalnih strojev (statev) in vse pripadajoče pomožne stroje. Lepo je urejena predilnica, ki so jo lani modernizirali in prizidali novo zgradbo. V predilnici je 21 tisoč vreten. V vseh prostorih so sodobne higienske naprave. Tovarna Doctor in drug zaposluje 1100 do 1200 delavcev, od tega je ena tretjina moških in dve tretjini žensk. Tovarna izdeluje različne bombažne tkanine od najpreprostej-

šega blaga do najfinejšega popelina ter bombažno prejo. Kapaciteta tovarne je precej velika. Letno izdelajo okoli pet milijonov metrov bombažnega blaga in okoli dva in pol milijona kilogramov bombažne preje. Blago se razprodaja po celi državi. Tovarna Doctor in drug zaposluje predvsem delavce iz Studencev in okolice in je v tem oziru za tamkajšnji okoliš precejšnjega gospodarskega pomena. Kakor smo zvedeli, nameravajo obrat še bolj izpopolniti in modernizirati.

Darujta za az'ni sklad PTLI

Vesna akumulator

Maribor, Strossmajerjeva ul. 3

To podjetje je ustanovljeno leta 1924. od bratov Domicelj in je edinstveno te vrste v Jugoslaviji. Poprej je v tej stroki obvladala trg inozemska konkurenca, zasidrana v naših deželah že iz predvojne dobe.

Vesna izdeluje akumulatorske plošče mrežastega sistema, raznih velikosti in jakosti ter akumulatorske baterije za avtomobile, motocikle, radio in telefon, reflektorje, elemente v medicinskih napravah itd. Vse to izdeluje podjetje v lastnih delavnicah z domačimi delavskimi močmi in povsem iz surovin, v domači zemlji pridobljenih. Proizvodnja znaša 60.000 do 70 tisoč akumul. plošč, odnosno 1000 akumul. baterij srednje kapacitete na leto.

Poleg omenjenih izdelkov gradi podjetje stacionarne baterije iz velikoploškovnih plošč sistema Tudor, ki se uporabljajo za električno razsvetljavo in kot velike puferke baterije. Dobavlja tudi alkalične akumulatorje ter ima v zalogi novodobno napravo veterne znamke Wincharger za električno razsvetljavo, ki ima kot pogonsko silo — veter. Podjetje ne izvaja v inozemstvo, na domačem trgu pa posluhuje odjemalce po vsej državi in je v stalni zvezi z Vazduhoplovno komando in vsemi drugimi vojaškimi in mornariškimi upravami v državi.

Kot edino podjetje te vrste si je Vesna stavila nalogo razviti svoje delovanje v smeri

popolne osamosvojitve domačega tržišča, kar bi hkratu služilo tudi popolni osamosvojitvi v velevažnem narodno-obrambnem oziru naše države. Toda zaradi nepovoljne in nezažadne carinske zaštite, dumpinga nemške industrije in sploh močne inozemske konkurence ni bilo mogoče temu našemu domačemu podjetju se v toliko razmahniti, da bi si ustvarilo v državi pozicijo, ki bi izključila tujo konkurenco. Stoprav v prilog tujemu kapitalu prihaja tudi svoječalni sklep ministrskega sveta, ki je postavil pogoje, da se primerno zaščiti le tisto akumulatorsko podjetje, ki investira najmanj 4 milijone dinarjev in uredi svoje delavnice za izdelovanje akumulatorskih baterij vseh sistemov. To je pripomoglo, da so se ustvarila v naši državi s pomočjo tujega kapitala akumulatorska podjetja, ki so posredno ali neposredno v rokah tujca. Domača industrija je velevažne stroke pa je ustvarjena z majhnim kapitalom in se tako ni mogla povzpeti do zaželenega in potrebnega razmaha. Ugodnost, katere so postala deležna tuja podjetja, je šla torej samo na škodo domačega, izrazito narodnega podjetja. Tudi v tem se zrcali doberšen del našega breznačrtnega narodnega gospodarstva.

Zato pa je tem bolj dolžnost vseh naših narodno zaveznih ljudi, podpirati domača podjetja po geslu: svoji k svojim!

Mesni izdelki in konzerve

Tovarna mesnih izdelkov in mesnih konzerv ter eksportna klavnica, katere lastnik je g. Josip Benko v Murski Soboti, se je ustanovila leta 1913. Od tedaj se je podjetje stalno moderniziralo, prenavljalo in povečalo ter je sedaj eno naših največjih in najmodernejših. Ima tudi svoje lastne prodajalne v Mariboru na Glavnem trgu 16 in na Aleksandrovi cesti 19, v Celju na Kralja Petra c. 13, v Gornji Radgoni in Murski Soboti.

Tovarna ima ogromne prostore, ki so razdeljeni v posebne oddelke, zlasti eksportno klavnico za goveda, teleta in svinje. Klanje svinj se vrši z električnim aparatom, goveda pa se ubijajo z revolverjem. Vsak teden se zakolje 600—800 svinj, 100—200 telet in 50 do 60 goved. Poleg klavnice je prostorna dvorana za razhlajevanje zaklane živine na zračni temperaturi. Tovarna je prvo podjetje v Jugoslaviji, ki je začelo izdelovati tudi bacone (na angleški način prirejene svinje), katere izvažajo v Anglijo.

Oddelek za predelavo mesa, izven strojnega oddelka je tudi oddelek za razkosavanje svinj

in polnjenje klobas. Poleg so prostori za prekuhanje klobas, prostori za dimljenje slanin in mesa in sušilnice za klobase. Tovarna poseduje prostorne oddelke za konzerviranje z vsemi potrebnimi stroji. Moderni avtomatični stroji nenehoma delujejo in razne pastete, šunke in konzervirane specialitete se prenašajo v lepo etiketiranih dozah v posebno odrejena skladišča. Poleg konzervnega oddelka je toplotna masti. V skladiščih stoji ogromna ogrođja, kjer vise od stropa do tal najraznovrstnejši izdelki, kakor salame, šunke, klobase itd. Velike avtomatično hlajene hladilnice so zvezane z ogromnim generatorjem, nameščenem v strojnem oddelku. Izdelava vsak dan približno 200 blokov umetnega ledu (blok po 12 kg). Vse obrate je na električen pogon. Podjetje ima lasten vodovod, ki črpa vodo z Garvensovo črpalko.

Blago se razpošilja po celi državi in ga izven prodajaln razpečavajo najrazličnejša zastopstva. Podjetje izvažajo v Nemčijo, Italijo, Češko in Anglijo, v doglednem času pa namerava izvažati svoje izdelke tudi v Ameriko.

Mestna hranilnica v Mariboru

Ta veliki denarni zavod, ki obhaja letos 20-letnico delovanja v naši narodni državi in 77-letnico svojega obstoja, predstavlja eno najmočnejših postojank našega narodnega gospodarstva.

To se je pokazalo zlasti v letih splošne gospodarske krize, ki je bila za vse denarne zavode tako težka preizkušnja, — preizkušnja, katero pa je ravno Mestna hranilnica nad vse častno prestala. Ona takrat ni sledila zgledu drugih denarnih zavodov, da bi se zatekla pod zaščito in njene ugodnosti, marveč je oprta na lastno moč, s pogumom, skrajno požrtvovalnostjo in s spretnim gospodarjenjem, varujoč vedno in v vsem interese svojih vlagateljev, srečno znala premagati vse težave. Kaj je pomenilo samo za mariborsko mestno gospodarstvo, da se je v tistih letih moglo naslanjati na pomoč in oporo svojega vedno likvidnega denarnega zavoda, tega ni treba niti poudarjati. Vsekakor bo poslovanje Mestne hranilnice v letih krize, ko je bilo na njeni blagajni dvignjeno do 40 milijonov dinarjev hranilnih vlog, ne da bi to kolikaj potreslo njeno trdnost, vedno ostalo svetlo poglavje v njenih analih.

Naravno, da je vse to še bolj utrdilo zaupanje vlagateljev v ta močni denarni zavod, in tako vidimo presenetljiv podvig denarnega prometa v Mestni hranilnici iz leta 1936., ko je znašal 133 milijonov, kar na 430 milijonov dinarjev v letu 1937. In kako zaupanje uživa Mestna hranilnica med ljudstvom in malimi vlagatelji, to se je v novem letu zopet pokazalo, namreč v kritičnem mesecu oktobru, ko je napetost v Evropi dosegla višek in se je radi tega zopet pojavil naskok preplašenih vlagateljev na denarne zavode, — a je pri Mestni hranilnici ravno v tem me-

secu zaznamovati celo presežek vloženih denarjev nasproti izplačilom. Številke za mesec oktober izkazujejo namreč za 1.612.320 din novih naložb, dvigov pa samo za 962.313 din, in sicer so bili to zlasti dvigi hranilnih vlog češkoslovaških državljanov. Kar pa je bilo dvignjenih vlog od domačih vlagateljev, so ti med tem, ko se je svet spet pomiril, svoj denar vnovič naložili.

V našem gospodarskem življenju igra Mestna hranilnica v Mariboru važno vlogo in velike so njene zasluge tako na gospodarskem kakor kulturnem polju na naši severni meji. Veliko je pripomogla k razvoju našega trgovstva in obrtništva. In zdaj ko se obeta uspeh akcije, ki jo je bila podvzela Mestna hranilnica v zvezi z drugimi našimi denarnimi zavodi, da se pupilarni denar zopet povrne domov, bo s tem Mestni hranilnici omogočeno zopet dati večje kredite in s tem izdatneje podpreti naše gospodarstvo.

Omenimo naj še, da je Mestna hranilnica v novem letu časa upeljala tudi tako zvano šolsko štednjo, ki naj našo mladež navaja k varčevanju in razumnem gospodarjenju z denarjem, in da tudi ta akcija, hvala pomoči od strani učitelstva, zaznamuje že prav lepe uspehe, saj je bilo že v prvih 14 dneh izdano nad 700 hranilnih knjižic med našo šolsko mladino.

Ob 20-letnici svoje narodne države se oklenimo mariborski meščani in okoličani, trgovci, industrijci, obrtniki, še bolj svojega denarnega zavoda, Mestne hranilnice v Mariboru, da jo dvignemo k še večji moči in k novim uspehom na narodno-gospodarskem polju, in da tako pokažemo, da znamo biti dobri gospodarji na svoji zemlji!

Vzajemna zavarovalnica v Ljubljani

Zavarovalnica je danes eden naših najuglednejših, gotovo pa tudi največjih zavarovalnih zavodov s čisto domačim kapitalom in popolnoma narodnim vodstvom. Ustanovljena je bila leta 1900. Prvotno je gojila samo požarno zavarovanje in zavarovanje zvonov proti razpočenju. Po vojni je Vzajemna izgubila precejšen del ozemlja, v katerem je do tedaj zelo živahno delala. To izgubo je nadoknadila s tem, da je usmerila svoje poslovanje izven Slovenije v ostale dele države. Ima podružnice v Zagrebu, Beogradu, Splitu ter veliko glavnih in krajevnih zastopstev. Zavarovalnica izdaja mesečnih »Naša moč« kot glasilo svojih zavarovancev. Izhaja vsak mesec v nakladi 110.000 izvodov.

Največji porast po zaznamuje oddelek Vza-

jemne zavarovalnice KARITAS. Ta oddelek goji ljudsko zavarovanje, in sicer zavaruje za posmrtnino, doživetje in doto. V kratkih letih obstoja je postala KARITAS največje ljudsko zavarovanje v Jugoslaviji. Število zavarovancev je doseglo že skoro 30.000. Število članov se stalno narašča. Mesečni prispevki so tako nizki, da jih mora plačevati vsakdo. Poleg drugih ugodnosti, kot n. pr. izplačilo dvojne zavarovalne vsote v primeru nezgode, je pripomoglo k tako velikemu porastu KARITAS tudi v nemali meri solidno poslovanje. KARITAS ima tudi svojo podružnico v Mariboru, Orožnova ulica 8. V vseh večjih krajih pa ima svoje krajevne zastopnike. Najvažnejša naloga ljudskega zavarovanja KARITAS je v tem, da za male mesečne pri-

spevke nudi ljudem možnost pravočasno poskrbeti potrebno gotovino za tisti čas, ko je sila največja.

Da se je poslovanje Karitasa tako razširilo,

je čisto gotovo tudi velika zasluga tukajšnje-ga vodje podružnice g. mestnega svetnika Kovacića, katerega izredna organizacijska sposobnost in agilnost se splošno ceni.

Ljudska samopomoč v Mariboru

Ljudska samopomoč, reg. pomožna blagajna v Mariboru, je bila ustanovljena l. 1927. prvotno kot podporno društvo za primer smrti. Mesečni prispevki so bili določeni po številu smrtnih primerov. Ker pa se je tekom let pri podobnih ustanovah v Avstriji in CSR zgodilo, da dokladno kritje pomožnih blagajnam ni zajamčilo stalnega obstoja, se je Ljudska samopomoč na poziv ministrstva za trgovino in industrijo že leta 1933. preuredila na kapitalno kritje, t. j., da se ravna po mesečni prispevki po starosti zavarovanega člana in so torej vedno enaki. Na ta način se doseže potrebni rezervni fond, ki jamči za nadaljnji obstoj pomožne blagajne.

Tako preurejena se je Ljudska samopomoč kljub kardinalni spremembi pravil in kljub težkim časom splošne gospodarske krize lepo

razvila ter napredovala kot edina od mnogih podobnih konkurenčnih ustanov, ki so zaradi nerealnosti prapadle. Meseca septembra je proslavila Ljudska samopomoč 10-letnico svojega obstoja in obenem tudi dovršitev svoje lastne palače na Aleksandrovi cesti pred kolodvorom. V teku jeseni je pa spravila pod streho v Kolodvorski ulici še dve trinadstropni stanovanjski hiši.

Ljudska samopomoč ima sedaj v oddelku za pogrebno in v oddelku za doto nad 8000 članov, ki so zavarovani za 70 milijonov din. Po umirih in polnoletno postalih članih je izplačala doslej že nad 37 milijonov din kot pogrebno in doto. Vse ta denar je ostal v Sloveniji. Ljudska samopomoč je popolnoma mariborska in domača ustanova in ena največjih v Sloveniji.

Naša čokoladna industrija

V tem, kako se je razvijala naša domača tovarna čokolade in kakava »Mirim«, se najboljše zrcali razvoj te industrijske panoge na naših tleh.

Tovarno »Mirim« je ustanovil leta 1923. g. Karol Zalokar, sin uglednega ljubljanskega trgovca, in je v prvih letih proizvajala samo čokolado v kladah in velikih ploščah. Smrt ustanovitelja ni zavrla nadaljnjega razvoja tega podjetja. Ker so tedanji prostori v Presernovi ulici postali pretesni, se je podjetje preselilo v Trubarjevo ulico, izpopolnilo svojo proizvodnjo in jo razširilo na vse vrste čokoladnih izdelkov. Tako so kmalu postali pretesni tudi ondodni prostori in se je podjetje preselilo v svoje sedanje lepo, reprezentativno poslopje na Meljskem hribu.

Po ocenjevanju pomena tega podjetja v našem narodnem gospodarstvu moramo imeti pred očmi tole: Kakao in čokolada sta tipična proizvoda evropske civilizacije. Njuna ogromna, stalno naraščajoča potrošnja je najboljše merilo, kolika je intenzivnost delavnosti takega naroda. Kajti življenjski tempo modernega človeka povzroča hitrejšo obrabo organizma, ki zato potrebuje njegove moči

ohranjujočih in poživljajočih snovi. Ta svojstva pa imata prav kako in čokolada v veliki meri. In tu je bila naloga čokoladne industrije pripraviti svoje izdelke tako, da ostanejo vsa omenjena svojstva, zlasti redilne snovi, ohranjena, hkratu pa da je dana čokolada tako vabljiva okusnost, da jo vsakdo rad uživa, in slednjič da je tudi lahko prebavljiva. Tu je bilo seveda treba raznih in vprav rafiniranih postopkov in metod, ob sodelovanju cellega štaba strokovnjakov, da se je čokolada v ljudski prehrani uveljavila in da je postala modernemu človeku ne več luksuz, ampak naravnost življenjska potreščina.

Opazujoč s kritičnim očesom razvoj tovarne »Mirim«, njeno delo in njene izdelke, lahko ugotovimo z vsem priznanjem, da to naše popolnoma domače podjetje zgledno ustreza vsem zahtevkom moderne tovarne tako v organizatornem, strokovnem kakor higienskem pogledu, in uživajo njeni izdelki po vsej državi ugled. Tovarna izdela vsak dan okoli 2000 kg čokolade, čokoladnih bonbonov, kakava itd. ter zaposluje 20 uradnikov in 240 delavcev, samih domačinov.

Naša alkoholna industrija

Maribor leži sredi vinorodnih gor in je le čudno, da se ni pri nas v še večji meri razvila industrija alkoholnih pijač. V Mariboru in okolici imamo le nekaj takih podjetij. Med prvimi je veležigarnja, izdelovalnica likerjev, ruma, konjaka in sadnih sokov Josip Bauman v St. Ilju pri Mariboru. Podjetje je ustanovil oče sedanjega lastnika Ivan Bauman l. 1888. Leta 1932. je prevzel podjetje sedanji lastnik Josip Bauman. Letos bo torej slavilo že 50-

letnico obstoja. Novi lastnik ga je znatno razširil in moderniziral, da ima lastne žganjarne tudi v Srbiji in Bosni, zato lahko izdeluje pristno slivovko po konkurenčnih cenah. Letos je odprlo podjetje tudi svojo lastno točilnico v gostilni »Wilson« na Aleksandrovi cesti 33 v Mariboru, kjer se prodajajo vsi njegovi proizvodi. Podjetje je popolnoma domače in zaposluje le domače ljudi.

TRGOVINA ANTON MACUN

Redek primer vztrajne podjetnosti nam daje mariborski trgovec g. Anton Macun. Leta 1913. je odprl na deželi svojo lastno trgovino, ki jo je za čas vojske vodila njegova podjetna gospa soproga. Leta 1920. je prevzel v Ptuj eno največjih trgovin. Leta 1925. pa se je preselil v Maribor, kjer si je s svojo znano posrežljivostjo in solidnim trgovskim poslovanjem pridobil zelo velik krog odjemalcev, tako, da je leta 1933. kupil tudi sosedno hišo, katero je podrl in sezidal velik moderen trgovski dom, ki ga je v letu 1937. podaljšal in popolnoma renoviral. G. Macun uživa ne samo velik trgovski ugled med svojimi stanovskimi tovariši, temveč je tudi splošno priljubljen in je ena izmed markantnih osebnosti v mariborskem gospodarskem življenju.

L. FRANZ IN SINOVI, Maribor.

Podjetje si je položilo svoj temelj leta 1869. v ustanovitvi mline. Bil je leta 1885. dozidan in razširjen v eksportni mlin. Podjetni in iniciativni g. L. Franz je ustanovil l. 1897. Še tovarno za testenine, katera pa je l. 1922. popolnoma pogorela. Že naslednje leto je bila sezidana nova, najmoderneje opremljena tovarna. L. 1932. je bila sezidana v Novem Sadu tovarna testenin kot filialno podjetje, leta 1938. pa tretja tovarna testenin v Zagrebu. Kakega pomena so taka podjetja — ustanovljena in vodena z izključno domačim kapitalom — v agrarni državi, lahko vsak sam presodi.

TOVARNA MILA ZLATOROG

Med mariborskimi velikimi podjetji, ki so se v let 20. letih močno razvila, stoji na vidnem mestu tovarna mila Zlatorog. Njeni izdelki raznih vrst mila, od navadnih do najfinjših, kakor tudi razne kozmetične kreme, so si pridobili po vsej državi najboljši sloves; zlasti je Zlatorogovo terpentinovno milo zelo priljubljeno pri naših gospodinjah.

TRGOVSKO PODJETJE JAKOB LAH

Trgovec Jakob Lah je prevzel leta 1919. sedanji lokal na Glavnem trgu, ki je prešel v njegovo lastnino. Pozneje je pa razširil svojo trgovino tako, da vodi danes razen galanterije še konfekcijo in modno blago ter je po svoji izredni podjetnosti znan ne samo v Mariboru, ampak tudi daleč po okolici. Interesantno je, da g. Lah danes sam pravi, da je poleg njegovega solidnega trgovskega poslovanja bila dobra propaganda prav oni mero-

dajni činitelj, ki mu je v največji meri pripomogel do tako lepega in uspešnega razvitka ugledne trgovine.

V EVROPI JE VEDNO VEČ VOLKOV.

Na vsem evropskem vzhodu od Skandinavije pa do Kavkaza je v zadnjih 20 letih nedvomno zopet naraslo število volkov. To dejstvo potrjujejo poročila evropskih časnikov. Večkrat je namreč moči čitati v časopisih vesti kakor n. pr. iz Varšave: »Volkovi so napadli posadko osamele obmejne stanice, ubili enega orožnika in dva nevarno ranili. Kočno so jih pregnali s puškami in ročnimi bombami.« Ali iz Osla: »Prvič po sto letih so se zopet pojavili volkovi v Južni Norveški. Tolpo šestih volkov, ki so raztrgali mnogo ovac in goveda, so pobili kmetje.« Iz Sofije: »V zadnjem času so volkovi uničili čez tristo glav živine.« Iz Moskve: »Pri belem dnevu je odvelel volk 6-letnega dečka, ki se je igral.«

Ta nenavaden prirastek volkov v Evropi izvira iz časov svetovne vojne in neposrednih let po njej. Ta čas so ležali vojniki mrtvi po poljih in travnikih, in volkovi so se upali mirno približevati se človeškimi bivališčem, ne da bi jih kdo zasledoval.

× Krasen izum za kadilce. Amerikanski kadilci so dobili pomembno novost: cigarete brez cigaretne papirja. Ta najnovejši izum je že patentiran, in to novo vrsto cigaret že prodajajo v Združenih državah. Nove cigarete imajo namesto papirja omot iz celuloze, ki je napravljen iz samega tobaka. Prednosti novih cigaret so naslednje: nimajo več okusa po papirju, nov omot je za 40 odstotkov odpornejši in za 26 odstotkov prožnejši, poleg tega pa daje ta celuloza samo 4 odstotke pepela, medtem ko ga je papir dajal 20 procentov. Amerikanci so te nove cigarete sprejeli z velikim zadovoljstvom.

Ob 20-letnici slovenskega sporta v Mariboru

Naš slovenski sport je še mlad, ako ga primerjamo z razvojem sporta pri drugih narodih, kjer ima že mnogo starejšo tradicijo. Ako vzamemo za mejnik štiriletno svetovno klanje, lahko tudi slovenski sport delimo v predvojno in povojno dobo. Svetovna vojna je sportno gibanje prekinila in ga za dalje časa zavrla. Naši predvojni sportni klubi so bili predvsem v Ljubljani (Hermes, Ilirija, Slovan, Vzajemnost) ter Jugoslavija v Gorici. Oni so razen svojega sporta vršili tudi še važnejše nacionalno poslanstvo. V Mariboru smo imeli sicer tudi že prvi slovenski sportni klub okoli leta 1900., ki je imel več odsekov ter je posebno združeval slovensko mladino na družabnih večerih, izletih, v telovadnici itd. Vsa slovenska inteligenca je bila v vrstah tega kluba, ki pa je imel težko stališče. Kajti v bližini ni imel drugih slovenskih klubov, s katerimi bi bil lahko tekmoval, z nemškimi klubi pa se iz razumljivih razlogov ni mogel spuščati v tekmovalstvo. Zato so samo v okviru klubovega programa gojili sport po raznih odsekih. Zanimivo je, da slovensko predvojno časopisje sportu ni bilo bogve kako naklonjeno ter se je branilo, poročati o raznih tekmovalnih itd. Vojna je pretrgala nit življenja temu prvemu slovenskemu sportnemu klubu v Mariboru, ki se pozneje ni več obnovil, njegovo članstvo je večinoma vstopilo v sokolske vrste.

Po prevratu je bilo vprašanje slovenskega sportnega kluba v Mariboru znova jako pereče. Nemški klubi Rapid, Hertha in Rote Elf so začeli zopet delovati ter je obstajala nevarnost, da bi naša mladina sportu na ljubo krenila v vrste nemških sportnikov ter jim pri tem prišla nasproti pri njihovem potujočevalnem delu. To situacijo je rešila mariborska slovenska srednješolska mladina, ki je v poletju l. 1919. ustanovila Prvi slovenski sportni klub Maribor, seveda v skromnih začetkih, brez lastnega igrišča. Šele po prireditvi starejše generacije je novi klub dobil naslednje leto znano igrišče v Ljudskem vrtu, ki je bilo skozi leta zbirališče slovenske sportne mladine.

Ko se je leta 1921. ustanovil v Mariboru Medklubski odbor LNP-a, je ISSK Maribor pomagal pri ustanovitvi drugega slovenskega sportnega kluba Korotana, prvič da je imel eden glas več proti večini nemških klubov v Mariboru, drugič da se je pritegnilo več mladine ter se tako nudila možnost za kvalitativno povzdigo slovenskega obmejne sporta. Vendar ta novo ustanovljeni klub je kmalu zopet prenehal obstojati. Po dveh letih delovanja SK Korotana je vse delo na polju slovenskega obmejne sporta padlo zopet na rame ISSK Maribora, ki si je sčasoma z velikimi materialnimi žrtvami uredil lepa igrišča za tenis, nogomet, hano, lahko atletiko itd. ter je imel še mnogo drugih več ali manj aktivnih odsekov. Zanimanje za slovenski sport se je v Mariboru vedno bolj dvigalo, poseti prireditvev so bili čedalje boljši, in ker so bile tudi splošne gospodarske prilike še ugodnejše, je klubu uspelo, da si je za svoje članstvo uredil res času primerne, ustrezajoče prostore. Tudi uspehi niso izostali, Mariborski sportniki so si pridobili sloves v domovini in izven naših meja, v stalnih mednarodnih srečanjih z avstrijskimi klubi so se jako izvežbali.

Leta 1927. se je ustanovil v Mariboru tretji slovenski sportni klub SK Železničar, ki je nastal na pobudo slovenskih železničarjev, ki so videli, da se njihova mladina izgublja deloma v nemškem klubu Rapidu, deloma v razredno usmerjeni Svobodi. Iz skromnih začetkov si je ustvaril klub to, kar danes lahko imenuje svojo last in delo svojih rok. Ustanovil je veliko število odsekov, v katerih se železničarska mladina posveča sportu in družabnosti. Z ustanovitvijo drugega slovenskega kluba so nastopile v mariborskem sportu tudi nove razmere, kajti sedaj je bila podana možnost medsebojnega tekmovalstva slovenskih sportnikov.

Tako pridemo počasi v dobo, ki pomeni višek, ki ga je sploh kdaj doslej dosegel mariborski sport. Mariborski klubi so prišli v predtekmovalno za vstop v nacionalno ligo v nogometu, kjer so jih

le z akcijami pri zeleni mizi končno odklonili, v hazeni je odlična družina ISSK Maribora osvojila ponosni naslov prvaka v državi, pa tudi v nekaterih drugih panogah sporta se je mariborska sportna mladina jako uspešno uveljavljala v domačih in tujih konkurencah. Posebno se je zadnja leta začel razvijati v območju Pohorja zimski sport, ki bo letos z zgraditvijo skakalnice dosegel začasni višek.

V začetku 1931. se je ustanovil v Mariboru četrti slovenski sportni klub Maraton, ki se je v razmeroma kratkem času dostojno uveljavil poleg ostalih v Mariboru, od katerih se prvenstveno loči po tem, da pač na račun tega, ker ne goji nogometa, ki je med sportnimi panogami najbolj popularen, ni tako v ospredju zanimanja. Brez dvoma pa se bo tudi še jako razmahnil, saj bo v najkrajšem času dobil potrebno večje sportno igrišče.

Pionirji slovenskega sporta v Mariboru lahko ob 20-letnici z zadoščenjem pogledajo nazaj na svoje delo, ki je tvorilo podlago današnjemu stanju. Res je, da smo v marsikateri panogi v sportu morali malo pod viškom, ki so ga mariborski klubi dosegli pred nekoliko leti, kar pa nas ne sme motiti, kajti sport se navsezadnje ne goji radi tega, da se postavljajo rekordi, temveč mu je treba v

današnjih časih pripisovati veliko večjo važnost v pogledu telesne vzgoje naroda. Najboljši dokaz za to je dejstvo, da so državne oblasti že skoro v vseh državah vzele vodstvo sporta v svoje roke ter na podlagi reka: »Zdrav duh v zdravem telesu« bdiijo nad vzgojo mladine, ki predstavlja bodočnost naroda. Tudi mariborski sport vrši to važno poslanstvo: v Mariboru imamo teniška igrišča in stadion, za kar nas zavidajo sportniki širom države in izven njenih meja, na otoku imamo najmodernejše urejeno kopališče, v bližini Maribora je zeleno Pohorje, tako da so podani vsi pogoji za uspešen nadaljnji razvoj. Žal je danes naš pionir slovenskega sporta v Mariboru ISSK Maribor na račun težkih prilik, s katerimi se morajo sportniki boriti, brez prepotrebne sportnega prostora. Upati pa je, da bodo merodajni ukrenili vse potrebno, da se klubu zopet pomaga do lastnega igrišča, česar sportniki sami ne morejo: tu je treba pomoči občine, banovine, države ter mariborskih pridobitnih slojev, kajti igrišče ne bi služilo ljudem, ki predstavljajo klub, temveč interesom mesta Maribora in države. Primerno sportno igrišče ISSK Maribora bi bilo najlepše vezilo mariborskemu sportu ob njegovi 20-letnici.

Tek osvobojenja 1928-1938

1. decembra 1928 je jugoslovanski Maribor svečano praznoval 10-letnico ujedinjenja Srbov, Hrvatov in Slovencev pod slavim žezlom Karadjordjevičev. Da bi tudi sportnikom bila dana možnost, sodelovati na proslavi, je l. slovenski sportni klub Maribor, pionir slovenskega sporta v Mariboru, na predlog tedanjega odbornika g. Danila Vahtarja sklenil, prirediti ta dan propagandni jubilejni tek lahkoatletov skozi ulice mesta Maribora.

Znani narodni delavec in organizator trgovec Miho Vahtar pa je ob tej priliki poklonil klubu za zmagovalca teka krasen pokal v spomin na svojega brata Toneta Vahtarja, ki je žrtvoval življenje na oltar domovine v bojih za osvoboditev Koroške. Tekmovalno proga je bila zbrana po glavnih ulicah Maribora. Skupna dolžina proge je znašala ca. 2000 m. Vsled ozke in neprimerne Gosposke ulice in mnogih ovir na isti (številni gledalci, avtomobili in slično) pa se je na zahtevo politične oblasti proga izpremenila v toliko, da se je start prenesel na Koroško ulico pred igrišče ISSK Maribora, cilj pa na Trg svobode. Proga je bila na ta način skrajšana na ca. 1810 m!

Udeležba na vseh tekih je bila izredno lepa, ne samo iz Maribora, temveč tudi iz Ljubljane, Zagreba, Kranja, Celja, Ptuj, Varazdina, Ruš, Selnice, v glavnem pa iz Maribora.

Ob 20-letnici svobode, ko jo proslavljamo vse leto, pa se je z zmago odličnega tekača SSK Maratona iz Maribora g. Stefana Germovška ta tradicionalni tek osvobojenja zaključil, ker si je omenjeni s petimi zmagami v presledkih osvojil prehodni pokal v trajno last.

Z ozirom na tradicijo Tek osvobojenja pa je neimenovani Maistrov borec poklonil za letošnji jubilejni Tek Osvobojenja v proslavo 20-letnice naše svobodne Jugoslavije pokal v spomin hrabrega, danes žal blagopokojnega borca in koroškega junaka poročnika Malgaja, katerega si letošnji zmagovalac Teka Osvobojenja pribori v trajno last.

Zanimiv je pregled zmagovalcev in doseženih časov pri dosedanjih Tekih osvobojenja za Vahtarjev pokal:

1928. tekmovalcev 11. 1. Podpečan (SK. Železničar, Maribor) v 8 min. 4 sek. 2. Lah (ISSK. Maribor) 8.20. 3. Josip Končič (ISSK. Maribor) 8.24.
1929. tekmovalcev 16. 1. Podpečan (SK. Železničar, Maribor) 6.43. 2. Kumer (SK. Ilirija, Ljubljana) 7.04.3. 3. Rak (Sokol, Maribor) 7.07.
1930. tekmovalcev 28. 1. Herič (SK. Železničar, Maribor) 7.02. 2. Rak (Sokol Maribor) 7.02.4. 3. Kumer (SK. Marathon, Zagreb) 7.03.
1931. tekmovalcev 34. 1. Germovšek (SK.

Maraton, Maribor) 5.45. 2. Podpečan (SK. Železničar, Maribor) 5.50. 3. Strnad (SK. Svoboda, Maribor) 6.01. To leto se je tekla prvič krajša proga.

1932. tekmovalcev 27. 1. Grmovšek (SK. Maraton, Maribor) 5.46.3. 3. Štraub SK. Železničar, Maribor. 3. Podpečan (SK. Železničar Maribor) 5.56.

1933. tekmovalcev 40! (rekordno število tekačev). 1. Ivo Kreys (ASK. Primorje, Ljubljana) 5.47. 2. Germovšek (SK. Maraton, Maribor) 5.48.2.

Obrtniki ob 20 letnici osvobojenja

Povojna zgodovina obrtništva v Mariboru ima vesela in žalostna poglavja. Slovensko obrtništvo se v Mariboru dve leti ni moglo znati. Neorganizirano je lebežalo iz ene strani na drugo, iz ene v drugo strujo. Šele leta 1920. so se zbrali zavedni slovenski obrtniki, med njimi naj omenimo brivca Franca Novaka in Miho Vahtarja, ki sta z ostalimi obrtniki pričela buditi organizacijsko zavest med mariborskim obrtništvom. Po dolgi predpripravi se je sestal pripravljalni odbor in sklical za 5. decembra 1920 ustanovni občni zbor Slovenskega obrtnega društva v Mariboru. V Narodnem domu, ki je že takrat bila trdnjava slovenstva, se je zbralo zelo lepo število slovenskih obrtnikov, ki so si ustanovili lastno neprisilno organizacijo. Prvi predsednik Slovenskega obrtnega društva v Mariboru je bil brivec g. Fran Novak. Ob ustanovitvi je imelo to društvo nad 400 članov. Kako se je položaj obrtništva v Mariboru od ustanovitve do danes poslabšal, kaže porazno znižanje števila članstva. Dočim je bilo pred 18 leti pri Slovenskem obrtnem društvu v Mariboru nad 400 članov, jih je sedaj pri tem društvu samo 130. Povdariti je treba, da temu niso krivi obrtniki sami, nego okoliščine, ki iz dneva v dan vedno bolj tarejo obrtniški stan. Saj ni čudno, če omagujejo naši obrtniki pod težo razmer, ko pa je sušmarstvo vedno bolj razvito, ko spodje obrtniško slogo nelojalna konkurenca med obrtniki samimi in ko so davčna bremena vedno težja. Priznati moramo, da je Slovensko obrtno društvo od svoje ustanovitve do danes zelo mnogo pomagalo mariborskemu obrtništvu, gojilo stanovsko zavest med obrtništvom in s številnimi posredovanji spomenicami, zborovanji, sklepi in manifestacijami lajšalo težko obrtniškega stanu.

Mnogo pozneje so v Mariboru nastala prisilna obrtniška združenja. Dočim so prvotno vse obrtne panoge delovale v skupnem društvu, so se leta 1928. usta-

3. Gaberšek (ASK. Primorje, Ljubljana) 5.51.2.
1934. tekmovalcev 27. 1. Germovšek (SSK. Maraton, Maribor) 5.44.3. 2. Podpečan (SK. Železničar) 5.49. 3. Drevenšek (SK. Svoboda, Maribor) 5.55.
1935. tekmovalcev 18. 1. Flas (SK. Maraton, Zagreb) 5.48.2. 2. Germovšek (SSK. Maraton, Maribor) 5.49.2. 3. Kangler (SK. Železničar, Maribor) 6.02.
1936. tekmovalcev 10. 1. Germovšek (SSK. Maraton) 6.01. 2. Podpečan SK. Železničar Maribor) 6.01.2. 3. Štruel (SSK. Maraton, Maribor) 6.08.2.
1937. tekmovalcev 11. 1. Germovšek SK. Maraton, Maribor) 5.50. S to zmago si je glasom sklepa JLAS v Zagrebu omenjeni atlet prisvojil ob 10-letnici tradicionalnega »Teku osvobojenja« Vahtarjev pokal v trajno last. 2. Stojšek (SSK. Maraton, Maribor) 5.52. 3. Štruel Franc (SSK. Maraton, Maribor) 6.01.

Zadnji jubilejni tek se je izvršil po prireditelj SK. Železničarju, Maribor.

Zamisel ISSK Maribora, ki je pionir slovenske lahke atletike v Mariboru, da manifestira jugoslovansko idejo v sportno prireditvev na narodni praznik vseh Jugoslovancev dne 1. decembra, je bila izredno posrečena.

Letošnji »Tek Osvobojenja« za pokal Maistrovega borca v spomin narodnega junaka Malgaja je jubilejni tek v proslavo 20-letnice Jugoslavije mariborskih sportnikov ter se bo vršil poslednjič dne 1. decembra, kajti oster jesenski zrak in vlažen cestni tlak v sportnem pogledu ne govori za takšno konkurenco v tem letnem času. Od prihodnjega leta dalje se bo radi ugodnejšega vremena vršil vsakoletni »Tek osvobojenja« dne 6. septembra na rojstni dan našega kralja Petra II.

Pokroviteljstvo nad prireditvijo je tudi letos prevzel poveljnik mesta brig. general g. J. Stanojlovič.

Letos se bo »Tek osvobojenja« vršil na tradicionalni progi ob 10. uri dopoldne v izvedbi SK. Železničarja.

Ta tek pomeni hkrati 10-letni jubilej in zaključek te konkurence.

novila prisilna obrtniška združenja za vsako posamezno obrtno panogo, ki je imela zadostno število članov. Tako je že takoj ob ustanovitvi bilo preko 10 obrtnih združenj, danes pa je le-teh že 16, ki vsa razveseljuje delujejo. Uspehi bi bili za obrtniški stan še večji, če bi bili deležni več podpore s strani merodajnih krogov, ki so tudi odgovorni za razvoj našega obrtništva.

PISARNA ZA RAZLAGO SANJ.

V nekem velikem pariškem podjetju so odprli poseben oddelček za tolmačenje sanj. Vsakdo, ki želi, da mu jih razložijo, seveda na znanstveni podlagi, dobi v pisarni poseben blanket z vprašanji, ki se nanašajo na njegovo osebno in družinsko življenje. Ko klient odgovori na vsa ta vprašanja, mora povedati in zapisati svoje sanje do najmanjše podrobnosti. Potem dajo vse to v posebno kuverti. Urad pa ne zahteva, da bi se stranke na blanketih podpisovale. Čez sedem dni dobi stranka razložene sanje, zopet v zaprti kuverti. Trdijo, da tolmačijo te sanje pravi strokovnjaki, mojstri v mnogih skrivnostih psihoanalize. Zanimivo je, da te pisarne ne posejajo samo ženske, temveč tudi številni moški.

× Arnold Zweig ranjen v Palestini. Nemški židovski pisatelj Arnold Zweig se je peljal z avtomobilom v Tel Aviv. Avtomobil, ki ga je vodil njegov sin, se je na poti prevrnil in Arnold Zweig je bil ranjen. Pisatelj živi v Haifi.

× Veterinar, ki pomlajuje osle, s svojim poslom zelo dobro uspeva med kmeti v Texasu. Mož zamenjuje starim oslom obrabljene zobe z umetnimi in opravlja še nekatera druga pomlajevalna dela. Čeprav njegovo delovanje ni škodljivo, bo vendarle parlament v Washingtonu izglasoval zakon, ki bo veterinarju prepovedoval izvrševanje tega posla.

Mal' položi dar domu na oltar

ŽELEZARNA
IN LIVARNA

A. POGAČNIK

R U Š E

Ustanovljena 1901

Najstarejša tovarna za sekire,
krampe, cepine in slično orodje

ANTON TAVČAR

TVORNICA MESNIH IZDELKOV
IN KONZERV

Mesarija in mesnine vseh vrst.
Specialiteta: fina delikatesna
gnjat, nadalje klobase, pastete,
itd.

Mesne konzerve vseh vrst

Bohova
pri Mariboru

TELEFON 23-65

Prodajalni: Maribor, Jurčičeva
ulica 3, telefon 21-47; Mari-
bor, Tržaška cesta 7

Mariborčani in okoličani!

Nalagajte svoje prihranke pri

Mestni hranilnici

v Mariboru

ki je vaš zavod

Nad 76 let deluje Mestna hranilnica
v prid svojemu mestu in njegovi
okolici.

Za vse vloge jamči mesto Maribor z
vsem svojim premoženjem in z vso
davčno močjo.

URADNE URE: dnevno od 9. do 12.

Orožnova ulica 2

JUGOSLOVANSKA TVORNICA
ZA IMPREGNIRANJE LESA

GUIDO RÜTGERS

D. D.

HOČE PRI MARIBORU

Tel. interurb. Maribor 21-42

Brz. nosl.: Rütgers Maribor

DOBAVLJA:

Impregnirane drogove za telegrafske, telefonske in električne vodove
Impregnirane železniške pragove
Impregnirane kocke za leseni tlak

IZVRSUJE:

Tlakovanja z impregniranimi lesnimi kockami na cestah, mostovih, v delavnicah,
dvoriščih itd.

TVORNICA BRAVARSKÉ ROBE
ŽELJEZO-PROMETNO D. D.
LIMBUŠ-BISTRICA

STAVBENO OKOVJE IN PLOČEVINASTO BLAGO

Izdeluje vse vrste blaga, kakor:

Crepe de chine
Crepe Satin
Crepe Mongol
Crepe marocaine
Crepe imprimé,
modno svilo v različnih izdelavah, svileno podlogo za plašče
Svilene brokate,
nadalje vse vrste jacquardnega blaga, brokate za odeje, satin za odeje
Svilene rute
Echarpes, Shawls

3150

THOMA & CO.

Telefon št. 21-77, 21-76

Brzjavi: Thoma Maribor

MEHANICNE TKALNICE SVILENIH IZDELKOV, BARVARNA, APRETURA IN TISKARNA

MARIBOR IN POBREŽJE

Splošna stavbena družba

Maribor Tezno

Telefon interurban 20-57
Brzjavi: SPLOSTAD

Delavnica za železne konstrukcije, mostove in rezervoarje - Oddelek za električno in autogeno varenje
Tvorica vijakov, zakovic in drobne železne robe

3000

Posojilnica v Mariboru

r. z. z. o. p.

Narodni dom Telefon 21-08

Deležna glavnica nad 600.000 din
Lastne rezerve 11 milijonov din
Hranilne vloge 56 milijonov din

Posojilnica je najstarejši slovenski denarni zavod v Mariboru

Sprejema hranilne vloge na knjižice in na tekoči račun ter jih obrestuje po

3-5%!

Daje posojila na vknjižbo in na menice pod najugodnejšimi pogoji

Vse hranilne vloge so proste in se izplačujejo n e o m e j e n o !

2620

ELEKTRARNA FALA D. D.

dobavlja pod ugodnimi pogoji električni tok za razsvetljavo in za pogon obrti in industrije

Posebno pa nudi tok pod ugodnimi pogoji za električno kuhanje

Informacije pri

ravnateljstvu ELEKTRARNE FALA d.d., Maribor
Vrazova ulica 2/I

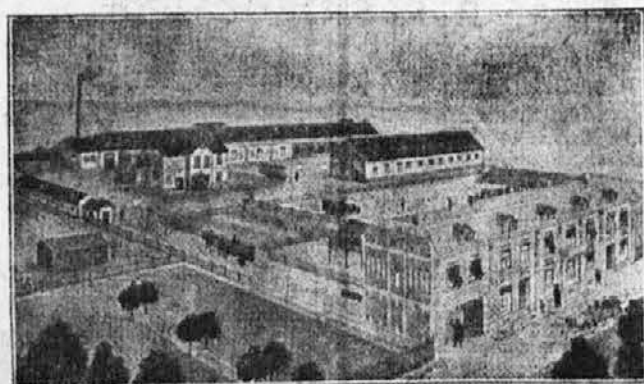
in pri
MESTNEM ELEKTRIČNEM PODJETJU, Maribor
Frančiškanska ulica 8

Jos. Benko

tovarna mesnih izdelkov in
mesnih konzerv, prva jugoslo-
vanska proizvodnja baconov,
eksport živine, telet svinj in mesa

Murska Sobota

Telefon št. 8

Podružnice:

Maribor, Glavni trg 16
Maribor, Aleksandrova cesta 19
Celje, Kralja Petra cesta 13
Gornja Radgona

Z a h t e v a j t e c e n i k e

Miloš Oset

specerijska in kolonialna
engros trgovina - Lastna pra-
žarna za kavo in mlin za dišave

Maribor **23**
Glavni trg

Telefon 21-73

Pošt. ček. račun 10.483

Trgovina s konfekcijo in manufakturo

Anton Macun

v Mariboru, Gosposka ulica 8-10

priporoča

svojo veliko izbiro angleškega in
češkega blaga ter perila za gospode
in dame, fino konfekcionirane damske
plašče in moške obleke ter površnike

Izdeluje vsakovrstno belo blago, umetne svile, gladke, barvane in tiskane popeline, tiske, ženske baržune, kakor flanele in barhente, gladke in tiskane

MARIBORSKA

TEKSTILNA TVORNICA

DRUŽBA Z O. Z. MARIBOR

Predilnica, tkalnica, belilnica, apretura, barvarna in tiskarna tkanin

MARIBOR - MELJE

Telefon 24-15
Brzjavi: Tekstiltvor

Inž. arh. JELENEC
& inž. ŠLAJMER
d. z o. z.

GRADBENO PODJETJE
IN TEHNIČNA PISARNA

MARIBOR, PRI MESTNEM PARKU

TELEFON 22-12

TELEFON 22-12

MAJER FRANJO

GLAVNI TRG 9

Zaloga angleškega blaga.
Velika izbira raznovrst-
nega blaga in platna za
perilo v vseh kvalitetah.

Za Miklavža in Božička

je treba svoje obdarovati

Darujmo praktično!

Kuhinjske potrebščine, posoda
od navadne do najboljše kvali-
tete, emajlirana, rjeprsta in
steklena. Jedilni pribori, krom,
rjevaren, srebrn v najmoder-
nejših vzorcih

Naš sportni oddelek vam nudi
smučke, ves smučarski pribor,
drsalke, sanke v največji izbiri
in res zmernih cenah

V oddelku puškarne dobite
vse, kar si lovec požel

PRI
NAS
DOBITE
VSE POTREBNO!

Obiščite nas, oglejte si naše zaloge brezobvezno, zadovoljili vas bomo

TELEFON 22-80, 22-82

PINTER & LENARD

železnina

Maribor, Aleksandrova cesta 34

„Jugosvila“ d. z o. z.

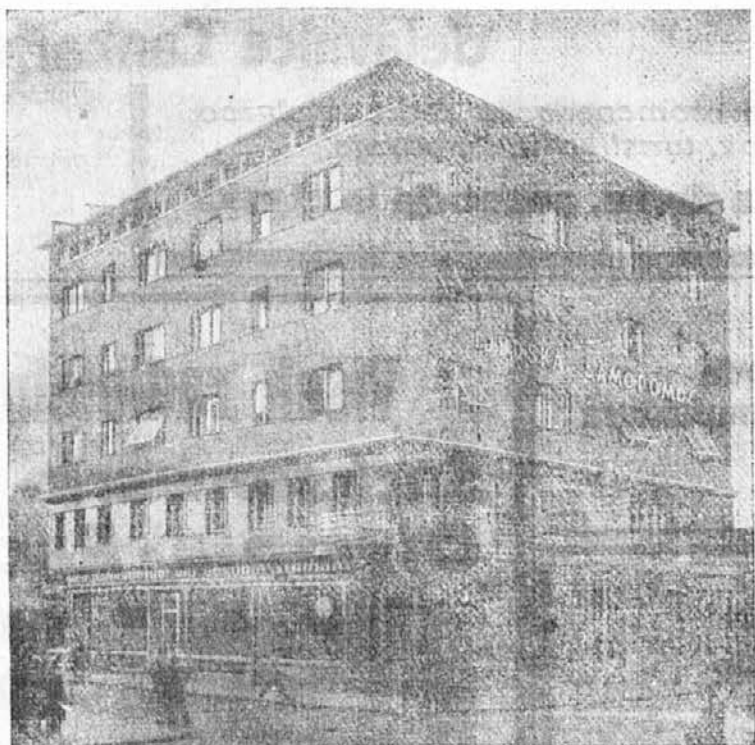
„Jugotekstil“ d. z o. z.

**MARKO
ROSNER**

Maribor

37.000.000 • **dinarjev**
reci:
Sedemindeset milijonov
je izplačala že

LJUDSKA SAMOPOMOČ V MARIBORU

po svojih umrlih in polnoletno postalih članih kot **POGREBNINO**,
odnosno **DOTO** od početka svojega obstoja do danes, torej v raz-
dobju **LET 1927—1938**.

Ves ta denar je ostal večinoma v Sloveniji v korist upravičencev,
ki so si s tem olajšali marsikatero bridko uro in žalost, kakor tudi
težek položaj, katerega jim je povzročil smrtni slučaj svojcev.

LJUDSKA SAMOPOMOČ ima svojo lastno palačo in še dve trinad-
stropni hiši v dovršitvi, ki tvorijo s svojim rezervnim skladom nad
7 MILIJONOV DIN jamstvo za trajen obstoj tega domačega social-
nega podjetja.

Kdor še torej ni član te naše domače ustanove, naj ne odlašaja s
pristopom in naj zahteva brezobvezno pristopne izjave za pogrebno
in doto.

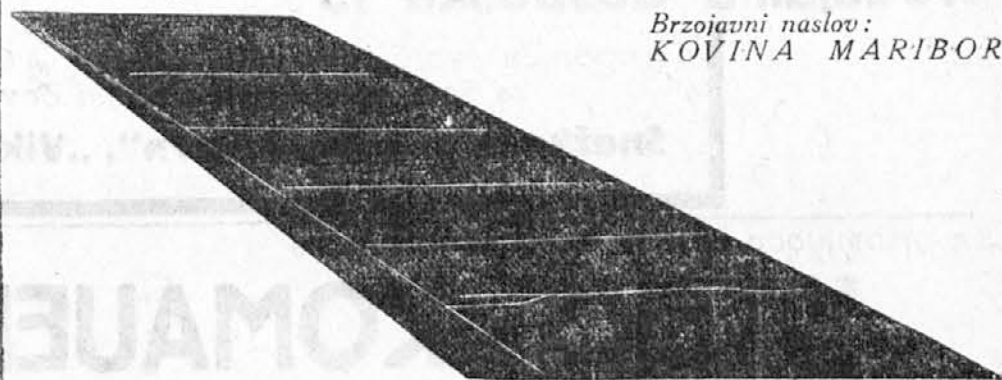
POVERJENIKI SE SPREJMEJO ZA VSAK KRAJ DRAV. BANOVINE.

3148

„Kovina“ d. d. Maribor

IZDELUJE:

Telefon 22-28

Brzojavni naslov:
KOVINA MARIBOR

Vodovodne in toaletne armature, gradbeno okovje, kopalne peči na premog in
plin, vinogradne in drevesne škropilke, aparate za umetno zameglenje ter
raznovidne kovinske izdelke

3308

JUGOSLOVANSKA HRANILNICA IN POSOJILNICA R. Z. Z O. Z.

V MARIBORU, KRALJA PETRA TRG

daje kratkoročna posojila / sprejema vloge na knjižice
in tekoči račun proti zakonito določenemu obrestovanju

(4-5%)

Domači hranilniki na razpolago!

3153

Rum, Likjerji
Pelinkovec
Cognac
Jajčni konjak
Vermouth vino
Malinovec

1888 **50 LET** 1938**Josip Bauman**

Pristna slivovka
Pristni brinjevec
Sadno žganje
Droženka
Vinski kis
Spirit 96%

veležganjarna, izdelovalnica ruma, konjaka, likerjev in sadnih sokov

ST. ILJ PRI MARIBORU

Vsi ti izdelki se dobijo v vsaki količini
v novo otvorjeni „TOČILNICI“ gostilne
„Wilson“ Maribor, Aleksandrova c. 53
Telefon 24-37 po najnižjih cenah

2822

Prvovrstna štajerska vina lastnega pridelka!

**Vedno
najnovejše**

v damski in moški
konfekciji ter vsako-
vrstno perilo prinaša

KONFEKCIJSKA IN MODNA TRGOVINA

H. I. TURAD**MARIBOR, ALEKSANDROVA 7**

3319

Odlična kuhinja
Velika izbira najboljših vin

Kolodvorska
restavracija

LOJZE MAJCEN

Maribor
Glavni kolodvor

3309

1 9 1 9

1 9 3 8

Industrija „Kaca“ čevljev

prodajalna Gosposka 13

delavnice Cankarjeva 6

priporoča svoje kvalitetne izdelke. - Čevlji za promenado, za sport, za službo, za šolo, priznana najboljši čevlji za lov, turistiko in smučanje.

Snežke in galoši „Tretorn“, „Viking“ za dame, gospode in otroke

Za prihajajočo sezono daril se priporoča

VITEKS - KOMAUER moda manufaktura

ULICA 10. OKTOBRA štev. 5

Oglejte si pravočasno našo bogato zalogo ostankov!

Tragično je preminula naša ljubljena hčerka, sestra in zaročenka

Vrbniak Marica

Pogreb nepozabne pokojnice se bo vršil v sredo ob pol 16. uri iz mrtvašnice na magdalensko pokopališče.

Maribor, 30. novembra 1938.

Žalujemo ostali

Če hočeš imeti res dober dežnik se hitro potruži k **Betliki Lešnik**
Vsa popravila dobiš točno, poceni
kar tja nemudoma kreni

Maribor
Gosposka ulica 14

Ženske plašče

v vseh velikostih in največji izbiri vam nudi

J. PREAC

Oglejte si zalogo! MARIBOR - GLAVNI TRG 13

J. Huttec in drug.**Maribor**

Prva domača tvornica klotov in silkov

Tvornica bombažnega sukna

Tvornica polvolnenih in volnenih tkanin

Prva domača tvornica sukanca
za šivanje

Najmodernejša predilnica

Zaposluje 1.500 delavcev

Mariborska tovarna svile
d. z o. z.

MARIBOR

priporoča svoje
svilene izdelke

PRIMERNA DARILA!

srajce, kravate, pižame, rokavice, zimsko perilo v veliki izbiri

MODNA TRGOVINA

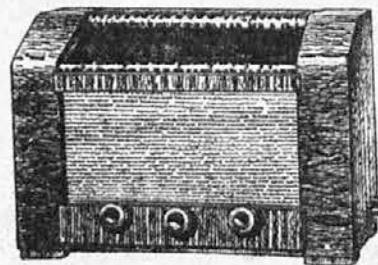
Av gust Hedžet**MARIBOR**

Aleksandrova c. 9

OGLEJTE SI IZLOZBE!**Oglašujte!****FOX****Kvalitetna krema**

FOX specialna krema
FOX briljantna krema

Višek radiotehnike
Sachsenwerk-
Olympia - Radio

aparat!**Posebne značilnosti:**

Krasen, naraven zvok,
Izrazi, polnodoneči bas,
Popolno izenačenje fedinga,
Sigurni sprejem kratkovalovnih postaj,
Največja selektivnost,
Kino-Skala,
Magično oko,
Neznatna uporaba toka.

Glavno zastopstvo:

Radio Maribor

Glavni trg 1 - Telefon int. 26-48

Stalna zaloga vseh sestavnih delov za radiofonijo, strok. radiolaboratorij, zamenjava zastarelih aparatov.

Zastopstvo v Ljubljani:
ANTON BIRKE, Mestni trg 9,
Zastopstvo v Celju:
IVAN JELEN, Aškerčeva 3,
Zastopstvo v Ptuj:
JOŽE KRUPAN.
Zastopstvo Slov. Konjice:
G. PAMICH IN H. DOBNIK.

Prodaja na obroke

OTVORITEV! Cenjenemu občinstvu naznanjam, da sem z 1. decembrom 1938 na novo otvoril

Krčmo in trgovino z meš. blagom
v Pobrežju, Stanko Vrazova ul. 16

Lastna vina in mrzla jedila vedno na razpolago
Za obilen obisk se priporoča

Vilko Rozman

Moške hubertus plašče po din 240-

dobite v novi trgovini

OBLACILNICA

MARIBOR, GLAVNI TRG št. 11

Popravila avtokaroserij, blatnikov itd. ter vsa v to stroko spadajoča dela prevzame

VNUK KAREL

SPLOŠNO KLEPARSTVO

instalacije vodovoda in plina, avtogeno varenje
MARIBOR, Tattenbachova ulica 14

„PUTNIK“

MARIBOR

TUJSKOPROMETNA ZVEZA V MARIBORU

Tel. int. 21-22, 21-29

Uradna potovalna pisarna - bančni oddelek z menjalnico - glavna kolektura drž. razr. loterije

Ček. račun 14.720

Vse železniške vozne karte za domače in inozemske proge v predprodaji po originalnih cenah z vsemi možnimi popusti. Nakup in prodaja vseh valut, kreditnih pisem, potovalnih čekov, hotelskih bonov itd. po najugodnejših dnevnih cenah. Preskrba vizumov za vse države. Zavarovanje potnikov. Organizacija izletov, društvenih potovanj z avtobusi, vlaki in parobrodi (obisk svetovne razstave v New Yorku). Brezplačni prospekti, brezplačne informacije v vseh zadevah tuijskega prometa.

S r e č k e d r ž a v n e r a z r e d n e l o t e r i j e

3342

Brez skrbi, poceni in udobno potujete le s posredovanjem „PUTNIKA“

Podružnice: Maribor - glavni kolodvor, Šent Ilj - državna meja, Celje, Ptui, Rogaška Slatina, Gornja Radgona, Dravograd

Konfekcija
Jakob Lah
Maribor

Velika izbira klobukov, oblek, plaščev, perila, dam. plaščev, nogovic itd

Ob Vaših potrebah se obrnite na tvrdko

JUSTIN GUSTINČIČ

ker bo v Vašem interesu, da boste našli stalno tvrdko, katera razpolaga z vsemi predmeti Vaše uporabe.

Vsake vrste cevi, osovine, jermenice, ležaje, kovine, betonsko železo, orodje, poljedelski stroji, tračnice, mlinske naprave ter vsake vrste železo.

Specialna mehanična delavnica, trgovina koles znamk »Styria«, »Dürkopp«, »Legnano« in še drugih znamk. Motorna kolesa »BSA«, angleška pnevmatika »Dunlop« ter nadomestni deli.

MARIBOR, TATTENBACHOVA UL. 14, TEL. 21-30.

Volneno

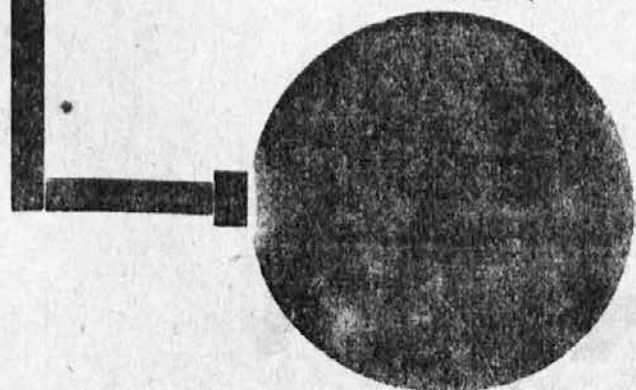
blago za obleko, plašč, kakor svile, baržun, v najnovejših vzorcih prinaša

MODNA Manufakturna trgovina

Maribor, Palača banovinske hranilnice

JOSIP ŠRAJ**Ludvik Franz** in sinovi

Maribor
Novi Sad
Zagreb

EKSPORTNI MLIN IN TOVARNE
ZA TESTENINE

Primerna
Miklavževa
darila

Knjižarna
Šiškovne zadruge

Maribor, Aleksandrova c. 13

MÍRÍM

tovarna čokolade, kakaoa in bonbonov

Osnovano l. 1923

Dnevna produkcija 2.000 kg

Izdeluje

Čokolade vseh vrst, in to:

Mlečno čokolado, mlečno lešnikovo, mlečno s kavinim okusom, Maslito, Grenkito;

Strato-čokolado

Mlečno čokolado za otroke, ilustrirano s slikami in albumi

Vse vrste čokolade v malih delih

Vanilijino in kuhinjsko čokolado, kuverturo in kakaomaso, pitno čokolado, krem-čokolado

Kakao in kakaovo maslo

Čokoladne bonbone in to:

Krembonbone, praline, poltekoče bonbone

Liker-bonbone vseh vrst

Figaro-Nougat, Marzipan-bonbone itd.

Bonboniere

vseh velikosti v razkošni opremi

Gelée in prominence

Poseben oddelek za izdelavo blaga za Božič, Miklavža in Veliko noč,

ki izdeluje vse vrste čokoladnih figur in atrap

Tovarna jamči za odlično kakovost svojih izdelkov in se toplo priporoča kot popolnoma domače podjetje

MÍRÍM

KRALJICA ČOKOLADE

KARITAS

NAJVEČJE LJUDSKO ZAVAROVANJE V JUGOSLAVIJI

Zavaruje: posmrtnino,
doto,
starostno oskrbo.

Namenjena vsem, zlasti pa še delovnim slojem.

Zavaruje že za din 5.— mesečnega plačila. (Mesečna plačila so od 5—75 din, ki so stalno enaka.) Pristopnina din 10.—.

Zahtevajte brezplačne prospekte, ki jih dobite pri krajevnih zastopnikih ali pa pri:

KARITAS - MARIBOR, OROŽNOVA ULICA 8, TEL. 29-80
KARITAS - LJUBLJANA, PALAČA VZAJEMNE ZAVAROV.

IX I 5009/37-38

IV I 3124/38-5

Dražbeni oklic

Dne 23. januarja 1939. ob 11. uri bo pri podpisnem sodišču v sobi št. 11 dražba nepremičnin:

zemljiška knjiga: Grajska vrata, vl. št. 2 in 337

cenilna vrednost: 1. din 328.421.

2. din 79.316

vrednost pritlikin: din 198.350, ki so že upoštevane pri cen. vrednosti zemljišča

najmanjši ponudek: din 254.818.25.

Pravice, katere bi ne pripuščale dražbe, je oglašiti pri sodišču najpozneje pri dražbenem naroku pred začetkom dražbe, sicer bi se jih ne moglo več uveljavljati glede nepremičnine v škodo zdražitelja, ki je ravnal v dobri veri.

V ostalem se opozarja na dražbeni oklic, ki je nabit na uradni deski sodišča.

Okrajno sodišče v Mariboru, odd. IX.,
dne 17. novembra 1938.

3314

Dne 3. januarja 1939. ob 11. uri bo pri podpisnem sodišču v sobi št. 11 dražba nepremičnin:

zemljiška knjiga: I. Bresternica, vl. št. a) 25, b) 26, c) 27

II. Kamnica, vl. št. a) 122, b) 131

cenilna vrednost: I. a) din 78.442.40, b) din 3.339.50, c) 8.906.—

II. a) din 39.896, b) din 43.899.40

vrednost vsega zemljišča znaša din 184.613.30

vrednost pritlikin: din 10.130, ki je že upoštevana pri cen. vrednosti zemljišča

najmanjši ponudek: za celo zemljišče din 123.075.52.

Pravice, katere bi ne pripuščale dražbe, je oglašiti pri sodišču najpozneje pri dražbenem naroku pred začetkom dražbe, sicer bi se jih ne moglo več uveljavljati glede nepremičnine v škodo zdražitelja, ki je ravnal v dobri veri.

V ostalem se opozarja na dražbeni oklic, ki je nabit na uradni deski sodišča.

Okrajno sodišče v Mariboru, odd. IX.,
dne 21. oktobra 1938.

3315

Tvrdka

AVGUST EHRLICH

izdeluje :

Predilnica za vigogne odpadke in česano prejo izdelule :

bombažno, polvolneno in čisto volneno prejo, vigogne prejo in česano prejo v številkah 1—20 mm, nadalje prejo iz stapel-vlakna, buret preje, mešane preje vseh vrst v istih številkah za industrijske svrhe, tkalnice, pletilnice itd. — Razen tega izdeluje čisto volneno prejo za pletenje v pletilnicah in za hišno industrijo in volneno prejo za ročno pletenje.

V tovarni vate :

a) vato za blazine z bombaža, polvolneno in iz ovčje volne. b) konfekcijsko vato v ploščah in zvitihi v vseh kategorijah.

Oddelek za izdelovanje zavojev:

zavojni material s čvrsto vtkanim robom, kalico in mull od 1—20 centimetrov širine.

Oddelek vatelina :

vatelin iz ovčje volne po najrazličnejših cenah.

Tkalnica :

bombažne hlačevine vseh vrst, damska blaga iz bombaža, gladka in v najrazličnejših efektihi in robo iz stapel-vlakna.

Nadalje moška blaga iz čiste volne, česane preje, polvolnene in čisto volnene štrukse itd.

Grisly - Karakorum - Wiking

svetovno znane znamke, odlikovane z Grand Prix v Parizu 1937

Dragocena topla blaga za moške plašče in angleška blaga za obleke iz specialnih voln z neprekosljivo trpežnostjo dobite v manufakturni trgovini

Franjo Majer

Maribor - Glavni trg 9

Najboljša radio-postaja vam nič ne pomaga, ako nimate dobrega sprejemnega aparata. Preizkusite

„MEDIATOR“
ORIGINALNI HOLANDSKI.

Predvajamo vam ga brezobvezno. Šivalni stroji priznanih svetovnih znamk. Elegantni v obliki, neprekosljivi v trpežnosti. Oglejte si zalogo! Za slabo vreme in slabe ceste samo »GÖRICKE« kolesa. Velika zaloga vseh rezervnih delov.

TRGOVINA RADIO-APARATOV, ŠIVALNIH STROJEV IN KOLES

E. KRAMARŠIČ

MARIBOR, VALVAZORJEVA ULICA ŠT. 36.

Za Miklavža priporoča veliko izbiro daril

Iv. Kravos, Maribor

Aleksandrova cesta 13

Telefon 22-07

HARMONIKE

na zalogi v vseh modelih
Katalog brezplačno

Glasbila

violine, citre, kitare, mandoline, tamburice

Glasbene šole

samo v strokovni trgovini

A. PERC. MARIBOR

Gospodska ulica 34

Letošnji Miklavž bo izbiral, praktična in poceni darila tudi v izdelovalnici dežnikov pr.

Julki Salamun,
Aleksandrova cesta 19
Bogata izbira!

Vedna nova izbira
manufakturnega blaga

Dolček & Marini
Maribor, Gosposka ulica

Slaščičarna Eman Illich

SLOVENSKA UL. 6 MEJSKA CESTA 2

vam nudi za sv. Miklavža
najslažše in najcenejše!

Branko Sučević

Maribor, Slovenska ulica št. 8

Za Miklavža in Božič

Fotografski aparati vseh svetovnih znamk. Domači kinoaparati — bogato sortiran filmski arhiv 16 mm. Projektorji za predvajanje filmov 24/36 mm. Svinčeni kristali, razpršilniki, posamezni in garniture ter darilne kasete za vsako ceno samo pri

IVAN PEČAR, MARIBOR
GOSPOSKA 11.

foto-kozmetika-parfumerija

Razprodaja šperplošč

Ker opustim skladišče šperplošč, prodam ostank zaloge z deset odstotnim popustom od originalnih cen. Rudolf Kiffmann, trgovina z lesom in gradbenim materialom, Maribor-Melje.

MESTNA PODJETJA - MARIBOR

Lep in prijeten dom

vam ustvarijo sodobni električni in plinski kuhalni aparati in priprave za gospodinjstvo ter primerna razsvetljava vašega doma. - Primeren nasvet in neobvezen ogled velike zaloge lestencev in svetilk, raznih kuhalnikov, peči, izprašilcev in vseh drugih plinskih in električnih priprav, vam olajša nakup in prihrani nevoljo radi slabe izbire. Za Miklavža in božič primerna praktična darila za odrasle in mladino v Prodajalni mestnih podjetij - Glavni trg 14 - Rotovž. Tel. 23-23

Uspeh vsake industrije in obrti

je odvisen le od pogonske sile. - Po posebno ugodnih cenah dobavlja tok za obrt in industrijo

M. P. - Električno podjetje
Franciškanska ulica 8

Proračuni in nasveti brezplačno in neobvezno

Telefon 23-23 in 23-99

Komur se mudi

in kdor hoče čas najboljšje izrabiti, se poslužuje vožnje z udobnimi avtobusi mestnega avtobusnega prometa. - Posebno udobno opremljeni vozovi za izlete.

M. P. - Avtobusno podjetje Telefon 24-71
Osrednja postaja. Glavni trg - Telefon 22-75

Hitro, dobro in poceni

kuhate le s plinom, ali kjer ni za istega dovodnega omrežja, pa ga nadomestuje popolnoma visokovredni metan.

Strokovno dovršeno vam opremi in instalira kuhinje, kopalnice itd.

M. P. - Plinarna. Plinarniška ulica 5
Telefon 20-31

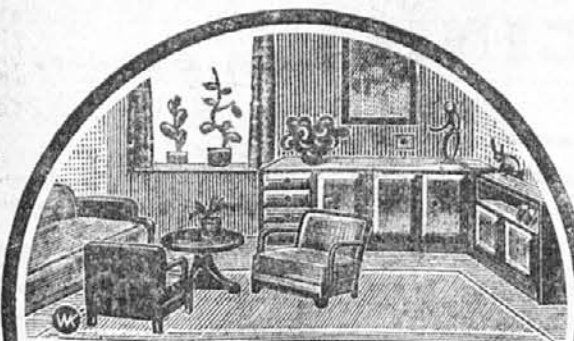
Prehlad in bolezen

vam preženejo zdravilne kamelčne in smrekove parne kopeli v Mestnem kopališču, Kopališka 5

Pršne in kadne kopeli, masaža in pedikura.

Odprto vsak dan razen ponedeljka od 9.—19. ure; ob nedeljah in praznikih od 8.—12. ure.

Telefon 21-94.

Mislite že sedaj
na
Božič

Zgotavljamo vse po vaši želji

- za očeta: za delavno sobo
udoben fotelj
pisalno mizo ali
omaro za knjige
- za mater: nekaj praktičnega za
gospodinjstvo
lepo preprogo ali
posteljno garnituro
stragula ali linolej
za kuhinjo
lepo zaveso za sobo
- za sestro: želja vsake dame
lepo toaleta
lepo puhanato odejo ali
volneno odejo
garnituro posteljnega perila
- za brata: v sobi nepogrešljivo
kombinirano omaro
kauč
radio mizico

Naročite sedaj in plačajte po **Božiču!**

WEKA - Maribor
Aleksandrova cesta 15

6625

Veletrogovina
V. Weixl
in sinova

nudi razna darila, kakor
fotoalbume, albume za
razglednice, pisalnih pod-
loge, pisemski papir, na-
livna peresa, razne otro-
ške in leposlovne knjige,
božične okraske, harmo-
nike itd. v največji izbiri,
po najbolj ugodni ceni.

Naivečje
veselje

napravite svojim ljubim s sijajno
okrasno blazino, ki jo dobite v
vseh barvah — eventualno hitro
izgotovljeno — pri

LUNA

samo Glavni trg 24

Oglejte si izložbe! 3455

ŠIRITE »VEČERNIK«!

Slišim imenovati
svoje ime ...

Prav nič ni čudno, kajti žene se radi
pogovarjajo o meni! Posebno pri tem
vremenu! Priporočajo me druga drugi
kot najboljšo sredstvo proti rdeči, hra-
pavi in razpokani koži. To je pa tudi
prav, kajti: Le Nivea vsebuje Eucerit,
krepilno sredstvo za kožo.

152

NOVO! Generalno zastopstvo za Jugoslavijo NOVO!
največjih italijanskih tvornic harmonik

„ELETTRA“ - Castelfidardo

Italijanska produkcija slovi po celem svetu. Harmonike so glasovno, po
obliki in izredni izdelavi nenadkriljive. Zahtevajte brezplačno predvajanje in
cenike in prepričajte se pred nakupom o posebnostih italijanskih harmonik.

Generalno zastopstvo za Jugoslavijo V. Weixl in sinova
Maribor, Jurčičeva ul. 8, telefon 26-18

STEKLO—
PORCELAN
KERAMIKE

Steklobrusilnica
Izdelovanje ogledal
Delavnica za okvle

IVAN KOVAČIČ

MARIBOR
SLOVENSKA IO
KOROŠKA IO

„Uran“

damsko in moško krojaštvo
CELJE, Kolenčeva 6

se priporoča

Hotel UNION
Celje

Izborna domača kuhinja in vina. Lepi re-
stavracijski prostori in dvorana se od-
dajajo ugodno za prireditve. Priporočata
se

Rudolf in Pepca Resnik

A. Taček

brivski salon za dame in gospode
CELJE se priporoča

Krajnc Alojz - Celje

dobro popravlja snežke, galoše in čevlje
Gosposka ulica štev. 24

LEKARNA
PRI KRIŽU

Ph. Mr. Fedor Gradišnik
CELJE

„Foto Delon“

I. Domanjko, Celje
Gosposka ulica 9,
se priporoča.

LOŽAR, CELJE
MARIBORSKA 12

najcenejši damski klobuki
popravila

Po vsej Sloveniji je
znan in priljubljen pre-
pečenec pekarnice
Zadravec Matevž, Celje

Čitajte „Večernik“

Brišček Janko, mehanik

Moja kolesa in popravila
Celje, Gosposka ulica štev. 32

Rosa
Zamparutti
Celje

sortirana štajerska vina, budjeviško pivo

Anton Hofbauer
Celje

trgovina z usnjem.

Čevlarske in sedlarske potrebščine, go-
nilno jermenje, Kovčegi, aktovke, dam-
ske torbice itd. lastnega izdelka, znamke
»Fenix«.

Gosposka ulica 6

Telefon 233

Kaj prinese sv. Miklavž

7

- Tople mornarske plašče
- Volnene telovnike in puloverčke
- Triko spodnje perila
- Oblečke in predpasnike
- Žepne robce
- Nogavice in rokavice

in mnogo drugih stvari,
s katerimi se malčke razveseli

3220

C. Büdefeldt - Maribor

Gosposka ulica

Dunajsko stanov. hišo

(XIX. dvonadstr., 50.000 MK, vredn. hipot. 10.000 MK)
zamenja Jugoslovan za hišo ali posestvo v Jugoslaviji.
Ponudbe upravi pod „Zakonito“.

3379

Preselitev.

Vljudno naznanjam slavnemu občinstvu, da imam
odslej svoje krojaštvo v **Tattenbachovi ulici 24**
in se priporočam za nadaljnje zaupanje.

Kovač Stefan

Le najboljše za vas!

Skrbno in zanesljivo
dobro izdelane

tape niske izdelke in popravila
kakor tudi pohištvo vam dobavi najceneje

A. ČERIN ml., Koroška 8, Tel. 29-47

Največjo izbiro češkega in angleškega blaga za damske in moške obleke, plašče, kostume, hubertuse, lodne, smokinge, železniške uniforme, otroške obleke itd. po najnižji ceni in najboljši kvaliteti dobite samo v

ČEŠKEM MAGAZINU

MARIBOR, UL. 10 OKTOBRA
Brezobvezno se lahko prepričate!

MALI OGLASI

CENE MALIM OGLASOM: V malih oglasih stane vsaka beseda 50 par; najmanjša pristojbina za te oglase je din 6.—. Družbe, preklapljanje in žentovanijski oglasi din 1.— no besedi. Najmanjši znesek za te oglase je din 10.—. Debelo tiskane besede se računajo dvojnó. Oglasi davka za enkratno objavo znaša din 2.—. Znesek za male oglase se plačuje takoj pri naročilu oziroma ga se vnositi v pisnu skupaj z naročilom ali na poštini položnici na čekovni račun št. 11.409. Za vse pisemne odgovore glede malih oglasov se mora priložiti znamka za 3 din.

Razno

Skrajni čas

Je že, da se prijavite radi legalnega prenosa blokirane imovine (Sperrmark, delnice, rent itd.) iz Nemčije v Jugoslavijo! EKONOMIST, ekonomsko-komercialni biro, Aleksandrova 12. Telefon 25-34. 3414

Vsaka dama in vsaki kavalir kupi slaščice samo v novo otvorenji specialni trgovini za slaščice

„Kavalir“

Maribor, Gosposka ulica 28

V zvezi s prvovrstnimi dobavitelji se bodo vedno nudili le najboljši izdelki v tej stroki. 3433

2500 DIN potrebujete, da zaslužite 1000 din mesečno. Pišite na »Anosa, Maribor, Orožnova, 91

CASOPISE domače ter inozemske, in inzerate za vse časopise naročate najbolje pri Hinko Sax, Maribor, Grajski trg. 2945

POSTELJNO PERJE od din 8.— naprej, kemično čiščeno, se dobi pri »Luna«, Maribor, samo Glavni trg 24. 3029

FOX-terpentinska krema, parketno ličilo in mast za čevlje spadajo v vsako domačijo. Če jih uporabljate — štediš. 3177

NAROČITE POHIŠTVO direktno pri proizvajalcu A. Belak, Frankopanova ul. 23. 3045

ZASTONJ DOBITE zanimivo ilustrirano knjigo »Pot do sreče«, ako se obrnete na naslov: Karmah, Zalec. 3143

ODEJE — KOCE pernice, puh, perje, volno, vato, kapok kupite najceneje. — Oglejte si izložbo pri »Obnova«, Jurčičeva 6. 3167

MAMICE! Za vaše otroke je zdravniško preizkušeno otroški prepečenec neobhodno potrebna hrana. Dobi se in razpošilja samo pekarna Čebokil. 2687

PREDTISKARIJA GROSEK Slov. Konjice, razpošilja krasne predtiskane mizne prte po 30.—, kuhinjske garniture 10 komadov za 115.— din. Poskus vas zadovolji. Prepričajte se! 3240

STAREJŠA ŽENA bi želela varovati manjšega otroka ali pa najti primerno zaposlitev v hiši za hrano in stanovanje. Cenjene ponudbe na upravo »Večernika« pod šifro »Zelo skrbna«. 3369

Darila

ki razveselijo, kakor: tople flanele, čedne barhente, fletne zimske dečve, prinaša

Tekstilana Budefeldt

Maribor, Gosposka 14

Darila

ki razveselijo, kakor: blago za plašče, volneno blago za obleke, svilo za plesne in večerne obleke

prinaša

3418

Tekstilana Budefeldt

Maribor, Gosposka 14

KOLESARJI POZOR!

Sedaj je čas in se vam nudi priložnost, da pustite svoja kolesa dobro popraviti, emalirati, poniklati ali pokromati, kar izvršuje zelo dobro in po ugodnih cenah vam dobro poznana tvrdka, ki sprejema tudi kolesa čez zimo v shrambo, Justin Gustinčič, Maribor, Tattenbachova ul. 14. 3376

SVEŽE MORSKE RIBE nudimo za državni praznik, 1. dec., pripravljene na vse načine. Ljutomerska in dalmatinska kapijica. Se priporoča Stibler, Rotovski trg 8. 3451

KONCERT (prvovrstna ciganska godba). Restavracija »Ljutomer«, Stibler. 3408

KLOBUKE vseh vrst, doma izdelane, proti dežju impregnirane, kakor tudi čepice po konkurenčnih cenah dobite le pri Babošek Vladko, klobučarstvo, Maribor, Vetrinjska ulica 5. Vsa popravila se sprejemajo pod garancijo za 10—25 din. 3409

Sveže namočene POLENOVKE dobite dnevno v trgovini Josip Skaza, Maribor, Glavni trg. 3410

GOSTILNA »PREŠERNOVA KLET«. Pojedina divjih zajcev ter razna druga jedila. Vino izoborno. Trafenik v Gosposki ulici. 3411

POZOR! V soboto, 3. dec., otvoritev nove dvorane v gostilni Krželj, Tezno. Krvavice in vsa druga mrzla jedila ter dobra vina. Se priporoča gostilničar. 3441

Hotel

Mariborski dvor

nudi cenjenim gostom vsako soboto in nedeljo razno divjačino kakor: zajca, fazana, jerebico, srno ter ostalo perutnino. Zmerne cene. Solidna postrežba.

Posest

Požurite se

da ne bo prepozno z vprašanjem radi prodaje ali zamenjave nepremičnin v Nemčiji! TRIGLAV, realitetni biro, Aleksandrova 12. Telefon št. 25-34. 3413

Darila

ki razveselijo, kakor: moško perilo, moške pižame, spodnje triko perilo, nogavice, naramnice

prinaša

Tekstilana Budefeldt

Maribor, Gosposka 14

Kupim

Kupimo LOKOMOBIL

250/300/350 KS v dobro uporabnem stanju, prvovrstni fabrikat. Ponudbe n. »Doberlin« uglijenokopno i rudarsko d. d., Zagreb. Ilica 5. 3202

Rabljeno, dobro ohranjeno kompletno

SPALNICO za 2 osebi, divan ter kuh. opremo kupim. Ponudbe pod »Gotovina« na upravo »Večernika«. 3365

Lokal

Oddam takoj LOKAL za vsako obrt in malo stanovanje. Tržaška 5-I, nasproti Primorske. 3446

Znanja želi

Mlado, preprosto DEKLE želi poznanstva s simpatičnim gospodom. Dopiše na upravo pod »Sporazum«. 3397

Službo dobi

STAZNO POSTREZNICO sprejemem. Ponudbe pod »Postena in pridna« na upravo. 3364

Čedno 14—15letno DEKLE se išče k dvema otrokoma. Predstaviti se dopoldne. Naslov v upravi. 3402

FRIZERSKO POMOČNICO za stalno službo sprejme frizerski salon Paula, Celje. 3404

FRIZERKA v moški in damski stroki večša, dobi ugodno namestitev. Vprašati pri Mareš. Gosposka ul. 15. 3419

Sobo odda

PAZNA SOBA na dvorišču, primerna za pisarno, se odda. Vprašati je pri Kmetijski družbi, Meljska cesta 12. 3370

V najem SOBA S ŠTEDILNIKOM. Studenti, Jurčičeva 95. 3103

Lepo opremljeno SOBO tik parka takoj ali 15. decembra oddam. Naslov v upravi lista. 3387

SOBA S ŠTEDILNIKOM opremljena, čista, se odda s 15. decembrom. Meljska cesta 38-II. 3422

OPREMLJENO SOBO s prostim vhom oddam. Dravska 8-I, desno. 3429

PAZNA SOBA separirana, se v centru takoj odda. Lekarniška 7, pritl. 3431

Se odda separirana SOBA Kolodvorska 3-II, desno. 3439

Stanovanje

STANOVANJA 1 in 2 sobna se oddajo. Smetanova ul. 54, Gostilna. 3223

STANOVANJE se odda 15. decembra. Ciril-Metoda št. 2, Studenti. 3398

Lepo sklenjeno 2-sobno STANOVANJE se odda s 1. januarjem. Magdalenska ul. 24. 3400

STANOVANJE 2 sobi in kabinet, z lepim vrtom, ugodno za oddati. Vprašati se Stritarjeva 8, od 13. do 16. ure. 3405

GOSPODIČNA se sprejme takoj na stanovanje. Trubarjeva 9. 3406

NA VSO OSKRBO se sprejme takoj ena ali dve osebi v separiran kabinet. Wildenrainerjeva 11-I. 3407

SOSTANOVALCA sprejemem. Livada 5, priličje. 3428

GOSPODA sprejemem na stanovanje in hrano. Einspielerjeva ul. 26. Melje. 3442

Sprejmeta se DVE OSEBI na hrano in stanovanje, separirani vhod. Naslov v upravi. 3443

ODDAM STANOVANJE kuhinjo in sobo. Jelačičeva ul. 4. 3153

Trgovci pozor!

Ovojni papir

v zvitkih dobavlja v vseh barvah in širinah

samo

Mariborska tiskarna d. d.

Maribor, Kopališka ulica 6

Telefon 25-67, 25-68, 25-69

Najboljša reklama za vsakega trgovca!

Veliko VISEČO IZLOŽBO na prometnem prostoru poceni prodam. Naslov v upravi. 3440

ZABOJI dobro ohranjeni, na prodaj. Vprašati v skladišču. Državna c. 2. Kralja Petra trg, Maribor. 3452

Pouk

SLOVENŠČINA, NEMŠČINA, Italijansčina, francoščina po lahki, hitri metodi. Individualen pouk. Zajemčen uspeh. Aleksandrova 14-I, levo. 3241

Kapital

DIN 300.000.— dam za prevzem donosnega, za razvoj sposobnega industrijskega podjetja. Podrobne ponudbe na upravo pod »Ugodna prilika«. Din 100.000 do 500.000 išče solidno in zelo donosno podjetje radi razširitve poslov. Ponudbe na upravo lista pod »Popolno jamstvo«. 3415

Dopisi

ZLATEK! Se ni mogoče, morda prihodnji teden. T. B. 3399

Darila

ki razveselijo, kakor:

lepo namizno perilo, dobro posteljino (Schroll), moderno blago za zavese, volnene in šivane odeje

prinaša 3447

Tekstilana Budefeldt

Maribor, Gosposka ul. 14

Službo išče

UPOKOJENEC poročen, išče mesto za hišnika ali slugo. Ponudbe pod »Hišnik« na upravo »Večernika«. 3437

KRZNAR

